Η ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ

Ραδιοφωνική διασκευή του έργου του Γκιστάβ Φλωμπέρ

Θεατρική/ραδιοφωνική Διασκευή

Κώστας Ασημακόπουλος

Κριτική έκδοση

Βιβλιοθήκη Ραδιοφωνικού Θεάτρου

Τόμος 8

Greece2Day Editions

Αθήνα 2026

Πρόλογος

Η λογοτεχνία και το θέατρο υπήρξαν ανέκαθεν δύο τέχνες που συνομιλούν δημιουργικά. Τα μεγάλα μυθιστορήματα δεν έμειναν ποτέ περιορισμένα στις σελίδες των βιβλίων· μεταφέρθηκαν στη σκηνή, στον κινηματογράφο, στην τηλεόραση και, κατά τον 20ό αιώνα, στο ραδιόφωνο. Ανάμεσα στα έργα που γνώρισαν πολυάριθμες διασκευές ξεχωρίζει η "*Κυρία Μποβαρί*" του Γκιστάβ Φλωμπέρ, ένα από τα σημαντικότερα μυθιστορήματα της παγκόσμιας λογοτεχνίας και **ορόσημο του λογοτεχνικού ρεαλισμού**.

Από την πρώτη του έκδοση, το 1857, μέχρι σήμερα, το έργο εξακολουθεί να συγκινεί και να προβληματίζει. Η ιστορία της **Έμμας Μποβαρί** δεν αποτελεί απλώς την αφήγηση μιας μοιχείας ή μιας προσωπικής τραγωδίας. Είναι μια **βαθιά μελέτη της ανθρώπινης ψυχολογίας**, της σύγκρουσης ανάμεσα στις επιθυμίες και στην πραγματικότητα, της **ματαιότητας των κοινωνικών φιλοδοξιών** και της αδυναμίας του ανθρώπου να συμφιλιωθεί με τα όρια της καθημερινής ζωής.

Η ελληνική ραδιοφωνική διασκευή του έργου από τον Κώστα Ασημακόπουλο αποτελεί ένα ιδιαίτερα ενδιαφέρον δείγμα της εποχής κατά την οποία το ραδιοφωνικό θέατρο βρισκόταν στην ακμή του. Με σεβασμό προς το πρωτότυπο έργο, αλλά και με τις αναγκαίες δραματουργικές προσαρμογές που επιβάλλει το ραδιοφωνικό μέσο, ο Ασημακόπουλος κατόρθωσε να μεταφέρει στον ακροατή την ατμόσφαιρα, τους χαρακτήρες και τη δραματική ένταση του μυθιστορήματος, αξιοποιώντας αποκλειστικά τον λόγο, τη μουσική και τα ηχητικά εφέ.

Η διασκευή αυτή δεν αποτελεί απλή συντόμευση του πρωτοτύπου. Πρόκειται για μια αυτόνομη δραματουργική σύνθεση, η οποία επιλέγει, συμπυκνώνει και αναδιατάσσει το υλικό του Φλωμπέρ ώστε να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του ραδιοφωνικού θεάτρου. Η μετάβαση από την αφηγηματική πεζογραφία στον θεατρικό διάλογο απαιτεί διαφορετικούς ρυθμούς, διαφορετική οικονομία και διαφορετική προσέγγιση των χαρακτήρων. Η επιτυχία της συγκεκριμένης διασκευής οφείλεται ακριβώς στην ισορροπία ανάμεσα στην πιστότητα προς το πρωτότυπο και στη δημιουργική αξιοποίηση των δυνατοτήτων του μέσου.

Η παρούσα έκδοση γεννήθηκε από την ανάγκη να διασωθεί και να παρουσιαστεί με τρόπο επιστημονικά επιμελημένο ένα σημαντικό τεκμήριο της ελληνικής ραδιοφωνικής δημιουργίας. Η μεταγραφή βασίστηκε στην πρωτότυπη ηχογράφηση της παράστασης και συνοδεύτηκε από εκτενή φιλολογική επιμέλεια, αποκατάσταση σφαλμάτων της αυτόματης απομαγνητοφώνησης, ενοποίηση της ορθογραφίας κυρίων ονομάτων, διαίρεση σε πράξεις και σκηνές και τυπογραφική αναμόρφωση, ώστε το έργο να αποκτήσει τη μορφή μιας ολοκληρωμένης θεατρικής έκδοσης.

Παράλληλα, η έκδοση φιλοδοξεί να συμβάλει στη μελέτη της ιστορίας του ελληνικού ραδιοφωνικού θεάτρου. Για πολλές δεκαετίες, το ραδιόφωνο αποτέλεσε βασικό φορέα διάδοσης της παγκόσμιας δραματουργίας στο ελληνικό κοινό. Πλήθος σπουδαίων ηθοποιών, σκηνοθετών και διασκευαστών δημιούργησαν έργα υψηλής καλλιτεχνικής αξίας, τα οποία όμως, παρά τη σημασία τους, παρέμειναν διάσπαρτα σε ηχογραφήσεις και αρχεία, χωρίς την εκδοτική φροντίδα που τους άξιζε.

Η "Κυρία Μποβαρί" αποτελεί τον πρώτο τόμο της σειράς "***Βιβλιοθήκη Ραδιοφωνικού Θεάτρου***", μιας εκδοτικής προσπάθειας που έχει ως στόχο την καταγραφή, τη διάσωση και την ανάδειξη σημαντικών ελληνικών ραδιοφωνικών διασκευών της παγκόσμιας και της ελληνικής λογοτεχνίας. Η φιλοδοξία της σειράς δεν περιορίζεται στην απλή αναπαραγωγή των κειμένων, αλλά επεκτείνεται στην ιστορική τεκμηρίωση, τη φιλολογική επιμέλεια και τη μελέτη κάθε έργου μέσα στο πολιτισμικό πλαίσιο της εποχής του.

Εάν η έκδοση αυτή συμβάλει, έστω και στο ελάχιστο, ώστε το ελληνικό ραδιοφωνικό θέατρο να αποκτήσει τη θέση που του αξίζει στη νεότερη πολιτιστική ιστορία της χώρας, τότε ο σκοπός της θα έχει επιτευχθεί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

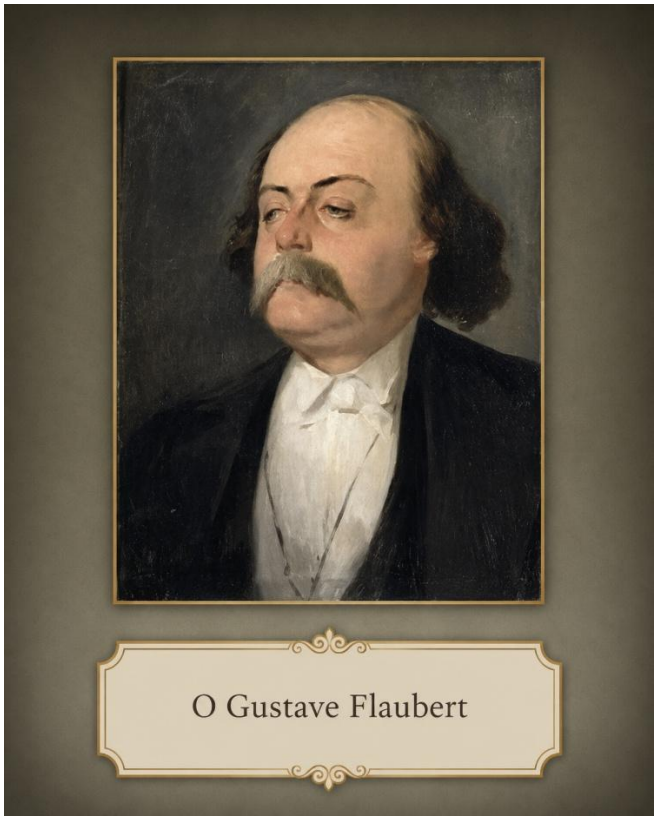
Ο Γκιστάβ Φλωμπέρ

Η ζωή και το έργο του θεμελιωτή του λογοτεχνικού ρεαλισμού

Ο Γκιστάβ Φλωμπέρ (Gustave Flaubert) γεννήθηκε στις 12 Δεκεμβρίου 1821 στη Ρουέν της Νορμανδίας και θεωρείται ένας από τους σημαντικότερους Γάλλους μυθιστοριογράφους του 19ου αιώνα. Το όνομά του συνδέθηκε όσο λίγων συγγραφέων με την καθιέρωση του λογοτεχνικού ρεαλισμού και με την αναζήτηση της απόλυτης ακρίβειας στη γλώσσα.

Γιος του διακεκριμένου χειρουργού Ασίλ-Κλεόφα Φλωμπέρ, μεγάλωσε σε ένα περιβάλλον όπου η επιστημονική παρατήρηση και η πειθαρχία αποτελούσαν καθημερινή πραγματικότητα. Το νοσοκομείο της Ρουέν, στο οποίο εργαζόταν ο πατέρας του, υπήρξε ο πρώτος χώρος όπου ο νεαρός Φλωμπέρ ήρθε σε επαφή με την ανθρώπινη δυστυχία, την ασθένεια και τον θάνατο. Οι εμπειρίες αυτές επηρέασαν βαθιά τη μετέπειτα συγγραφική του ματιά, η οποία χαρακτηρίζεται από ψυχραιμία, ακρίβεια και απουσία συναισθηματικών εξάρσεων.

Το 1841 ξεκίνησε νομικές σπουδές στο Παρίσι, χωρίς όμως ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Λίγα χρόνια αργότερα, ύστερα από σοβαρή νευρολογική κρίση - *που σήμερα πολλοί μελετητές θεωρούν ότι πιθανότατα σχετιζόταν με μορφή επιληψίας* - εγκατέλειψε οριστικά τη Νομική και αφιερώθηκε αποκλειστικά στη λογοτεχνία.

Από τότε εγκαταστάθηκε στο οικογενειακό κτήμα του στο Κρουασέ, στις όχθες του Σηκουάνα, όπου έζησε το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του. Εκεί διαμόρφωσε τον σχεδόν ασκητικό τρόπο εργασίας που τον χαρακτήριζε. Έγραφε αργά, ξαναδούλευε αδιάκοπα κάθε παράγραφο και μπορούσε να αφιερώσει ημέρες ολόκληρες στην αναζήτηση μιας και μόνο λέξης.

Η εμμονή του με το περίφημο ***le mot juste*** - "***η ακριβής λέξη***" - έγινε σχεδόν παροιμιώδης. Ο Φλωμπέρ πίστευε ότι κάθε πρόταση διαθέτει μία και μοναδική ιδανική διατύπωση και ότι ο συγγραφέας οφείλει να την αναζητήσει με υπομονή και αυστηρότητα. Συχνά απήγγελλε δυνατά τα κείμενά του, σε αυτό που ο ίδιος αποκαλούσε ***gueuloir*** ("***δωμάτιο της κραυγής***"), ώστε να ελέγχει όχι μόνο το νόημα αλλά και τη μουσικότητα κάθε φράσης.

Η αντίληψη αυτή επηρέασε βαθιά τη σύγχρονη λογοτεχνία. Ο Φλωμπέρ δεν αντιμετώπιζε το μυθιστόρημα ως απλή αφήγηση ιστοριών, αλλά ως έργο τέχνης, στο οποίο κάθε λέξη, κάθε παύση και κάθε εικόνα όφειλαν να υπηρετούν το σύνολο. Η τελειομανία του έγινε πρότυπο για ολόκληρες γενιές συγγραφέων, από τον **Γκυ ντε Μωπασάν** μέχρι τον **Μαρσέλ Προυστ** και τον **Τζέιμς Τζόυς**.

Η πρώτη μεγάλη του επιτυχία υπήρξε η "*Κυρία Μποβαρί*", η οποία δημοσιεύθηκε σε συνέχειες το 1856 και κυκλοφόρησε σε βιβλίο το 1857. Το έργο προκάλεσε τεράστια αίσθηση όχι μόνο για το θέμα του αλλά και για τον πρωτοφανή ρεαλισμό του. Οι γαλλικές αρχές άσκησαν δίωξη εναντίον του συγγραφέα και του εκδότη του, κατηγορώντας τους για προσβολή της δημόσιας ηθικής και της θρησκείας. Η αθώωση του Φλωμπέρ αποτέλεσε σταθμό στην ιστορία της λογοτεχνικής ελευθερίας, ενώ η δημοσιότητα που έλαβε η δίκη συνέβαλε καθοριστικά στην καθιέρωση του έργου.

Στα επόμενα χρόνια ο Φλωμπέρ συνέχισε να δημιουργεί έργα μεγάλης λογοτεχνικής αξίας, όπως το "***Σαλαμπώ***", "***Αισθηματική Αγωγή***", "***Ο Πειρασμός του Αγίου Αντωνίου***" και το ανολοκλήρωτο σατιρικό αριστούργημα "***Μπουβάρ και Πεκυσέ***", στο οποίο σχολιάζει με οξύτητα την ανθρώπινη ματαιοδοξία και την ψευδαίσθηση της γνώσης.

Παρότι απέφυγε την ενεργό συμμετοχή στην πολιτική ζωή, ο Φλωμπέρ υπήρξε ιδιαίτερα οξυδερκής παρατηρητής της κοινωνίας του. Αποστρεφόταν τον δογματισμό, την υποκρισία και τη μετριότητα, ενώ πίστευε ότι ο συγγραφέας οφείλει να διατηρεί απόσταση από τους ήρωές του και να μην κηρύσσει ούτε να διδάσκει. Η περίφημη φράση του, ότι «ο συγγραφέας πρέπει να βρίσκεται μέσα στο έργο του όπως ο Θεός μέσα στη δημιουργία: πανταχού παρών αλλά πουθενά ορατός», συνοψίζει τη θεμελιώδη αισθητική του αντίληψη.

Ο Γκιστάβ Φλωμπέρ πέθανε στις 8 Μαΐου 1880 στο Κρουασέ, σε ηλικία πενήντα οκτώ ετών. Η επιρροή του όμως υπήρξε διαρκής. Θεωρείται σήμερα ένας από τους σημαντικότερους ανανεωτές της ευρωπαϊκής πεζογραφίας και συγγραφέας που άλλαξε οριστικά τον τρόπο με τον οποίο γράφεται και διαβάζεται το μυθιστόρημα.

Excursus I

Ο Φλωμπέρ με μια ματιά

Χρονολόγιο

Έτος	Γεγονός
1821	Γεννιέται στη Ρουέν της Γαλλίας.
1841	Εγγράφεται στη Νομική Σχολή του Παρισιού.
1844	Εγκαταλείπει τις σπουδές του και αφοσιώνεται στη λογοτεχνία.
1851 – 1856	Συγγράφει την *Κυρία Μποβαρί*.
1857	Εκδίδεται η *Κυρία Μποβαρί* και οδηγείται σε δίκη για προσβολή της δημόσιας ηθικής. Αθωώνεται.
1862	Εκδίδεται το *Σαλαμπώ*.
1869	Εκδίδεται η *Αισθηματική Αγωγή*.
1874	Εκδίδεται *Ο Πειρασμός του Αγίου Αντωνίου*.
1880	Πεθαίνει στο Κρουασέ.
1881	Εκδίδεται μετά θάνατον το *Μπουβάρ και Πεκυσέ*.

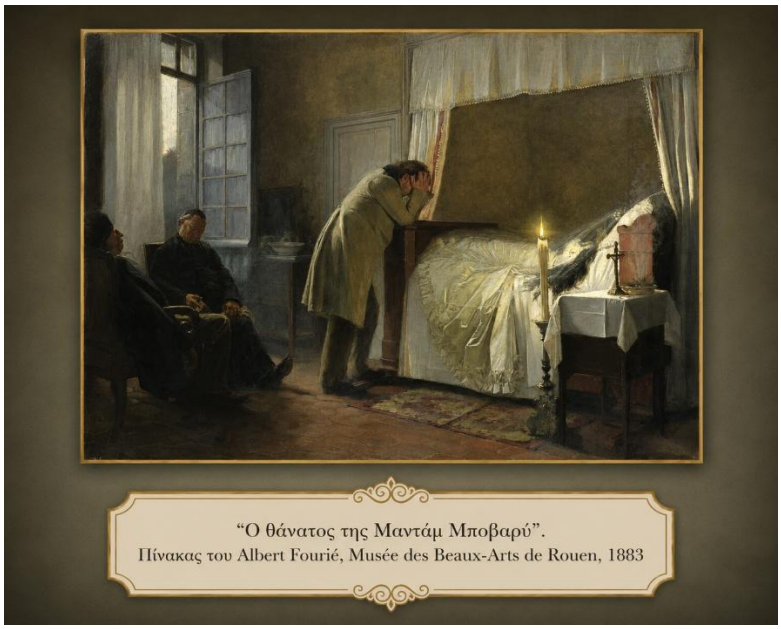
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η "Κυρία Μποβαρί"

Το μυθιστόρημα που άλλαξε για πάντα την ευρωπαϊκή λογοτεχνία

Όταν η "Κυρία Μποβαρί" δημοσιεύθηκε για πρώτη φορά σε συνέχειες στο λογοτεχνικό περιοδικό ***Revue de Paris*** το 1856, ελάχιστοι μπορούσαν να προβλέψουν ότι επρόκειτο να αλλάξει οριστικά την ιστορία του ευρωπαϊκού μυθιστορήματος. Έναν χρόνο αργότερα, με την έκδοσή του σε βιβλίο, το έργο του Γκιστάβ Φλωμπέρ προκάλεσε έντονες αντιδράσεις, οδήγησε τον συγγραφέα στο εδώλιο του κατηγορουμένου και, τελικά, καθιερώθηκε ως ένα από τα σημαντικότερα έργα της παγκόσμιας λογοτεχνίας.

Η υπόθεση φαίνεται, εκ πρώτης όψεως, απλή. Η Έμμα Μποβαρί, σύζυγος ενός επαρχιακού γιατρού, ασφυκτιά μέσα στην καθημερινότητα του γάμου της. Αναζητεί τον έρωτα, την κοινωνική άνοδο και μια ζωή που να μοιάζει με εκείνη των ρομαντικών μυθιστορημάτων που διάβαζε από νεαρή ηλικία. Οι διαδοχικές απογοητεύσεις, οι οικονομικές της επιλογές και οι ερωτικές της σχέσεις την οδηγούν τελικά στην καταστροφή.

"Ο θάνατος της Μαντάμ Μποβαρύ".
Πίνακας του Albert Fourié, Musée des Beaux-Arts de Rouen, 1883

Η διαχρονική αξία του έργου, όμως, δεν βρίσκεται στην πλοκή του. Ο Φλωμπέρ δεν έγραψε ένα μυθιστόρημα για τη μοιχεία. Έγραψε ένα μυθιστόρημα για την ανθρώπινη αυταπάτη. Η Έμμα δεν συγκρούεται μόνο με τον σύζυγό της ή με την κοινωνία της εποχής της. Συγκρούεται πρωτίστως με την εικόνα που η ίδια έχει δημιουργήσει για τον κόσμο. Η πραγματικότητα αποδεικνύεται πάντοτε κατώτερη από τις προσδοκίες της. Η ζωή που ονειρεύεται δεν υπάρχει· **υπάρχει μόνο στη λογοτεχνία, στη φαντασία και στις ψευδαισθήσεις που η ίδια καλλιεργεί.**

Ακριβώς γι' αυτόν τον λόγο η ηρωίδα του Φλωμπέρ εξακολουθεί να συγκινεί τον σύγχρονο αναγνώστη. Παρότι ανήκει στη γαλλική επαρχία του 19ου αιώνα, εκφράζει μια διαχρονική ανθρώπινη εμπειρία: την απόσταση ανάμεσα σε αυτό που ζούμε και σε αυτό που πιστεύουμε ότι αξίζουμε να ζήσουμε.

Ένα ακόμη στοιχείο που καθιστά την "*Κυρία Μποβαρί*" πρωτοποριακή είναι ο τρόπος με τον οποίο ο Φλωμπέρ αφηγείται την ιστορία. Αποφεύγει τις ηθικές κρίσεις και δεν καθοδηγεί τον αναγνώστη. Δεν παρουσιάζει την Έμμα ούτε ως ηρωίδα ούτε ως εγκληματία. Την αφήνει να αποκαλυφθεί μέσα από τις πράξεις, τις σκέψεις και τις αντιφάσεις της. Αυτή η αφηγηματική ουδετερότητα υπήρξε επαναστατική για την εποχή και επηρέασε καθοριστικά τη νεότερη πεζογραφία.

Παράλληλα, το μυθιστόρημα αποτελεί ένα εξαιρετικά οξύ κοινωνικό σχόλιο. Ο Φλωμπέρ παρατηρεί με χειρουργική ακρίβεια τη γαλλική επαρχία, την ανερχόμενη αστική τάξη, την υποκρισία της κοινωνικής ευπρέπειας, τη δύναμη του χρήματος και την ευκολία με την οποία οι άνθρωποι κατασκευάζουν ψευδαισθήσεις για τον εαυτό τους. Οι χαρακτήρες του δεν είναι σύμβολα· είναι αναγνωρίσιμοι άνθρωποι, με αρετές, αδυναμίες και αντιφάσεις.

Αυτή η εμμονή στην αλήθεια της ανθρώπινης συμπεριφοράς εξηγεί γιατί το έργο παραμένει ζωντανό σχεδόν δύο αιώνες μετά τη συγγραφή του. Κάθε νέα εποχή αναγνωρίζει στην Έμμα Μποβαρί διαφορετικές όψεις του εαυτού της: την ανικανοποίητη επιθυμία, τον καταναλωτισμό, τη δύναμη της φαντασίας, την κοινωνική πίεση ή την αναζήτηση μιας ζωής διαφορετικής από εκείνη που τελικά ζει.

Σήμερα η "*Κυρία Μποβαρί*" διδάσκεται στα περισσότερα πανεπιστήμια του κόσμου ως θεμελιώδες έργο της ευρωπαϊκής λογοτεχνίας. Η επιρροή της υπήρξε τεράστια τόσο στη λογοτεχνία όσο και στο θέατρο, στον κινηματογράφο και στο ραδιόφωνο, γνωρίζοντας αμέτρητες μεταφράσεις και διασκευές. Ανάμεσα σε αυτές ξεχωρίζει και η ελληνική ραδιοφωνική διασκευή του Κώστα Ασημακόπουλου, η οποία αποτελεί το αντικείμενο της παρούσας έκδοσης.

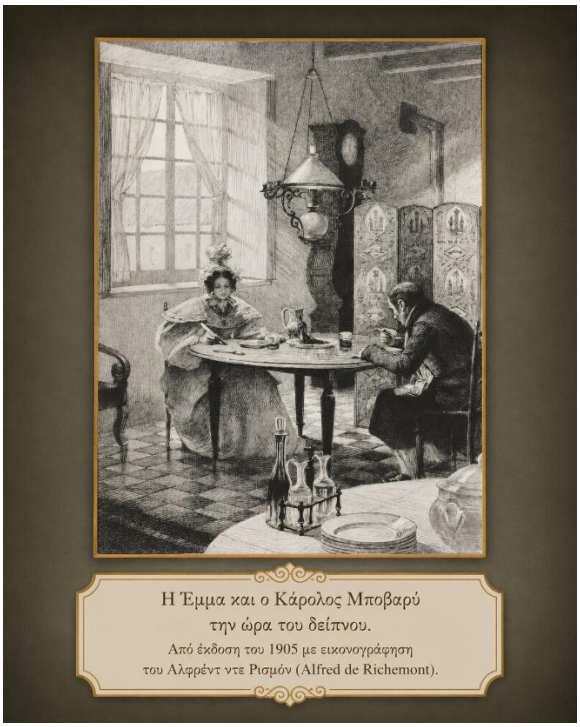
Excursus II

Η πραγματική γυναίκα πίσω από την Έμμα Μποβαρί;

Ένα από τα ερωτήματα που απασχόλησαν περισσότερο τους μελετητές είναι αν η Έμμα Μποβαρί υπήρξε πραγματικό πρόσωπο.

Η επικρατέστερη άποψη συνδέει το μυθιστόρημα με την υπόθεση της **Ντελφίν Ντελαμάρ** (***Delphine Delamare***), συζύγου ενός γιατρού της Νορμανδίας. Όπως και η Έμμα, η Ντελαμάρ παντρεύτηκε επαρχιακό γιατρό, απέκτησε εξωσυζυγικές σχέσεις, συσσώρευσε μεγάλα χρέη και τελικά αυτοκτόνησε με αρσενικό το 1848.

Ο ίδιος ο Φλωμπέρ, ωστόσο, αρνήθηκε ότι έγραψε μια μυθιστορηματική βιογραφία της. Η περίφημη φράση του "***Η κυρία Μποβαρί είμαι εγώ***" (***Madame Bovary, c'est moi***) - *αν και η αυθεντικότητά της αμφισβητείται από ορισμένους μελετητές* - αποδίδει εύστοχα την άποψή του ότι ο συγγραφέας ενσωματώνει στοιχεία του εαυτού του σε όλους τους χαρακτήρες του.

Η Έμμα και ο Κάρολος Μποβαρύ
την ώρα του δείπνου.
Από έκδοση του 1905 με εικονογράφηση
του Αλφρέντ ντε Ρισμόν (Alfred de Richemont).

Η Έμμα Μποβαρί δεν είναι η προσωπογραφία μιας συγκεκριμένης γυναίκας. Είναι μια σύνθεση πραγματικών εμπειριών, κοινωνικών παρατηρήσεων και λογοτεχνικής φαντασίας, γεγονός που εξηγεί γιατί εξακολουθεί να μοιάζει τόσο αληθινή στους αναγνώστες κάθε εποχής.

Σημείωμα του Επιμελητή

Το ερώτημα αν η Έμμα Μποβαρί υπήρξε πραγματικό πρόσωπο παραμένει γοητευτικό, αλλά ίσως όχι το σημαντικότερο. Εκείνο που εξηγεί τη διαχρονική δύναμη του έργου είναι ότι ο Φλωμπέρ δεν δημιούργησε ένα πορτρέτο μιας γυναίκας της Νορμανδίας του 19ου αιώνα· δημιούργησε έναν χαρακτήρα που συνεχίζει να αναγνωρίζεται από αναγνώστες διαφορετικών χωρών, πολιτισμών και εποχών. Αυτός είναι και ο λόγος που η "*Κυρία Μποβαρί*" εξακολουθεί να διαβάζεται, να διασκευάζεται και να ανεβαίνει στη σκηνή σχεδόν 170 χρόνια μετά την πρώτη της έκδοση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η δίκη της "*Κυρίας Μποβαρί*"

Όταν η λογοτεχνία κάθισε στο εδώλιο

Λίγες εβδομάδες μετά την ολοκλήρωση της δημοσίευσης της "*Κυρίας Μποβαρί*" σε συνέχειες στο λογοτεχνικό περιοδικό *Revue de Paris*, οι γαλλικές αρχές αποφάσισαν να ασκήσουν ποινική δίωξη εναντίον του συγγραφέα Γκιστάβ Φλωμπέρ, του εκδότη **Λεόν Λωράν-Πισά** και του διευθυντή του περιοδικού.

Η κατηγορία ήταν ιδιαίτερα σοβαρή για τα δεδομένα της εποχής: "***προσβολή της δημόσιας και θρησκευτικής ηθικής και των χρηστών ηθών***".

Η Γαλλία της Δεύτερης Αυτοκρατορίας, υπό τον Ναπολέοντα Γ΄, ασκούσε αυστηρό έλεγχο στον Τύπο και στις εκδόσεις. Η λογοτεχνία θεωρούνταν μέσο διαμόρφωσης της δημόσιας ηθικής και, κατά συνέπεια, οι συγγραφείς μπορούσαν να λογοδοτήσουν ποινικά για το περιεχόμενο των έργων τους.

Στην περίπτωση της "*Κυρίας Μποβαρί*", οι εισαγγελικές αρχές υποστήριξαν ότι το έργο παρουσίαζε με υπερβολική λεπτομέρεια τις εξωσυζυγικές σχέσεις της ηρωίδας και ότι, επειδή δεν τις καταδίκαζε ρητά, κινδύνευε να λειτουργήσει ως ηθικό πρότυπο για τους αναγνώστες.

Το βασικό επιχείρημα της κατηγορούσας αρχής δεν ήταν ότι ο Φλωμπέρ περιέγραφε τη μοιχεία. Ήταν ότι την περιέγραφε χωρίς να την κηρύσσει αμαρτία.

Η αντίληψη αυτή αντανακλούσε την κυρίαρχη αισθητική της εποχής. Η λογοτεχνία όφειλε να διδάσκει, να νουθετεί και να διαχωρίζει καθαρά το καλό από το κακό. Ο Φλωμπέρ έκανε ακριβώς το αντίθετο. Παρουσίαζε τους χαρακτήρες του χωρίς να τους κρίνει.

Στις 29 Ιανουαρίου 1857 η υπόθεση εκδικάστηκε ενώπιον του Αυτοκρατορικού Δικαστηρίου του Παρισιού. Ο αυτοκρατορικός εισαγγελέας **Ερνέστ Πινάρ**, ο οποίος λίγους μήνες αργότερα θα στραφεί και εναντίον του **Σαρλ Μπωντλαίρ** για τα "***Άνθη του Κακού***", υποστήριξε ότι το βιβλίο αποτελούσε κίνδυνο για τη δημόσια ηθική.

Στην αγόρευσή του υποστήριξε ότι ο συγγραφέας είχε παρουσιάσει μια γυναίκα που παραβιάζει τους ηθικούς κανόνες χωρίς να συνοδεύει την αφήγηση με σαφή ηθική αποδοκιμασία. Κατά την άποψή του, η αισθητική ουδετερότητα του Φλωμπέρ ισοδυναμούσε με ανοχή απέναντι στην ανηθικότητα.

Η υπεράσπιση, με επικεφαλής τον διακεκριμένο δικηγόρο **Ζυλ Σενάρ**, αντέτεινε ότι το μυθιστόρημα όχι μόνο δεν εξυμνεί τη μοιχεία, αλλά οδηγεί την ηρωίδα στην απόλυτη καταστροφή. Η Έμμα χάνει την οικογένειά της, τη φήμη της, την οικονομική της ασφάλεια και τελικά τη ζωή της. Σύμφωνα με την υπεράσπιση, το έργο αποτελεί βαθύ ηθικό δράμα και όχι εγκώμιο της ανηθικότητας.

Στις 7 Φεβρουαρίου 1857 το δικαστήριο εξέδωσε την απόφασή του. **Ο Γκιστάβ Φλωμπέρ αθωώθηκε από όλες τις κατηγορίες.**

Η απόφαση αυτή υπήρξε ιστορικής σημασίας. Αν και το δικαστήριο διατύπωσε ορισμένες επιφυλάξεις για το ύφος του έργου, αναγνώρισε ότι η συνολική του πρόθεση δεν ήταν η διαφθορά των ηθών αλλά η λογοτεχνική αποτύπωση μιας ανθρώπινης τραγωδίας.

Η αθώωση του Φλωμπέρ είχε ένα αποτέλεσμα που κανείς δεν είχε προβλέψει. Το βιβλίο απέκτησε τεράστια δημοσιότητα. Οι πωλήσεις αυξήθηκαν θεαματικά και η "*Κυρία Μποβαρί*" καθιερώθηκε σχεδόν αμέσως ως ένα από τα σημαντικότερα λογοτεχνικά γεγονότα της εποχής.

Με το πέρασμα του χρόνου η δίκη απέκτησε συμβολική σημασία. Δεν θεωρείται πλέον απλώς μια υπόθεση λογοκρισίας, αλλά ένα σημείο καμπής στην ιστορία της καλλιτεχνικής ελευθερίας. Η αντιπαράθεση ανάμεσα στην ηθική λογοκρισία και στην αυτονομία της λογοτεχνίας επρόκειτο να επανεμφανιστεί πολλές φορές στους επόμενους αιώνες, όμως η υπόθεση της "*Κυρίας Μποβαρί*" παρέμεινε το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα αυτής της σύγκρουσης.

Σήμερα είναι δύσκολο να φανταστεί κανείς ότι ένα έργο που διδάσκεται σε πανεπιστήμια ολόκληρου του κόσμου οδηγήθηκε κάποτε στο εδώλιο ως απειλή για τη δημόσια ηθική. Ωστόσο, ακριβώς αυτή η ιστορική συγκυρία συνέβαλε καθοριστικά στη διαμόρφωση της σύγχρονης αντίληψης περί λογοτεχνικής ελευθερίας.

Excursus III

Η αγόρευση που έκανε διάσημο τον Φλωμπέρ

Η ειρωνεία της ιστορίας είναι ότι ο σημαντικότερος "*διαφημιστής*" της "*Κυρίας Μποβαρί*" υπήρξε ο ίδιος ο εισαγγελέας της δίκης.

Ο Ερνέστ Πινάρ επιχείρησε να αποδείξει ότι ο Φλωμπέρ είχε δημιουργήσει ένα επικίνδυνο βιβλίο, επειδή δεν καθοδηγούσε ηθικά τον αναγνώστη. Στην πραγματικότητα, όμως, ανέδειξε άθελά του το στοιχείο που έκανε το έργο πρωτοποριακό: την αντικειμενικότητα της αφήγησης.

Η δίκη προσέλκυσε τεράστιο δημοσιογραφικό ενδιαφέρον. Εφημερίδες από ολόκληρη τη Γαλλία παρακολουθούσαν την εξέλιξή της, ενώ η έκδοση του μυθιστορήματος σε βιβλίο, λίγο μετά την αθώωση του συγγραφέα, σημείωσε μεγάλη εμπορική επιτυχία.

Σήμερα η υπόθεση της "*Κυρίας Μποβαρί*" και εκείνη των "*Ανθέων του Κακού*" του Σαρλ Μπωντλαίρ θεωρούνται οι δύο σημαντικότερες λογοτεχνικές δίκες του 19ου αιώνα στη Γαλλία και διδάσκονται ως χαρακτηριστικά παραδείγματα της σύγκρουσης ανάμεσα στη λογοκρισία και την ελευθερία της καλλιτεχνικής έκφρασης.

Σημείωμα του Επιμελητή

Η γνώση της δίκης δεν αποτελεί απλώς ιστορικό υπόβαθρο. Εξηγεί γιατί η "*Κυρία Μποβαρί*" διαβάστηκε εξαρχής όχι μόνο ως ένα λογοτεχνικό έργο, αλλά και ως μια δημόσια παρέμβαση για τα όρια της τέχνης. Αυτή η διάσταση ακολουθεί το μυθιστόρημα μέχρι σήμερα και επηρεάζει κάθε νέα ανάγνωσή του, κάθε θεατρική μεταφορά και κάθε διασκευή του, συμπεριλαμβανομένης της ελληνικής ραδιοφωνικής εκδοχής που παρουσιάζεται στον παρόντα τόμο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Κώστας Ασημακόπουλος

Ο άνθρωπος που μετέφερε τον Φλωμπέρ στο ελληνικό ραδιόφωνο

Ανάμεσα στους σημαντικότερους Έλληνες θεατρικούς συγγραφείς και διασκευαστές του 20ού αιώνα, ο Κώστας Ασημακόπουλος κατέχει ξεχωριστή θέση. Η συμβολή του δεν περιορίστηκε στη συγγραφή πρωτότυπων έργων· υπήρξε ένας από τους ανθρώπους που συνέβαλαν αποφασιστικά στη γνωριμία του ελληνικού κοινού με κορυφαία έργα της παγκόσμιας λογοτεχνίας μέσα από το θέατρο και, κυρίως, το ραδιόφωνο.

Σε μια εποχή κατά την οποία το ραδιόφωνο αποτελούσε το σημαντικότερο μέσο πολιτιστικής διάδοσης στην Ελλάδα, οι διασκευές κλασικών έργων δεν ήταν απλές συντμήσεις ή αφηγήσεις. Ήταν πρωτότυπες δραματουργικές συνθέσεις, σχεδιασμένες ώστε να μεταφέρουν τη δύναμη του λογοτεχνικού λόγου αποκλειστικά μέσω της ανθρώπινης φωνής, της μουσικής και των ηχητικών εφέ.

Ο Ασημακόπουλος διέθετε σπάνια ικανότητα να συμπυκνώνει εκτενή μυθιστορήματα σε δραματικά έργα περιορισμένης διάρκειας χωρίς να αλλοιώνει τον πυρήνα τους. Δεν ενδιαφερόταν για μια κατά γράμμα μεταφορά του πρωτοτύπου. Στόχος του ήταν να διατηρήσει τη δραματική ένταση, την ψυχολογική εξέλιξη των χαρακτήρων και το ιδεολογικό βάθος κάθε έργου, προσαρμόζοντάς το στις απαιτήσεις του ραδιοφωνικού μέσου.

Η διασκευή της "*Κυρίας Μποβαρί*" αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της μεθόδου. Ένα μυθιστόρημα εκατοντάδων σελίδων μετατρέπεται σε ένα συμπαγές ραδιοφωνικό δράμα, χωρίς να χάνει τον βασικό αφηγηματικό του άξονα. Οι μεγάλες περιγραφικές ενότητες του Φλωμπέρ υποχωρούν, ενώ στο προσκήνιο έρχονται οι διάλογοι, οι συγκρούσεις και οι κρίσιμες ψυχολογικές στιγμές των ηρώων.

Η επιτυχία της διασκευής οφείλεται ακριβώς σε αυτή την ισορροπία. Ο Ασημακόπουλος δεν επιδιώκει να αντικαταστήσει τον Φλωμπέρ ούτε να "*βελτιώσει*" το έργο του. Αντιθέτως, λειτουργεί ως μεσολαβητής ανάμεσα στο πρωτότυπο κείμενο και στον ακροατή, μεταφράζοντας τη λογοτεχνική αφήγηση στη γλώσσα του ραδιοφωνικού θεάτρου.

Ιδιαίτερη σημασία αποκτά επίσης η γλώσσα της διασκευής. Ο Ασημακόπουλος χρησιμοποιεί μια προσεγμένη νεοελληνική, η οποία διατηρεί τον λογοτεχνικό τόνο του πρωτοτύπου χωρίς να γίνεται δυσπρόσιτη. Οι διάλογοι ακούγονται φυσικοί, ρέουν με θεατρικό ρυθμό και υπηρετούν τόσο τη δραματική οικονομία όσο και την ψυχολογική αληθοφάνεια των χαρακτήρων.

Η παρούσα έκδοση δεν αντιμετωπίζει, επομένως, τη διασκευή ως απλό βοηθητικό κείμενο του μυθιστορήματος. Την αντιμετωπίζει ως αυτόνομο δραματουργικό έργο, το οποίο αξίζει να μελετηθεί τόσο για τη λογοτεχνική του ποιότητα όσο και για τη συμβολή του στην ιστορία του ελληνικού ραδιοφωνικού θεάτρου.

Παράλληλα, η συγκεκριμένη διασκευή αποτελεί πολύτιμη μαρτυρία μιας εποχής κατά την οποία η δημόσια ραδιοφωνία ανέλαβε έναν ευρύτερο παιδευτικό ρόλο. Μέσα από το Θέατρο της Τετάρτης και άλλες αντίστοιχες εκπομπές, χιλιάδες ακροατές γνώρισαν για πρώτη φορά τα μεγάλα έργα της παγκόσμιας λογοτεχνίας. Σε μια περίοδο όπου η πρόσβαση στα βιβλία δεν ήταν πάντοτε εύκολη και οι θεατρικές παραστάσεις παρέμεναν προνόμιο κυρίως των μεγάλων αστικών κέντρων, το ραδιόφωνο λειτούργησε ως ένας πραγματικός θεσμός λαϊκής επιμόρφωσης.

Η διασκευή του Ασημακόπουλου εντάσσεται σε αυτή τη μεγάλη πολιτιστική παράδοση. Δεν αποτελεί απλώς μια ακόμη ραδιοφωνική παραγωγή, αλλά ένα τεκμήριο της προσπάθειας να γεφυρωθεί η απόσταση ανάμεσα στην κλασική ευρωπαϊκή λογοτεχνία και το ελληνικό κοινό του δεύτερου μισού του 20ού αιώνα.

Excursus IV

Ο Κώστας Ασημακόπουλος με μια ματιά

Βασικά στοιχεία

- Έλληνας θεατρικός συγγραφέας, πεζογράφος και διασκευαστής.
- Συνεργάστηκε επί σειρά ετών με το Ελληνικό Ραδιόφωνο.
- Διασκεύασε δεκάδες έργα της παγκόσμιας λογοτεχνίας για το ραδιοφωνικό θέατρο.
- Υπήρξε από τις σημαντικότερες φυσιογνωμίες της ελληνικής ραδιοφωνικής δραματουργίας.

Η μέθοδός του

Ο Ασημακόπουλος αντιμετώπιζε κάθε διασκευή ως νέα δραματουργική σύνθεση. Δεν ακολουθούσε μηχανικά το πρωτότυπο κείμενο, αλλά αναζητούσε τον δραματικό του πυρήνα. Η οικονομία των διαλόγων, η ένταση των σκηνών και η σαφής εξέλιξη των χαρακτήρων αποτελούν σταθερά χαρακτηριστικά της τεχνικής του.

Η θέση του στην ιστορία του ελληνικού ραδιοφώνου

Οι διασκευές του συνέβαλαν αποφασιστικά στη διαμόρφωση του ρεπερτορίου του ελληνικού ραδιοφωνικού θεάτρου και διατήρησαν ζωντανή την επαφή του ελληνικού κοινού με τα μεγάλα έργα της παγκόσμιας δραματουργίας και πεζογραφίας.

Σημείωμα του Επιμελητή

Η μελέτη μιας ραδιοφωνικής διασκευής απαιτεί να αναγνωρίσουμε τη δημιουργική συμβολή του διασκευαστή. Ο Κώστας Ασημακόπουλος δεν περιορίστηκε στη μεταφορά του μυθιστορήματος του Φλωμπέρ σε μορφή διαλόγων. Δημιούργησε ένα έργο που υπακούει στους δικούς του δραματουργικούς κανόνες και στις ιδιαιτερότητες του ραδιοφωνικού μέσου. Η παρούσα έκδοση επιχειρεί να αναδείξει αυτή τη δημιουργική διαδικασία, αντιμετωπίζοντας τη διασκευή ως αντικείμενο φιλολογικής και θεατρολογικής μελέτης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Από το μυθιστόρημα στο ραδιοφωνικό θέατρο

Η τέχνη της διασκευής

Κάθε διασκευή ενός λογοτεχνικού έργου αποτελεί, αναπόφευκτα, μια δημιουργική πράξη. Δεν πρόκειται για απλή μεταφορά του πρωτοτύπου από ένα μέσο σε ένα άλλο, αλλά για μια διαδικασία κατά την οποία το έργο αποκτά νέα μορφή, νέο ρυθμό και διαφορετικούς εκφραστικούς κανόνες.

Η μετάβαση από το μυθιστόρημα στο ραδιοφωνικό θέατρο είναι ίσως η πιο απαιτητική από όλες τις μορφές διασκευής. Το μυθιστόρημα διαθέτει απεριόριστο χώρο για περιγραφές, εσωτερικούς μονολόγους, αφηγηματικές παρεκβάσεις και λεπτομερή ανάπτυξη χαρακτήρων. Αντίθετα, το ραδιοφωνικό δράμα διαθέτει μόνο τρία βασικά μέσα έκφρασης: τη φωνή, τη μουσική και τον ήχο.

Η απουσία εικόνας δεν αποτελεί περιορισμό αλλά δημιουργική πρόκληση. Ο ακροατής καλείται να συμπληρώσει ο ίδιος με τη φαντασία του όσα δεν μπορεί να δει. Η επιτυχία μιας ραδιοφωνικής διασκευής εξαρτάται από την ικανότητά της να ενεργοποιήσει αυτήν ακριβώς τη φαντασία.

Στην περίπτωση της "*Κυρίας Μποβαρί*", ο Κώστας Ασημακόπουλος βρέθηκε αντιμέτωπος με ένα ιδιαίτερα δύσκολο εγχείρημα. Το έργο του Φλωμπέρ χαρακτηρίζεται από εκτενείς περιγραφές, σύνθετες αφηγηματικές τεχνικές και λεπτές ψυχολογικές αποχρώσεις, στοιχεία που δύσκολα μεταφέρονται αυτούσια στο ραδιόφωνο.

Η λύση που επιλέγει δεν είναι η απλή περικοπή του κειμένου. Αντιθέτως, αναδομεί το μυθιστόρημα με βάση τους κανόνες της δραματουργίας. Οι αφηγηματικές ενότητες περιορίζονται, οι διάλογοι αποκτούν κεντρικό ρόλο και κάθε σκηνή οργανώνεται γύρω από μια σαφή δραματική σύγκρουση.

Ιδιαίτερη σημασία αποκτά επίσης η διαχείριση του χρόνου. Το πρωτότυπο μυθιστόρημα εκτείνεται σε πολλά χρόνια και περιλαμβάνει πλήθος επεισοδίων και δευτερευόντων χαρακτήρων. Η ραδιοφωνική διασκευή συμπυκνώνει αυτό το υλικό, επιλέγοντας μόνο τις σκηνές που είναι απαραίτητες για την εξέλιξη της ιστορίας και για τη διαμόρφωση της προσωπικότητας της Έμμας Μποβαρί.

Η διαδικασία αυτή απαιτεί συνεχείς επιλογές. Ο διασκευαστής αποφασίζει ποια επεισόδια θα διατηρηθούν, ποια θα παραλειφθούν, ποια θα συγχωνευθούν και ποια θα μετατραπούν σε διάλογο. Πρόκειται για δημιουργικές αποφάσεις που επηρεάζουν καθοριστικά τον τελικό χαρακτήρα του έργου.

Σημαντική είναι και η λειτουργία της μουσικής. Στο ραδιοφωνικό θέατρο η μουσική δεν λειτουργεί απλώς ως συνοδευτικό στοιχείο. Δημιουργεί ατμόσφαιρα, σηματοδοτεί χρονικές μεταβάσεις, εντείνει τη δραματική ένταση και καθοδηγεί συναισθηματικά τον ακροατή. Αντίστοιχα, τα ηχητικά εφέ δεν έχουν μόνο ρεαλιστική λειτουργία· συγκροτούν τον ίδιο τον σκηνικό χώρο μέσα στον οποίο εξελίσσεται η δράση.

Η μεγαλύτερη πρόκληση, ωστόσο, παραμένει η απόδοση της εσωτερικής ζωής των χαρακτήρων. Στο μυθιστόρημα ο αναγνώστης έχει άμεση πρόσβαση στις σκέψεις της Έμμας. Στο ραδιόφωνο αυτή η δυνατότητα είναι περιορισμένη. Ο διασκευαστής καλείται να αποδώσει τις ψυχικές μεταβολές μέσα από τον διάλογο, τον τόνο της φωνής, τις σιωπές και τη δραματική οικονομία της κάθε σκηνής.

Η επιτυχία της διασκευής της "*Κυρίας Μποβαρί*" έγκειται ακριβώς στο ότι κατορθώνει να διατηρήσει τον τραγικό πυρήνα του μυθιστορήματος χωρίς να επιχειρεί την αδύνατη αναπαραγωγή όλων των αφηγηματικών του λεπτομερειών. Το αποτέλεσμα δεν είναι ένα "*συντομευμένο μυθιστόρημα*", αλλά **ένα ολοκληρωμένο ραδιοφωνικό δράμα με τη δική του αισθητική αυτοτέλεια.**

Η διασκευή, επομένως, δεν πρέπει να αξιολογείται με κριτήριο πόσο πιστά αντιγράφει το πρωτότυπο, αλλά με το κατά πόσο κατορθώνει να μεταφέρει τη δραματική, ψυχολογική και ιδεολογική του ουσία σε ένα διαφορετικό καλλιτεχνικό μέσο. Υπό αυτή την έννοια, το έργο του Κώστα Ασημακόπουλου αποτελεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα δημιουργικής διαμεσολάβησης ανάμεσα στη λογοτεχνία και στο ραδιοφωνικό θέατρο.

Excursus V

Το μυθιστόρημα και η διασκευή

Μια συγκριτική θεώρηση

Το μυθιστόρημα του Φλωμπέρ	Η ραδιοφωνική διασκευή
Εκτενής αφήγηση	Συμπυκνωμένη δράση
Περιγραφές χώρων και προσώπων	Ηχητική απόδοση του χώρου
Εσωτερικοί μονόλογοι	Διάλογοι και ερμηνεία των ηθοποιών
Δεκάδες δευτερεύοντα πρόσωπα	Επιλογή των απολύτως αναγκαίων χαρακτήρων
Πολυετής χρονική εξέλιξη	Συμπύκνωση του χρόνου
Λογοτεχνικός αφηγητής	Δραματική εξέλιξη μέσω των σκηνών

Οι βασικές δραματουργικές επιλογές του Ασημακόπουλου

Η παρούσα διασκευή διατηρεί τον αφηγηματικό πυρήνα του έργου, αλλά μετασχηματίζει τη μορφή του σύμφωνα με τις ανάγκες του ραδιοφωνικού θεάτρου. Οι κυριότερες επιλογές μπορούν να συνοψισθούν ως εξής:

- Συμπύκνωση της δράσης, με περιορισμό των δευτερευόντων επεισοδίων.
- Ενίσχυση των διαλόγων, ώστε η εξέλιξη να προκύπτει από τη σύγκρουση των χαρακτήρων.
- Οικονομία προσώπων, με έμφαση στους βασικούς δραματικούς άξονες.
- Έντονη αξιοποίηση της μουσικής και των ηχητικών εφέ, ως ισοδύναμων των περιγραφικών ενοτήτων του μυθιστορήματος.
- Διατήρηση της τραγικής πορείας της Έμμας Μποβαρί, η οποία παραμένει το κέντρο βάρους τόσο του πρωτοτύπου όσο και της διασκευής.

Σημείωμα του Επιμελητή

Ένας από τους στόχους της παρούσας έκδοσης είναι να αναδείξει ότι η ραδιοφωνική διασκευή δεν αποτελεί υποκατάστατο του μυθιστορήματος, αλλά μια διαφορετική μορφή καλλιτεχνικής έκφρασης. Η ανάγνωσή της δεν αντικαθιστά τον Φλωμπέρ· φωτίζει έναν άλλο τρόπο πρόσληψης του έργου του, μέσα από τη δραματουργία, τη φωνή και τον ήχο. Για τον λόγο αυτό, το κείμενο που ακολουθεί εκδίδεται με τον ίδιο σεβασμό που θα άρμοζε σε κάθε αυτόνομο θεατρικό έργο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Η ραδιοφωνική παραγωγή

Η "Κυρία Μποβαρί" στο ελληνικό ραδιόφωνο

Η ελληνική ραδιοφωνική διασκευή της "*Κυρίας Μποβαρί*" αποτελεί μέρος της μακράς παράδοσης του ελληνικού ραδιοφωνικού θεάτρου, ενός θεσμού που για πολλές δεκαετίες υπήρξε ένας από τους σημαντικότερους φορείς πολιτιστικής παιδείας στη χώρα.

Σε μια εποχή πριν από την ιδιωτική τηλεόραση και την ευρεία διάδοση των οπτικοακουστικών μέσων, το ραδιόφωνο δεν περιοριζόταν στην ενημέρωση και την ψυχαγωγία. Αναλάμβανε ενεργό μορφωτικό ρόλο, μεταφέροντας στους ακροατές έργα της ελληνικής και της παγκόσμιας δραματουργίας μέσα από ειδικά σχεδιασμένες παραγωγές υψηλού καλλιτεχνικού επιπέδου.

Η μετάδοση της "*Κυρίας Μποβαρί*" εντάσσεται σε αυτήν ακριβώς την παράδοση. Η επιλογή του έργου του Φλωμπέρ δεν ήταν τυχαία. Πρόκειται για ένα από τα κορυφαία μυθιστορήματα του ευρωπαϊκού ρεαλισμού, του οποίου η δραματική δύναμη, οι έντονες συγκρούσεις και η βαθιά ψυχογράφηση των χαρακτήρων το καθιστούσαν ιδιαίτερα πρόσφορο για ραδιοφωνική μεταφορά.

Η παραγωγή στηρίχθηκε στη συνεργασία διακεκριμένων ανθρώπων του ελληνικού θεάτρου. Η επιτυχία μιας ραδιοφωνικής παράστασης εξαρτάται απόλυτα από τη συνέργεια του διασκευαστή, του σκηνοθέτη, των ηθοποιών, του μουσικού επιμελητή και των τεχνικών ήχου. Σε αντίθεση με τη θεατρική σκηνή, όπου σημαντικό ρόλο παίζουν η εικόνα, η σκηνογραφία και οι κινήσεις των ηθοποιών, στο ραδιόφωνο όλη η δραματική ένταση μεταφέρεται αποκλειστικά μέσω της φωνής και του ηχητικού περιβάλλοντος.

Η ερμηνεία των ηθοποιών αποκτά, συνεπώς, καθοριστική σημασία. Ο τόνος της φωνής, οι παύσεις, ο ρυθμός της ομιλίας και οι μικρές μεταβολές της εκφοράς υποκαθιστούν την έκφραση του προσώπου και τη σωματική παρουσία. Η ακρόαση γίνεται μια ιδιαίτερα προσωπική εμπειρία, καθώς κάθε ακροατής δημιουργεί νοερά τις δικές του εικόνες, τα πρόσωπα και τους χώρους της δράσης.

Η παρούσα έκδοση επιχειρεί να αποτυπώσει όχι μόνο το λεκτικό μέρος της παράστασης αλλά και, όπου αυτό είναι δυνατόν, τα στοιχεία που συγκροτούν τη ραδιοφωνική της φυσιογνωμία. Για τον λόγο αυτό διατηρούνται οι ενδείξεις μουσικής, οι ηχητικές οδηγίες και οι σκηνικές σημειώσεις που συνοδεύουν το κείμενο, καθώς αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της δραματουργικής του λειτουργίας.

Πέρα όμως από την αισθητική της αξία, η συγκεκριμένη παραγωγή διαθέτει και σημαντική ιστορική σημασία. Αποτελεί τεκμήριο μιας εποχής κατά την οποία η δημόσια ραδιοφωνία επένδυε συστηματικά στην καλλιέργεια του κοινού, αναθέτοντας σε καταξιωμένους συγγραφείς, σκηνοθέτες και ηθοποιούς τη δημιουργία έργων που συνδύαζαν υψηλή καλλιτεχνική ποιότητα με ευρεία απήχηση.

Η έκδοση του παρόντος κειμένου φιλοδοξεί να συμβάλει στη διάσωση αυτής της πολιτιστικής κληρονομιάς. Δεν αποκαθιστά μόνο ένα σημαντικό δραματουργικό κείμενο· επαναφέρει στο προσκήνιο έναν ολόκληρο τρόπο παραγωγής πολιτισμού, ο οποίος σημάδεψε την ιστορία του ελληνικού ραδιοφώνου και διαμόρφωσε την αισθητική παιδεία πολλών γενεών ακροατών.

Excursus VI

Οι συντελεστές της παραγωγής

Παρουσιάζονται συγκεντρωτικά οι βασικοί συντελεστές της ραδιοφωνικής παραγωγής, όπως προκύπτουν από το σωζόμενο υλικό και τις διαθέσιμες πηγές.

- Πρωτότυπο έργο: **Γκιστάβ Φλωμπέρ**
- Ραδιοφωνική διασκευή: **Κώστας Ασημακόπουλος**
- Ραδιοσκηνοθεσία: **Γιώργος Γιαννίσης**
- Μουσική επιμέλεια: **Μαρία Αλευρομαγείρου-Δραμυτινού**
- Ηχητική επιμέλεια: **Γίτσα Βαλμά**
- Ρύθμιση ήχου: **Βασίλης Καράς**

Ηθοποιοί

- Έμμα Μποβαρί - **Βέρα Ζαβιτσιάνου**
- Κάρολος Μποβαρί - **Νίκος Τζόγιας**
- Ομαί - **Γιώργος Νέζος**
- Λεόν Ντυπύ - **Γιώργος Ζαχαριάδης**
- Κυρία Μποβαρί - **Ρίτα Μουσούρη**
- Ροδόλφος Μπουλανζέ - **Ντίνος Καρύδης**
- Ναταλί - **Κοκή Ρέπα**
- Ιππόλυτος - **Νίκος Μαριούκλας**
- Ευτυχία - **Γιάννα Ολυμπίου**
- Λερέ - **Σπύρος Ολύμπιος**
- Φρανσουά - **Χριστίνα Κουτσουδάκη**

Σημείωμα του Επιμελητή

Στις περισσότερες έντυπες εκδόσεις θεατρικών έργων, η παράσταση που έδωσε ζωή στο κείμενο παραμένει στο περιθώριο. Στην περίπτωση του ραδιοφωνικού θεάτρου συμβαίνει το αντίθετο: το κείμενο δεν μπορεί να διαχωριστεί από την ηχητική του πραγμάτωση. Για τον λόγο αυτό η παρούσα έκδοση αντιμετωπίζει την παραγωγή ως αντικείμενο τεκμηρίωσης, ισότιμο με το ίδιο το δραματικό έργο. Κάθε διαθέσιμο στοιχείο για τους συντελεστές, τη μετάδοση και τις συνθήκες παραγωγής εντάσσεται στην έκδοση, ώστε να διασωθεί όσο το δυνατόν πληρέστερα το ιστορικό της αποτύπωμα.

DOSSIER ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Ταυτότητα της διασκευής

Πρωτότυπος τίτλος: ***Madame Bovary***

Συγγραφέας: ***Gustave Flaubert*** (*1821–1880*)

Πρώτη δημοσίευση: 1856 (*σε συνέχειες στο Revue de Paris*)

Πρώτη έκδοση σε βιβλίο: 1857

Λογοτεχνικό είδος: Ρεαλιστικό μυθιστόρημα

Καλλιτεχνικό Ρεύμα: Γαλλικός Ρεαλισμός

Χώρος δράσης: Γαλλική επαρχία (***Tostes – Yonville-l'Abbaye – Rouen***)

Χρόνος δράσης: Περίπου 1827–1846

Κεντρικά θέματα

- η σύγκρουση πραγματικότητας και φαντασίωσης
- ο επαρχιωτισμός
- ο γάμος
- η αστική κοινωνία
- η κατανάλωση
- το χρέος
- η επιθυμία
- η αυταπάτη
- η μοναξιά
- η κοινωνική υποκρισία

Η ραδιοφωνική διασκευή

Διασκευαστής: Κώστας Ασημακόπουλος

Μέσο: Ραδιοφωνικό Θέατρο

Γλώσσα: Ελληνική

Είδος: Ραδιοφωνικό δράμα

Διάρκεια: 1:52:38

Δραματικά πρόσωπα

Έμμα Μποβαρί: Η κεντρική ηρωίδα του έργου.

Μια γυναίκα που αναζητά έναν ιδανικό κόσμο μέσα από τον έρωτα, την πολυτέλεια και τα όνειρα, αδυνατώντας να συμφιλιωθεί με την πραγματικότητα της επαρχιακής ζωής.

Κάρολος Μποβαρί: Γιατρός.

Σύζυγος της Έμμας.

Ειλικρινής, καλοπροαίρετος αλλά πνευματικά περιορισμένος.

Ροδόλφος Μπουλανζέ: Γαιοκτήμονας.

Ο πρώτος μεγάλος εραστής της Έμμας. Εκπροσωπεί τον κυνισμό και την επιφανειακή γοητεία.

Λεόν Ντυπύ: Νεαρός συμβολαιογράφος. Η δεύτερη μεγάλη ερωτική σχέση της Έμμας.

Ωμέ:

Φαρμακοποιός. Ένας από τους πλέον ειρωνικούς χαρακτήρες του Φλωμπέρ. Ενσαρκώνει τον μικροαστικό ορθολογισμό, τη φιλαυτία και την κοινωνική ματαιοδοξία.

Λερέ: Έμπορος.

Η προσωποποίηση του καταναλωτικού πειρασμού. Μέσω των δανείων και των πιστώσεων οδηγεί σταδιακά την Έμμα στην οικονομική καταστροφή.

Χρονολόγιο της ιστορίας

Στάδιο	Γεγονός
1	Ο Κάρολος γνωρίζει την Έμμα
2	Ο γάμος
3	Η απογοήτευση της Έμμας
4	Μετακόμιση στο Γιονβίλ
5	Γνωριμία με τον Λεόν
6	Σχέση με τον Ροδόλφο
7	Η εγκατάλειψη
8	Νέα σχέση με τον Λεόν
9	Τα χρέη
10	Η αυτοκτονία
11	Ο θάνατος του Καρόλου

Η δομή της τραγωδίας

Παρότι πρόκειται για μυθιστόρημα, η "*Κυρία Μποβαρί*" ακολουθεί αξιοσημείωτα πιστά τη δομή της κλασικής τραγωδίας.

΄Υβρις *Η Έμμα πιστεύει ότι μπορεί να ζήσει σύμφωνα με τα ρομαντικά της όνειρα, αγνοώντας τα όρια που επιβάλλουν η κοινωνία, η οικονομική πραγματικότητα και η ίδια η ανθρώπινη φύση*.

Πλάνη *Συγχέει τον έρωτα με την ευτυχία, την κατανάλωση με την κοινωνική άνοδο και τη φυγή με τη λύτρωση.*

Περιπέτεια *Οι διαδοχικές απογοητεύσεις οδηγούν στη σταδιακή κατάρρευση όλων των βεβαιοτήτων της.*

Αναγνώριση *Η συνειδητοποίηση της αδυναμίας διαφυγής έρχεται όταν πλέον είναι αργά.*

Καταστροφή *Η αυτοκτονία αποτελεί την αναπόφευκτη κατάληξη μιας πορείας που έχει ήδη προδιαγραφεί.*

Η θέση του έργου στην παγκόσμια λογοτεχνία

Η "*Κυρία Μποβαρί*" θεωρείται σήμερα ένα από τα κορυφαία μυθιστορήματα όλων των εποχών.

Η επίδρασή της εκτείνεται:

- στον Ρεαλισμό,
- στον Νατουραλισμό,
- στον Μοντερνισμό,
- στη σύγχρονη ψυχολογική πεζογραφία.

Συγγραφείς όπως ο **Τζέιμς Τζόυς**, ο **Μαρσέλ Προυστ**, η **Βιρτζίνια Γουλφ**, ο **Βλαντίμιρ Ναμπόκοφ** και ο **Μίλαν Κούντερα** έχουν αναγνωρίσει το έργο του Φλωμπέρ ως σημείο αναφοράς για την εξέλιξη του ευρωπαϊκού μυθιστορήματος.

Σημείωμα του Επιμελητή

Το παρόν ***dossier*** δεν λειτουργεί ως απλή εισαγωγή. Αποτελεί εργαλείο αναφοράς για τον αναγνώστη, επιτρέποντάς του να προσεγγίσει το έργο γνωρίζοντας εκ των προτέρων τα πρόσωπα, τη δομή και τα βασικά του θέματα. Με τον τρόπο αυτό η ανάγνωση της ραδιοφωνικής διασκευής γίνεται ουσιαστικότερη, καθώς ο αναγνώστης μπορεί να παρακολουθήσει ευκολότερα τις δραματουργικές επιλογές του διασκευαστή και να συγκρίνει, όπου το επιθυμεί, τη θεατρική μορφή με το πρωτότυπο μυθιστόρημα.

ΜΕΡΟΣ Δ΄

ΤΟ ΔΡΑΜΑΤΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Η ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ

Ραδιοφωνική διασκευή του Κώστα Ασημακόπουλου

Βασισμένη στο ομώνυμο μυθιστόρημα του Γκιστάβ Φλωμπέρ

ΣΚΗΝΗ 1 - ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΩΝ ΜΠΟΒΑΡΙ, ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΚΗΔΕΙΑ

[Εσωτερικό του σπιτιού. Η Έμμα έχει πεθάνει. Ο φαρμακοποιός Ωμέ και ο έμπορος Λερέ περιμένουν τον Κάρολο. Η οικιακή βοηθός Ευτυχία τούς εξυπηρετεί. Ο Κάρολος παραμένει κλεισμένος στο δωμάτιό του. Η θλίψη συνυπάρχει με την ψυχρή συζήτηση για οφειλές και αντικείμενα.]

ΩΜΕ Αυτή είναι η ζωή, τι τα θέλεις; Εγώ φιλοσοφώ, αγαπητέ μου, ακόμη και με τον θάνατο. Ωραίος αυτός ο μηλίτης που μας πρόσφερες, Ευτυχία. Πού τον βρήκατε;

ΕΥΤΥΧΙΑ Η καημένη η κυρία τον είχε φτιάξει. Αχ πόσα πράγματα ήξερε να κάνει, ήταν καλή και ευγενική σε όλους. Αχ, κύριε Ωμέ, χωρίς αυτήν το σπίτι είναι άδειο.

ΛΕΡΕ Ευτυχία, πήγαινε τώρα να ειδοποιήσεις τον κύριο Μποβαρί. Πες του ότι τον περιμένουν ο κύριος Ωμέ και ο Λερέ.

ΕΥΤΥΧΙΑ Αμέσως. Προσπαθήστε, κύριε Ωμέ, να τον παρηγορήσετε. Από την ημέρα που γυρίσαμε από την κηδεία της αγαπημένης μου κυρίας ως σήμερα, δεν σάλεψε από το δωμάτιό του. Κάθεται στο κρεβάτι του με τη φωτογραφία της στα χέρια, και δεν θέλει να του μιλήσει κανένας.

ΩΜΕ Έννοια σου, Ευτυχία.

ΕΥΤΥΧΙΑ Ευχαριστώ, κύριε, ευχαριστώ.

ΩΜΕ Ξέρεις τι θυμούμαι, Λερέ; Πώς πρωτοήλθε το ζεύγος Μποβαρί στην επαρχία μας. Έχουν περάσει από τότε πολλά χρόνια, κι όμως αυτή η μέρα μου φαίνεται πολύ μακρινή. Θυμάσαι; Εγώ είχα ενεργήσει για να έρθει ο Κάρολος Μποβαρί εδώ. Είχα ακούσει, βέβαια, ότι ήταν καλός γιατρός, αλλά, για να σου εξομολογηθώ την αλήθεια, δεν ήταν αυτός ο μόνος λόγος που τον ήθελα στη Ζονβίλ.

ΛΕΡΕ Ναι, ναι, ξέρω, Ωμέ. Σε είχαν κατηγορήσει τότε πως, ενώ είσαι φαρμακοποιός, εξασκείς χωρίς άδεια το επάγγελμα του ιατρού.

ΩΜΕ Γιατί; Επειδή δεν άφηνα τους ανθρώπους να πεθάνουν και τους παρείχα ιατρική περίθαλψη!

ΛΕΡΕ Ε, φυσικά με το αζημίωτο.

ΩΜΕ Τι σημασία έχει αυτό, φίλε μου; Εκείνο που ενδιαφέρει είναι να μη μείνει ο άρρωστος χωρίς γιατρό όταν κινδυνεύει να πεθάνει. Κι εγώ, αφήνοντας το φαρμακείο μου και την ησυχία μου, αδιαφορώντας για όλα, έτρεχα στο κρεβάτι του να τον σώσω.

ΛΕΡΕ Ξέχασέ τα πια αυτά, Ωμέ. Δεν ωφελεί.

ΩΜΕ Προσπαθώ, αλλά δεν μπορώ. Κάθε τόσο μου έρχονται στον νου. Και όσο σκέφτομαι ότι τις υπηρεσίες που έχω προσφέρει εγώ στη Ζονβίλ δεν τις έχει προσφέρει κανένας άλλος, τόσο περισσότερο στενοχωριέμαι. Τι ωραία καντηλέρια, ε; Η κυρία Μποβαρί είχε πολύ γούστο.

ΛΕΡΕ Εγώ της τα πούλησα. Μόνο που δεν μου τα πλήρωσε ποτέ. Από μένα έχει αγοράσει τα περισσότερα πράγματα που βλέπεις εδώ μέσα. Και να σκεφτείς ότι για πολύ λίγα απ' αυτά έχω πάρει μετρητά. Για τα περισσότερα μου υπέγραψε κάτι χαρτιά. Έχω από δαυτά ένα σωρό.

ΩΜΕ Δεν φαντάζομαι, Λερέ, να βγεις ζημιωμένος.

ΛΕΡΕ Τι θες να πεις;

ΩΜΕ Ω, τίποτα σπουδαίο. Να, πως ξέρεις και κάνεις καλά τις δουλειές σου.

ΛΕΡΕ Γιατί κοιτάζεις έτσι τα κάδρα με τόση προσοχή;

ΩΜΕ Μαντεύεις ποιος τα έκανε; Εκείνη! Ήξερα ότι διαβάζει πολύ, ότι παίζει καλό πιάνο, ότι γράφει ωραία, αλλά δεν μπορούσα ποτέ να φανταστώ ότι ζωγραφίζει, και μάλιστα τόσο καλά. Κι όμως, σ' αυτές τις δύο ακουαρέλες είναι καθαρά γραμμένο το όνομά της: Έμμα Μποβαρί.

ΛΕΡΕ Ήταν τόσο ανόητη!

ΩΜΕ Είναι δύο τοπία του Παρισιού. Το πρώτο, το δάσος της Βουλώνης, και το δεύτερο, η πλατεία της Όπερας. Μα, είχε πάει τάχα στο Παρίσι;

ΛΕΡΕ Όχι, αλλά αυτός ήταν ένας από τους μεγάλους της πόθους. Το ήξερε πολύ καλά, δρόμο με δρόμο, γωνιά με γωνιά. Η Έμμα Μποβαρί, είχε διαβάσει όλα σχεδόν όσα είχαν γραφτεί για το Παρίσι. Με είχε παρακαλέσει μάλιστα να της αγοράσω κι έναν μεγάλο χάρτη με λεπτομερειακό οδηγό.

ΩΜΕ Να τον κάνει τι;

ΛΕΡΕ Α, για να μπορεί να βρίσκεται ό,τι ώρα θέλει στο Παρίσι. Ήταν παράξενη γυναίκα, όπως παράξενος είναι και ο Κάρολος Μποβαρί.

[Εμφανίζεται η μητέρα του Καρόλου, η μεγαλύτερη κυρία Μποβαρί. Οι επισκέπτες σηκώνονται ή στρέφονται προς το μέρος της.]

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Καλώς ορίσατε, κύριοι.

ΛΕΡΕ Καλησπέρα σας, κυρία Μποβαρί.

ΩΜΕ Τα σέβη μας, κυρία Μποβαρί.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Παρακαλώ, παρακαλώ, καθίστε.

ΛΕΡΕ Ευχαριστούμε.

ΩΜΕ Λυπηθήκαμε πολύ, κυρία Μποβαρί. Η ζωή βλέπετε...

ΛΕΡΕ Ήταν πολύ καλή φίλη μας η Έμμα Μποβαρί.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Καλοσύνη σας.

ΩΜΕ Θα θέλαμε λοιπόν...

ΛΕΡΕ Να ρωτήσουμε τον κύριο Κάρολο Μποβαρί, αν μπορούμε να τον βοηθήσουμε σε τίποτα.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Ο κύριος Κάρολος Μποβαρί, αισθάνεται αυτές τις μέρες κάπως καλύτερα και σας ευχαριστεί που του συμπαρασταθήκατε τόσο στην κηδεία της Έμμας.

ΩΜΕ Και δεν...δεν θα κατέβει;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Συγχωρήστε τον γιο μου, είναι κουρασμένος σήμερα. Η συγκίνηση, βλέπετε, η λύπη... Θα σας παρακαλούσα να τον δείτε μιαν άλλη ώρα. Φυσικά. Εκτιμώ εξαιρετικά την καλή σας διάθεση και εύχομαι ο Θεός να σας αμείψει. Νομίζω όμως ότι δεν πρέπει να ενοχληθείτε περισσότερο με τον κύριο Μποβαρί.

ΕΥΤΥΧΙΑ Κυρία Μποβαρί, η Μπέρτα κλαίει.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Ω, με συγχωρείτε, κύριοι. Θα επιστρέψω αμέσως.

ΕΥΤΥΧΙΑ Α, το δυστυχισμένο το παιδί. Να δείτε πώς κάνει. Ζητάει την καημένη τη μητέρα του, δεν μπορεί να συνηθίσει χωρίς αυτήν.

ΩΜΕ Και τι θα γίνει τώρα η Μπέρτα, ε;

ΕΥΤΥΧΙΑ Θα την πάρει μαζί, η γιαγιά της στην Τοστ.

ΩΜΕ Πραγματικά το λυπάμαι.

ΕΥΤΥΧΙΑ Α, δεν έχετε δίκιο. Η κυρία Μποβαρί αγαπάει πολύ την εγγονή της. Τη νύφη της δεν αγαπούσε. Την έβρισκε πολύ καλομαθημένη για ανθρώπους της δικής της σειράς.

[Η μεγαλύτερη κυρία Μποβαρί επιστρέφει. Η μικρή Μπέρτα παραμένει ταραγμένη.]

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Ησύχασε κάπως. Αργότερα, Ευτυχία, θα μπορούσες να την πας έναν μικρό περίπατο στη λίμνη;

ΕΥΤΥΧΙΑ Μάλιστα, κυρία.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Θα δυσκολευτεί πολύ να συνέλθει η καημένη μικρούλα. Θα σας παρακαλούσα πολύ, κύριε Λερέ, να μη βιαστείτε να σας ξοφλήσει τους λογαριασμούς ο Κάρολος.

ΛΕΡΕ Τι λόγος, κυρία Μποβαρί;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Είχα ακούσει μερικές φορές τη νύφη μου να λέει ότι είστε κάπως ανυπόμονος, και μετάνιωνε που είχε αγοράσει τόσα πράγματα από σας χωρίς να υπολογίζει την αξία τους.

ΛΕΡΕ Με στενοχωρούν αυτά που λέτε, κυρία Μποβαρί.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Ω, δεν θέλω να σας προσβάλω, κύριε Λερέ. Ξέρω ότι πρόθυμα δεχτήκατε να βοηθήσετε τη νύφη μου. Ελπίζω ωστόσο να συνέλθει γρήγορα ο Κάρολος, για να μπορέσει να ξαναδουλέψει και να σας ξοφλήσει τα χρέη του.

ΛΕΡΕ Ξέρετε κι εσείς τι οικονομική στενότητα υπάρχει εδώ στο χωριό μας. Σχεδόν όλο το μικρό κεφάλαιο έχει απορροφηθεί από τα διάφορα χρέη. Χωρίς αυτό δεν μπορώ να κάνω ούτε ένα βήμα. Φυσικά, αυτό δεν σημαίνει ότι θα πιέσω τον κύριο Κάρολο Μποβαρί να με εξοφλήσει. Ο κύριος Μποβαρί είναι πολύ φίλος μου και δεν θα ήθελα καθόλου να τον στενοχωρήσω. Το μόνο που θα τον παρακαλέσω είναι να σκεφτεί και τη δική μου κατάσταση.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Ευχαριστώ, κύριε Λερέ.

ΛΕΡΕ Α, ήρθε το Χελιδόνι. Με συγχωρείτε, πρέπει να φύγω. Περιμένω να μου φέρουν από τη Ρουέν κάτι εμπορεύματα. Ωμέ, ελπίζω να σε δω το βράδυ στο Χρυσό Λιοντάρι. Κυρία Μποβαρί, τα σέβη μου.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Καληνύχτα σας, κύριε Λερέ.

[Ο Λερέ αποχωρεί. Η μεγαλύτερη κυρία Μποβαρί μένει με τον Ωμέ. Από τον δρόμο ακούγεται, σύμφωνα με τον διάλογο, ο τυφλός πλανόδιος με το οργανέτο του.]

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Συγχωρήστε με, κύριε Ωμέ, αν μίλησα κάπως απότομα στον Λερέ, αλλά χτες έστειλε γράμμα στον Κάρολο, που τον απειλεί, με ευγενικό πάντα τρόπο, ότι αν δεν τον εξοφλήσει σε δέκα μέρες θα του τα κατάσχει όλα. Καταλαβαίνετε τι πλήγμα είναι αυτό για τον δυστυχισμένο τον γιο μου;

ΩΜΕ Ο τυφλός περνάει με το οργανέτο του κάθε μέρα την ίδια ώρα. Η κυρία Μποβαρί τον αγαπούσε πολύ. Συνήθιζε να βγαίνει στην πόρτα και να τον ακούει ώσπου χανόταν στη γωνιά του δρόμου. Εμένα όμως μου είναι εξαιρετικά αντιπαθής. Σιχαίνομαι, ξέρετε, την επαιτεία.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Θα ήθελα, κύριε Ωμέ.

ΩΜΕ Ευχαρίστως, κυρία Μποβαρί.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Θα ήθελα, να βοηθήσετε κάπως τον Κάρολο, τώρα που θα φύγω κι εγώ για την Τόστ. Εσείς εδώ είσαστε γι' αυτόν ο πιο αξιόλογος άνθρωπος.

ΩΜΕ Ω, υπερβάλλετε, αγαπητή κυρία.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Καθόλου, κύριε Ωμέ. Σας ξέρει όλη η πόλη και σας εκτιμά εξαιρετικά. Θα μπορούσατε λοιπόν να βοηθήσετε τον Κάρολο να ξανακερδίσει ό,τι έχασε. Να ξαναβρεί, πώς να σας πω, τη φύση του. Και προπάντων θα σας παρακαλούσα, να σταθείτε κοντά του στη φριχτή εκμετάλλευση που του κάνουν.

ΩΜΕ Θα κάνω ό,τι μπορώ.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Ευχαριστώ, κύριε Ωμέ. Καταλαβαίνετε και δεις σε τι κατάσταση είναι.

ΩΜΕ Την αγαπούσε πολύ!

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Την αγαπούσε όσο κανένας δεν μπορεί να φανταστεί. Και η απουσία της, αντί να μειώσει την αγάπη του, τη δυνάμωσε. Η Έμμα Μποβαρί, υπάρχει ακόμη σ' αυτό το σπίτι.

ΕΥΤΥΧΙΑ Κυρία! Κυρία! Κυρία! Ο κύριος... ο κύριος Κάρολος!

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Τι συμβαίνει, Ευτυχία;

ΕΥΤΥΧΙΑ Πριν από λίγο, κυρία.

ΩΜΕ Λέγε λοιπόν.

ΕΥΤΥΧΙΑ Πριν από λίγο, κατέβηκε με τη μικρή Μπέρτα στον κήπο. Έδειχνε πιο ήσυχος κάπως και χάρηκα, γιατί από την ημέρα που πέθανε η κυρία Έμμα δεν είχε πατήσει καθόλου στον κήπο. Κάθισε στο παγκάκι και η Μπέρτα έπαιζε κοντά του. Πριν από δυο λεπτά άκουσα φωνές και βρήκα τον κύριο Μποβαρί ξαπλωμένο κάτω, με ανοιχτά τα μάτια, και την Μπέρτα να κλαίει πλάι του. Ω, κυρία!

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Κάρολε!

ΩΜΕ Θα κατέβω εγώ, κυρία Μποβαρί. Σε παρακαλώ, Ευτυχία, μείνε κοντά στην κυρία σου.

ΕΥΤΥΧΙΑ Δεν κατάλαβα πώς έγινε μέσα σε τόσο λίγα λεπτά. Μόλις που πρόλαβα να χτενιστώ και ν' αλλάξω παπούτσια για να βγω με την Μπέρτα περίπατο.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Θα κατέβω, Ευτυχία...

ΩΜΕ Όχι, κυρία. Ο κύριος Ωμέ, θα βοηθήσει τον κύριο. Μπορεί να είναι μια απλή λιποθυμία από τη στενοχώρια του τελευταίου καιρού.

ΩΜΕ Κυρία Μποβαρί.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Λοιπόν, κύριε Ωμέ;

ΩΜΕ Δεν υπάρχει πια.

[Σιωπή. Μετάβαση με μουσικό ή ηχητικό πέρασμα σε προγενέστερο χρόνο: η ιστορία αρχίζει ξανά από την άφιξη του ζεύγους Μποβαρί στην πόλη.]

ΣΚΗΝΗ 2 - ΤΟ ΠΑΝΔΟΧΕΙΟ «ΧΡΥΣΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ»

[Το πανδοχείο της κυρίας Λε Φρανσουά. Λογαριασμοί, ταξιδιώτες, φροντίδα αλόγων και προετοιμασία για την άφιξη της άμαξας «Χελιδόνι». Η σκηνή έχει καθημερινό, ζωηρό ρυθμό, σε αντίθεση με το πένθος της προηγούμενης.]

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Έφυγαν οι μυλωνάδες, Ιππόλυτε;

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ Ναι, κυρία Λε Φρανσουά.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Είναι κανένας άλλος μέσα;

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ Δυο ξένοι από το Μποβέ.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Θα μείνουν εδώ απόψε;

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ Όχι. Θα ξεκινήσουν μόλις βγει το φεγγάρι. Μου είπαν να ποτίσω τα άλογά τους και να τους δώσω δυο πλακίτσες ζάχαρη.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Καλά. Έχουμε και λέμε λοιπόν: δυο δείπνα με χορτόσουπα, τυρί και φουντούκια, ρόφημα το πρωί, φρούτα, σεντόνια καθαρά, περιποίηση αλόγων... Άλλο τίποτα; Όχι. Σύνολο λοιπόν, με το πουρμπουάρ του Ιππόλυτου και της παραδουλεύτρας... φράγκα εννιά και πενήντα. Στρογγυλός αριθμός: δέκα! Δέκα φράγκα μονάχα, κύριε Ντιπουί; Είναι πολλά για τόση περιποίηση;

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Μιλήσατε, κυρία Λε Φρανσουά;

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Αχ, ναι, σας διέκοψα. Μα συγχωρήστε με. Δουλειές δεν έχουμε, λέω. Κρίση, κύριε Ντιπουί, κρίση. Έτσι όπως πάμε, σε λίγο το «Χρυσό Λιοντάρι» θα λείψει από τη μέση. Το πανδοχείο θα κλείσει.

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Μην το λέτε αυτό.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Ακούστε με εμένα. Περαστικούς δεν έχουμε, ξένοι δεν έρχονται. Ό,τι κάνουμε με τους ντόπιους που μαζεύονται τα βράδια να παίξουν έστω μπιλιάρδο. Φτωχότοπος η Ζονβίλ.

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Έτσι ήταν πάντα.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Α, όχι. Άλλοτε είχε το παλιό μοναστήρι των Καπουτσίνων πάνω στον λόφο. Κάθε χρονιά οι ξένοι έρχονταν στο πανηγύρι του κι άφηναν χρήματα στον τόπο. Ο επίσκοπος δεν έκανε καλά να τ' αφήσει να πέσει. Ο μακαρίτης ο άντρας μου είχε μυαλό τετραπέρατο και την προέβλεπε την κρίση. Έλεγε λοιπόν πως στο κάτω κάτω, έπρεπε όλοι οι ελεύθεροι επαγγελματίες της Ζονβίλ, να βάζαμε από κάτι για ν' αναστηλώσουμε το μοναστήρι. Λεφτά καλοτοπισμένα θα ήταν αυτά. Αλλά δεν βαριέστε, ποιος τον άκουσε; Δεν σας είπα, κύριε Ντιπουί. Σκέφτομαι να φέρω στη Ζονβίλ πανόραμα. Το ξέρετε το πανόραμα;

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Όχι.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Εγώ το είδα τις προάλλες στη Ρουέν. Είναι ένα ξύλινο τετράγωνο κουτί. Μέσα σ' αυτό βλέπεις του κόσμου τα πράγματα. Καταλαβαίνετε λοιπόν τι κίνηση θα 'χα στο μαγαζί μ' αυτό. Κι όμως, αγαπητέ μου, ο κύριος Λερέ βρήκε αυτή την ιδέα μου πολύ πολύ άσχημη.

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Ειλικρινά;

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Βεβαιότατα! Άκου, Ιππόλυτε. Πήγαινε στην κουζίνα και πες της Αρτεμισίας να μην κάνει πολύ πουρέ. Δεν περιμένουμε απόψε παρά ένα ζευγάρι από την Τόστ. Ύστερα πήγαινε μέσα και κάθισε, μην τυχόν και θελήσουν τίποτα οι ξένοι από το Μποβέ. Μη σεργιανίζεις πέρα δώθε και κουράζεις το πόδι σου. Ξεκουράσου λίγο, έχεις δουλειά μετά. Όπου να 'ναι θα φτάσει το Χελιδόνι.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ Μάλιστα, κυρία. Όλα θα γίνουν.

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Ποιο είναι το ζευγάρι που περιμένετε απόψε, κυρία Λε Φρανσουά;

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Θεέ και κύριε, δεν το μάθατε ακόμη; Έρχεται ο καινούργιος μας γιατρός με τη γυναίκα του. Στείλαμε το Χελιδόνι να τους πάρει από την Τόστ.

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Και πώς λέγεται;

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Μποβαρί. Κάρολος Μποβαρί.

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Μποβαρί;... Δεν έχω ακούσει ποτέ μου το όνομα αυτό. Είναι νέος;

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Ιδέα δεν έχω. Δεν γνωρίζω τίποτα άλλο από το όνομά του. Ο κύριος Ωμέ ξέρει να μας πει. Αυτός ενδιαφέρθηκε για την υπόθεση αυτή. Δεν φάνηκε όμως ακόμη.

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Είναι νωρίς. Μην κοιτάτε, εγώ μαζεύτηκα γρήγορα απόψε, γιατί δεν είχαμε δουλειά στο συμβολαιογραφείο.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Μα είναι ανοιχτό ακόμη το φαρμακείο του κυρίου Ωμέ. Τώρα μόλις ο υπάλληλός του πήρε μέσα τις μόστρες με τα αφεψήματα και τους επιδέσμους. Σίγουρα θα ’ναι έξι η ώρα.

[Η καμπάνα της εκκλησίας σημάνει την ώρα. 6 χτυπήματα.]

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Ακριβώς. Λοιπόν, η συντροφιά σας θα ’ρθει σε λίγο, κύριε Ντιπουί. Τι θα ’χουμε απόψε, μπιλιάρδο ή χαρτιά;

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Μάλλον τίποτα. Δεν έχω κέφι. Θέλω να τελειώσω και το βιβλίο αυτό.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Όπως αγαπάτε. Μήπως κρυώνετε όμως; Να ρίξω κι άλλα ξύλα στη σόμπα;

[Μπαίνει ο Λερέ και λίγο αργότερα ο Ωμέ. Το Χελιδόνι αναμένεται από στιγμή σε στιγμή.]

ΛΕΡΕ Καλησπέρα.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Καλησπέρα, κύριε Λερέ. Καθίστε. Θέλετε κοντά στη σόμπα;

ΛΕΡΕ Α, όχι, όχι. Άρχισε και σταματάει το ψιλό κρύο.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Το Χελιδόνι δεν ήρθε ακόμα. Φαντάζομαι να μην έχει καμιά καθυστέρηση. Την άλλη φορά, σε δυο σημεία είχε φράξει ο δρόμος από κλαδιά που τα ’ριξε ο άνεμος.

ΛΕΡΕ Ε, χειμώνας. Τι περιμένετε;

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Α, ο κύριος Ωμέ.

ΩΜΕ Χαιρετώ τη συντροφιά.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Καλησπέρα στον κύριο Ωμέ.

ΩΜΕ Τι, μόνο εμείς απόψε;

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Είναι μέσα και δυο ξένοι από το Μποβέ. Λίγη πελατεία, αλλά εκλεκτή.

ΩΜΕ Κακά τα ψέματα, κυρία Λε Φρανσουά. Σας τα λέω εγώ φιλικά, μα δεν μ’ ακούτε. Κάντε κάτι για να κινηθεί το πανδοχείο. Αλλάξτε επιτέλους το μπιλιάρδο.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Τι λέτε, κύριε Ωμέ; Να αλλάξω το μπιλιάρδο μου, που το ’χε πάρει παραγγελία ο μακαρίτης; Είναι γερό και πρακτικό.

ΩΜΕ Άλλαξε, ξέρετε, ο τρόπος του παιχνιδιού. Τώρα οι παίκτες ζητούν στενές τρύπες και βαριά τα κοντάρια.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Άσκοπες τρέλες! Πάλι δεν χάνουν, δεν κερδίζουν; Άλλαξε τίποτα, λοιπόν; Έπειτα να σας πω, το ν’ αλλάξω τον μπιλιάρδο είναι ένας λόγος, χρειάζονται και έξοδα. Έτσι λέγατε και για το χοροδιδασκαλείο. Πώς να δουλέψει με το βιολί; Λέγε, λέγε, τον κάνετε τον άνθρωπο να χρεωθεί ως το λαιμό και να φέρει την πιανόλα από το Παρίσι. Πολιτισμός είπαμε. Κράτησε το χοροδιδασκαλείο περιμένοντας μάταια κόσμο, ώσπου προχτές πήρε ο κύριος Λερέ την πιανόλα και έβαλε λουκέτο. Αφήστε με, τα ξέρω όλα αυτά, δεν είναι η Ζονβίλ τόπος για τίποτα.

ΩΜΕ Ούτε κι αν φέρετε καμιά σαντέζα εδώ μέσα;

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Α μα, τότε πια δεν πρόκειται να πατήσει παπάς για αγιασμό. Και χωρίς αυτόν είναι που το χρυσό λιοντάρι πάει κατά διαόλου. Καθίστε όμως κύριε, Ωμέ.

ΩΜΕ Ευχαριστώ, ευχαριστώ. Τι ώρα θα ’ρθει το χελιδόνι;

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Έπρεπε κιόλας να έχει φτάσει.

ΛΕΡΕ Δεν είναι ούτε η πρώτη, ούτε η δεύτερη φορά που αργεί η άμαξά σας. Πέστε μας όμως, εδώ θα κοιμηθεί απόψε το ζεύγος Μποβαρί;

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Μάλλον όχι. Η Αρτεμισία μού είπε ότι έχει παραγγείλει να είναι έτοιμη η κρεβατοκάμαρα του σπιτιού τους. Θα δειπνήσουν όμως οπωσδήποτε εδώ, κύριοι, θα τους έχετε απόψε συντροφιά στο τραπέζι.

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Είναι νέοι;

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Σας είπα, ο φαρμακοποιός μας ξέρει, έτσι δεν είναι αγαπητέ μου κύριε Ωμέ.

ΩΜΕ Ναι ναι, δεν αντιλέγω. Φρόντισα και έμαθα κάθε τι που τους αφορά. Ζήτησα πληροφορίες από παντού, κοπίασα, τους έγραψα, ήρθα σε άμεση επαφή μαζί τους. Τη Ζονβίλ την αγαπώ, είναι η πατρίδα μου, το πράγμα έχει σημασία γι ‘αυτήν, δεν μπορούσα να αδιαφορήσω και να αφήσω να μας έρθει κανένας άπειρος γιατρουδάκος. Άνθρωπος συνετός, αξιοπρεπής και αρκετά συντηρητικός για την ηλικία του.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Ό,τι χρειάζεται για τη Ζονβίλ.

ΩΜΕ Άνθρωπος με ήθος σας λέω, μοναχογιός στρατιωτικού. Βέβαια ο πατέρας του, ήταν...ήταν κάπως....

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Δηλαδή;

ΩΜΕ Να, με τη γυναίκα του λένε πως δεν τα’ χε ποτέ καλά. Μα για τω Θεώ, να μην ακουστεί τίποτα από ό,τι είπαμε εδώ ε; Γιατί στο κάτω-κάτω, ο πατέρας Μποβαρί, έχει αγωνιστεί για τη Γαλλία, και έχει παρασημοφορηθεί.

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Και η κυρία Μποβαρί, η Λέα;

ΩΜΕ Η Έμμα, η γυναίκα του γιατρού θέλετε να πείτε που φτάνει μαζί του.

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Ακριβώς!

ΩΜΕ Ω, για αυτήν δεν μπορώ να σας πω με βεβαιότητα τίποτα. Οι πληροφορίες που έχω για το χαρακτήρα της συγκρούονται. Άλλοι μου την παρουσιάζουν σαν μια αφοσιωμένη και ενάρετη σύζυγο με κάποια φυσική μελαγχολία. Άλλοι σαν μια ανήσυχη και νευρική γυναίκα που διψάει για περιπέτειες και για έντονη ζωή. Άλλοι πάλι φτάνουν ακόμη να λένε ότι η γυναίκα του γιατρού Μποβαρί είναι ψυχικά πολύ άρρωστη.

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Δηλαδή;

ΩΜΕ Να, ότι τα ‘χα υποφέρει από παθολογική νοσηρότητα, και ότι μισεί τους πάντες και τα πάντα. Έτσι λένε στην Τοστ.

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Και εσείς;

ΩΜΕ Εγώ όπως σας είπα κιόλας, δεν μπορώ να μιλήσω. Μου φάνηκε πάντως ευγενική, εκλεπτυσμένη κοπέλα, ωραία και σαγηνευτική με την αλήθεια, και θαρρώ της αρέσουν οι αβρές ομιλίες και τα όμορφα πράγματα. Η ίδια μου έλεγε, όταν την επισκέφθηκα, ότι ζούσε πριν να παντρευτεί σε ένα μακρινό μετόχι με τον πατέρα της. Μου έλεγε ακόμη ότι ήταν πολύ θεοφοβούμενη και ότι μορφώθηκε αυστηρά σε μια σχολή καλογραιών.

ΛΕΡΕ Πράγματα δίχως σημασία δηλαδή.

ΩΜΕ Ίσως για σας. Οπωσδήποτε όμως ο Κάρολος και η Έμμα Μποβαρί που περιμένουμε, είναι ένα πολύ, ένα πάρα πολύ ενδιαφέρον ζευγάρι.

[Ακούγεται ή γίνεται αντιληπτή η άφιξη της άμαξας. Η παρέα στρέφεται προς την είσοδο. Ο Κάρολος και η Έμμα εισέρχονται.]

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Ω το χελιδόνι έφτασε. Ιππόλυτε, έλα παιδί μου, οι κύριοι ήρθαν. Να’ τος, κατεβαίνει από το αμάξι, τώρα δίνει το χέρι του σε εκείνη, τι ευγένεια θεέ μου! Περάστε, περάστε, το χρυσό λιοντάρι σας περιμένει.

ΚΑΡΟΛΟΣ Ευχαριστώ, ευχαριστώ, καλησπέρα σας,

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ Καλώς ήρθατε.

ΚΑΡΟΛΟΣ Ευχαριστώ, ευχαριστούμε κύριοι.

ΕΜΜΑ Θεέ μου!

ΩΜΕ Σας περιμέναμε νωρίτερα γιατρέ.

ΚΑΡΟΛΟΣ Ε, καθυστερήσαμε γιατί στα μισά του δρόμου μάς έφυγε το σκυλί της Έμμας και γύρισε πίσω ο άμαξας να το βρει.

ΕΜΜΑ Άδικα όμως. Δεν θα την ξαναδώ ποτέ πια την Νασλί μου.

ΛΕΡΕ Δεν πρέπει να απελπίζεστε. Τα σκυλιά μπορούν πάντα να επιστρέφουν στους ανθρώπους που τα είχαν κάποτε. Ένα σέτερ, διάβαζα κάπου, χάθηκε στο Παρίσι, έφτασε δίχως υπερβολή ως στην Κωνσταντινούπολη. Και ύστερα από χρόνια, γύρισε πάλι στον κύριό του.

ΕΜΜΑ Λέτε λοιπόν και η Νασλί μου;

ΛΕΡΕ Δεν αποκλείεται.

ΕΜΜΑ Α μα, δεν ξέρετε τι θαυμάσιο ζώο ήτανε. Μου το ‘χε φέρει κάποιος κύριος από την Αγγλία.

ΚΑΡΟΛΟΣ Ωστόσο το χάσιμο του σκυλιού δεν ήταν ο μόνος λόγος που μας έκανε να καθυστερήσουμε. Ναι, ήταν και ο καιρός άσχημος και είμασταν αναγκασμένοι να προχωρούμε αργά. Έπειτα πριν πάρουμε το δρόμο της Ζονβίλ, σταθήκαμε σε ένα πανδοχείο και φάγαμε κάτι.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Ω, μα κάνατε άσχημα. Σας ετοιμάζαμε εδώ ένα υπέροχο δείπνο, πουρέ με συκωτάκια πουλιών, σπεσιαλιτέ του πανδοχείου μου. Αχ, μα με συγχωρείτε, λησμόνησα σαν οικοδέσποινα τα καθήκοντά μου και δεν σας σύστησα. Κύριε Μποβαρί, κυρία Μποβαρί, τον κύριο Ωμέ ασφαλώς τον γνωρίζετε. Από δω ο κύριος Λέρε, ενεχυροδανειστής.

ΛΕΡΕ Εμπορευόμενος! Τα σέβη μου κυρία.

ΕΜΜΑ Χάρηκα πολύ.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Από δω ο κύριος Λεόν Ντιπουί, γραφεύς του συμβολαιογραφείου, νέος συνετός και σοβαρός. Πράγμα πολύ σπάνιο για την εποχή μας. Εγώ ομολογώ πως τον εκτιμώ για το ήθος...

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Αρκούν κυρία Λε Φρανσουά. Χάρηκα πολύ, κυρία...

ΕΜΜΑ Έμμα, Έμμα Μποβαρί, ελπίζω να γνωριστούμε.

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Κύριε Μποβαρί, μας είσαστε τόσο απαραίτητος εδώ. Σας αγαπούμε κιόλας.

ΚΑΡΟΛΟΣ Ευχαριστώ, καλοσύνη σας νέε μου.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Οι τρεις αυτοί κύριοι, μαζί με τον κύριο Μπονέ, είναι οι πιο τακτικοί θαμώνες του πανδοχείου μου. Έρχονται συνήθως τα βράδια μετά τις 6 και παίζουν χαρτιά η μπιλιάρδο.

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Περνούμε την ώρα μας, τι άλλο να κάνουμε εδώ;

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Φυσικά δεν είναι οι μόνοι, εδώ συχνάζει όλος ο καλός κόσμος της Ζονβίλ. Ο κύριος αστυνόμος, ο κύριος έφορος, ο κύριος ταμίας της τραπέζης, ο κύριος δασονόμος και τόσοι άλλοι. Τις Κυριακές θα ‘ρθουν οι περισσότεροι με τις οικογένειές τους, να φάνε φράουλες με φιστίκια και γάλα, σπεσιαλιτέ του μαγαζιού. Θαύμα σας λέω! Θα φάτε κι εσείς και θα μου πείτε.

ΚΑΡΟΛΟΣ Δεν αμφιβάλουμε, κυρία...

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Λε Φρανσουά, Λε Φρανσουά.

ΚΑΡΟΛΟΣ Χαίρω πολύ.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Ελπίζω λοιπόν να μας έρχεστε τακτικά και εσείς. Το πανδοχείο μου, είναι το πιο κεντρικό ίσως στη Ζονβίλ. Κοιτάχτε, απέναντι είναι το φαρμακείο του κυρίου Ωμέ, θα δείτε και την ταμπέλα μόλις βγείτε: «Ωμέ, φαρμακοποιός». Κάθε φορά που έχουμε παζάρι και περνάει κόσμος, βγάζει στις μόστρες κάτι γυάλες με οινόπνευμα και έμβρυα.

ΩΜΕ Είναι αυτό, βλέπετε, κάτι που προκαλεί την κατάπληξη εδώ...

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Δίπλα είναι το πεταλωτήριο του Γκαστόν. Αν δεν σταματήσουν για το πανδοχείο μου οι περαστικοί ξένοι, θα σταματήσουν το δίχως άλλο για τα άλογά τους, στου Γκαστόν. μόλις στρίψετε στο στενό, βρίσκεται το δημαρχείο. Α είναι υπέροχο, χτισμένο σε στιλ αρχαίου ελληνικού ναού.

ΛΕΡΕ Στην εθνική γιορτή να το δείτε, πόσο πιο όμορφο γίνεται με τα πολλά σημαιάκια και τις εικόνες που κρεμούνε στην πρόσοψη.

ΕΜΜΑ *[Μονολογεί.]* Θεέ μου, θεέ μου!

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Η κυρία βέβαια θα ναι κουρασμένη, το χελιδόνι τραντάζει τόσο δυνατά.

ΕΜΜΑ Πραγματικά.

ΚΑΡΟΛΟΣ Μην ξεχνάς αγάπη μου, πως δεν πρέπει τώρα να κουράζεσαι, ξεκουράσου λίγο. Περιμένουμε, ξέρετε, παιδί.

ΕΜΜΑ Μην ανησυχείς, Κάρολε, δεν έχω τίποτα.

ΩΜΕ Ελπίζω να σας αρέσει γιατρέ η Ζονβίλ, και να την αγαπήσετε με τον καιρό.

ΚΑΡΟΛΟΣ Μα, θαρρώ πώς την αγαπώ κιόλας. Η γυναίκα μου ήθελε πολύ να έρθουμε εδώ. Στην Τοστ ένιωθε μία στεναχώρια, σχεδόν μία δυσφορία, έπρεπε να φύγουμε από κει. Θα της κάνει καλός στην υγεία της αυτή η αλλαγή, τώρα μάλιστα, τώρα...

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Εύχομαι να μη σας απογοητεύσει η Ζονβίλ.

ΕΜΜΑ Μην ξεχνάτε πως έρχομαι από την Τοστ, εκεί κάτω η ζωή είναι αφόρητη. Μα δεν υπάρχει καν ζωή, ούτε κίνηση, ούτε θόρυβος, ούτε κόσμος που να θέλει κάτι περισσότερο από ό,τι έχει. Πλήξη και μονοτονία, χασμουρητό και ύπνος. Τίποτα άλλο. Ενώ εδώ θα είναι κάπως διαφορετικά, δεν μπορεί θα είναι.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Εμένα με συγχωρείτε. Μπορώ να σας αφήσω για λίγο;

ΚΑΡΟΛΟΣ Παρακαλούμε. *[Απευθύνεται στον Λέον Ντιπουί.]* έχετε κανένα μέρος για περίπατο γύρω στην πόλη;

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Πολλά, υπάρχει μια τοποθεσία που τη λένε βοσκή, στην κορυφή της ράχης, στο σύνορο του δάσους. Κάποτε κάποτε τις Κυριακές πηγαίνω και εγώ προς τα εκεί παίρνοντας μαζί μου κανένα βιβλίο.

ΕΜΜΑ Διαβάζετε;

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Πολύ, μου αρέσει η μελέτη, το διάβασμα που σε τραβάει, που του δίνες ολοκληρωτικά και ξεχνάς ό,τι υπάρχει τριγύρω σου.

ΕΜΜΑ Το ίδιο και σε μένα. Μπορώ να μείνω ώρες ολόκληρες, ολόκληρη νύχτα σκυμμένη πάνω σε ένα βιβλίο που μιλάει για άλλους ανθρώπους, για άλλες υπάρξεις διαφορετικές και ίσως πιο ανώτερες από τις δικές μας.

ΩΜΕ Μα τότε, αφού είστε φίλη του πνεύματος και των γραμμάτων, κυρία Μποβαρί, θα μου κάνετε την τιμή να γίνετε αναγνώστρια της βιβλιοθήκης μου. Μπορώ να σας δανείζω όλα τα βιβλία του Βολτέρου, του Ρουσσό, του Ουόλτερ Σκοτ. Μπορώ να σας δίνω διάφορα περιοδικά και εφημερίδες, και ακόμα. την «Ηχώ των επιφυλλίδων», τον «Φάρο της Ρουέν», του οποίου είμαι συνδρομητής από δεκαετίας...

ΚΑΡΟΛΟΣ Σας ευχαριστώ, σας ευχαριστώ γι ‘αυτό κύριε Ωμέ. Η Έμμα θα έχει μια καλή συντροφιά με τα βιβλία σας, δεν ξέρετε πόσο λατρεύει το διάβασμα. Πάντα μαζί με τις άλλες παραγγελίες μου στο Παρίσι, παραγγέλνουμε και τα βιβλία που θέλει. Είναι κι αυτή συνδρομήτρια σε αρκετά περιοδικά, στα «Γαλλικά γράμματα», στην «Τέχνη», στη «Συλφίδα».

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Μα τότε έχουμε να κάνουμε με μια καλλιεργημένη κυρία. Τι σπάνιο να βρίσκεται γυναίκα σαν και εσάς στις επαρχίες. Σ’ αυτούς τους παγερούς και νυσταγμένους τόπους.

ΕΜΜΑ Υπερβάλετε.

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Καθόλου. Ωστόσο, πέστε μου, ποιοι είναι οι συγγραφείς που προτιμάτε;

ΕΜΜΑ Μα, δεν μπορώ εύκολα να απαντήσω.

ΚΑΡΟΛΟΣ Κι όμως Έμμα, έχεις πάντα πρόχειρους κοντά σου, τους στίχους του Λαμαρτίνου, του Μισέ.

ΕΜΜΑ Ναι, ναι, αυτό είναι αλήθεια, Κάρολε. Μου αρέσουν οι συγγραφείς εκείνοι που απαλά, μουσικά, ανεπαίσθητα θα ‘λεγε κανείς, μας παρασύρουνε σε ένα όνειρο, στη μέθη. Καταλαβαίνετε, κύριε Ντιπουί;

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Και συμφωνώ.

ΚΑΡΟΛΟΣ Ω, Έμμα, μα αυτό είναι ευχάριστο. Στο πρόσωπο του κυρίου Ντιπουί, βρήκαμε κιόλας έναν φίλο που μπορεί να κρατάει εκλεκτή συντροφιά. Λοιπόν, σας αφήνω να συνεχίσετε τη φιλολογική συζήτηση για να τα πω και εγώ λίγο με τον κύριο Ωμέ και τον κύριο Λερέ.

ΕΜΜΑ Πέστε μου και εσείς κύριε Ντιπουί.

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Προτιμώ να σας ακούω.

ΕΜΜΑ Να μιλώ γύρω από τί;

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Οτιδήποτε. Γύρω από τα βιβλία μια και είναι ο λόγος.

ΕΜΜΑ Μα, τις προτιμήσεις μου τις μάθετε. Να, αγαπώ τον Λαμαρτίνο, τον Μισέ, λατρεύω τη Σάνδη. Με ενθουσιάζει αυτή η γυναίκα, ξέρει να περιφρονεί ό,τι την ενοχλεί, να αδιαφορεί για όλα, να τραβάει μπροστά, και να κάνει εκείνο που θέλει. Μια αξιοθαύμαστη γυναίκα! Ξέρει να ενεργεί και όχι

να υπομένει. Καταλαβαίνετε τι πάει να πει αυτό, ε; Έχει δύναμη, έχει προσωπικότητα, είναι αυτή. Και να σας πω, λατρεύω τους απόλυτους ανθρώπους, γιατί μισώ τους κοινούς ήρωες και τα μέτρια αισθήματα.

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Αρχίζω να σας νιώθω, και πραγματικά πιστεύω πώς...

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Μα δεν μου λέτε, θα κοιμηθείτε εδώ απόψε;

ΚΑΡΟΛΟΣ Θα δειπνήσουμε μόνο. Μας περιμένει το σπίτι, το σπίτι μας.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Πολύ καλά.

ΛΕΡΕ Είμαι βεβαίως, κύριε Μποβαρί, ότι στα μέρη μας, το επάγγελμα του γιατρού δεν είναι και τόσο κουραστικό. Οι δρόμοι είναι τέτοιοι που μπορεί κανείς να χρησιμοποιεί και κανένα αμαξάκι. Μπορώ ακόμη να σας πω πως οι άνθρωποι εδώ αγαπούν την υγεία τους και πληρώνουν καλά.

ΩΜΕ Όταν έχουν. Πρέπει ακόμα να έχετε υπόψη σας, κύριε Μποβαρί, ότι εκτός από τη φτώχεια, το επάγγελμά σας έχει να αντιμετωπίσει κι άλλα εμπόδια.

ΚΑΡΟΛΟΣ Α, θα ήθελα να τα ξέρω, κύριε Ωμέ.

ΩΜΕ Α, οι άνθρωποι εδώ είναι πολύ δεμένοι ακόμα στα παλιά. Υπάρχουν ένα σωρό προλήψεις και μεγάλη ισχυρογνωμοσύνη, που συγκρούονται πρώτα με την επιστήμη σας..

ΚΑΡΟΛΟΣ Ομολογώ πως αυτά δεν τα είχα υπολογίσει και μου στοιχίζει πολύ που τα ακούω.

[Η προσοχή στρέφεται στη συνομιλία Έμμας και Λεόν.]

ΕΜΜΑ Ελπίζω, σύντομα να γνωριστούμε καλύτερα. Έχουμε ανάγκη από φίλους, από καλούς φίλους, κύριε Ντιπουί. Θα είμαστε βλέπετε ξένοι, άγνωστοι εδώ. Μόνοι σχεδόν.

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Για μένα δεν υπάρχει το σχεδόν, είμαι μόνος, εργένης, υπάλληλος σε ένα συμβολαιογραφείο. Η μητέρα μου μένει μακριά από δω.

ΕΜΜΑ Τι σκληρή που θα είναι η μοναξιά σας.

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Αφόρητη.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Μας συγχωρείτε που αργεί κάπως το δείπνο, μα θα γίνει όπως πρέπει.

ΕΜΜΑ Θ ‘αργήσει πολύ;

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Μισή ώρα περίπου.

ΚΑΡΟΛΟΣ Γιατί ρωτάς αγάπη μου;

ΕΜΜΑ Σκεφτόμουν, αν προλαβαίναμε να ρίχναμε μια ματιά στο σπίτι και να γυρίζαμε για το δείπνο.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Ω, βεβαίως προλαβαίνετε.

ΚΑΡΟΛΟΣ Θέλεις λοιπόν, Έμμα, Μην ξεχνάς όμως ότι τώρα που περιμένεις παιδί δεν θα ‘πρεπε να κοπιάζεις πολύ, γι' αυτό πιο καλά θα ήταν νομίζω...

ΕΜΜΑ Θέλω να ανασάνω λίγο αέρα, να ανασάνω!!!

ΚΑΡΟΛΟΣ Ναι, ναι, ναι, ναι, πάμε τότε, Έμμα.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Θα σας δώσω και τον Ιππόλυτο, να σας οδηγήσει.

ΚΑΡΟΛΟΣ Ευχαριστούμε.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Ιππόλυτε, πάρε το φανάρι και οδήγησε τον κύριο και την κυρία Μποβαρί. Θέλουν να γνωρίσουν το σπίτι τους. Ώσπου να γυρίσετε, θα έχουμε ετοιμάσει μέσα το μεγάλο τραπέζι με το καλό σερβίτσιο.

ΚΑΡΟΛΟΣ Μα γιατί;

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ Ε, κυρία Λε Φρανσουά, ανάψτε το φανάρι πάλι. Το ‘σβησε ο αέρας μόλις βγήκαμε έξω. Κακό σημάδι.

ΩΜΕ Έλα, έλα μην είσαι προληπτικός. Ο παπάς σε μαθαίνει να τα λες αυτά;

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ Μα τι λέτε, κύριε Ωμέ. Το’ λεγε και η γιαγιά μου και η μητέρα μου. Κακό σημάδι και δεν γελιόντουσαν.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Σώπα, φλύαρε! Έλα πήγαινε!

ΣΚΗΝΗ 3 – ΣΤΟ ΣΑΛΟΝΙ ΤΩΝ ΜΠΟΒΑΡΙ

[Στο σπίτι των Μποβαρί. Η Έμμα ζωγραφίζει... Ακούγεται η καμπάνα της εκκλησίας να χτυπάει πέντε φορές.]

ΕΜΜΑ Πέντε η ώρα. Ίδια και σήμερα σαν χθες, σαν προχθές. Τα άλογα του ταχυδρομείου φτάνουν από τη Ρουέν και σταματούν στη μέση του δρόμου για να πιουν νερό από τη στέρνα. Ο δάσκαλος αφήνει τα παιδιά πέρα στο παλιό σχολείο. Ο δασοφύλακας πηγαίνει για τη βάρδια του, ο ψάλτης βγαίνει από την ταβέρνα και περνάει με το βιβλίο των ωρών για τον εσπερινό. Τίποτα δεν αλλάζει μήνες τώρα. Θεέ μου, τι πλήξη!

[Μπαίνει ο Κάρολος.]

ΚΑΡΟΛΟΣ Πώς πάει η αγάπη μου η ζωγραφική;

ΕΜΜΑ Ελπίζω καλά, Κάρολε.

ΚΑΡΟΛΟΣ Μόνο μη βιάζεσαι. Να δεις αυτό θα βγει το καλύτερο έργο σου. Μα ναι, ναι, ναι, ναι, το βλέπω, έχεις ταλέντο στη ζωγραφική.

ΕΜΜΑ Μα και στη μουσική λες ότι έχω.

ΚΑΡΟΛΟΣ Και βέβαια έχεις. Δεν έχω ειδική καλλιέργεια βέβαια, για να σου μιλήσω με ακρίβεια, όμως βλέπω πόσο γρήγορα κινούνται τα δάκτυλά σου πάνω στα πλήκτρα του πιάνου, βλέπω την έκφρασή σου όταν παίζεις. Έχεις πνοή Έμμα, είσαι μια σπάνια γυναίκα,

ΕΜΜΑ Κάρολε!

ΚΑΡΟΛΟΣ Δεν υπερβάλλω, είναι η αλήθεια αυτή, και ευχαριστώ το Θεό που σε έχω κοντά μου, που είσαι δικιά μου.

ΕΜΜΑ Με φέρνεις σε αμηχανία. Μα, δεν ξέρω πώς πρέπει να φερθώ.

ΚΑΡΟΛΟΣ Μην προσπαθείς να κάνεις τίποτα. Να ‘ξερες πόσο ευτυχισμένο αισθάνομαι τον εαυτό μου μαζί σου. Από τότε μάλιστα που μου έδωσες και το μικρό μας αγγελούδι.

ΕΜΜΑ Εσύ το ‘θελες αγόρι.

ΚΑΡΟΛΟΣ Ω, έτσι το ‘λεγα. Άλλωστε θα ‘ρθει ο καιρός που θα κάνουμε και τον γιο Μποβαρί.

ΕΜΜΑ Πες μου, Κάρολε, πότε θα τη βαφτίσουμε;

ΚΑΡΟΛΟΣ Όποτε θελήσεις.

ΕΜΜΑ Ευχαριστώ. Ελπίζω να της δώσουμε ένα ωραίο όνομα.

ΚΑΡΟΛΟΣ Της μητέρας σου.

ΕΜΜΑ Όχι, όχι, όχι, όχι, όχι, όσο κι αν την αγαπούσα και όσο κι αν λυπήθηκα που με άφησε τόσο μικρή, ποτέ δεν θα ‘δινα το όνομά της στην κόρη μου. Ακούγεται βάρβαρα στα αυτιά. Θέλω να βρω ένα όνομα ωραίο, αβρό, ρομαντικό, Ιταλικό μάλλον. Λουίζα ίσως, ή Κλάρα, Αμάντα, Ατάλα, κάπως έτσι. Αλλά... αλλά όχι, κανένα από αυτά δεν με ενθουσιάζει. Θα ψάξω στα μυθιστορήματα να βρω κάποιο που να κάνει εντύπωση.

ΚΑΡΟΛΟΣ Έμμα, Έμμα, είσαι παιδί! Παιδί, μ’ ακούς.

[Ο Κάρολος βαδίζει προς την έξοδο.]

ΕΜΜΑ Κάρολε, πού πας;

ΚΑΡΟΛΟΣ Πάω στο πανδοχείο της κυρίας Λε Φρανσουά.

ΕΜΜΑ Στάσου λίγο. Ένα λεπτό, εδώ , έλα κοντά. Να σου στρώσω το κολάρο σου. Έτσι. Τώρα είσαι πιο κομψός. Θέλω να βγαίνεις έξω περιποιημένος, ωραίος, να περπατάς αγέρωχα στον δρόμο, να σε κοιτάνε όλοι και να λένε: «Ο κύριος Μποβαρί έχει τον αέρα του πρίγκιπα». Θα σου πάρω μια καδένα για το ρολόι σου και μια χρυσή καρφίτσα για τη γραβάτα σου. Έτσι θα είσαι πραγματικός ευπατρίδης.

ΚΑΡΟΛΟΣ Πόσο με συγκινείς!

ΕΜΜΑ Είμαι η γυναίκα σου, Κάρολε. Πρέπει να νοιάζομαι για σένα. Μην αργήσεις για το δείπνο.

ΚΑΡΟΛΟΣ Όχι, όχι., όχι. Πάω περισσότερο για να δω τον κύριο Ντιπουί, που φεύγει.

ΕΜΜΑ Α, ναι, φεύγει. Απόψε κιόλας.

ΚΑΡΟΛΟΣ Στενοχωρήθηκες, αγάπη μου, κι εσύ; Ναι. Ο κύριος Ντιπουί είναι ο ευγενέστερος φίλος μας. Ναι, θέλεις να πάμε μαζί ως το «Χρυσό Λιοντάρι» να τον δούμε;

ΕΜΜΑ Όχι, όχι, Περιμένω τη Ναταλί. Δεν θα ήθελα να ’ρθει και να μη με βρει. Είναι, βλέπεις, η μόνη κοπέλα που τη θεώρησα πραγματική φίλη μου.

ΚΑΡΟΛΟΣ Βλέπεις, γνωριζόσαστε από μικρές. Ήσασταν μαζί στις καλόγριες.

ΕΜΜΑ Μα και τότε ακόμα την είχα ξεχωρίσει απ' τα άλλα κορίτσια. Είχε το θάρρος να ονειρεύεται και να περιμένει την αγάπη. Αλλά τόσο όμορφα, τόσο αγνά.

ΚΑΡΟΛΟΣ Αυτό ήταν το λάθος της. Θα μπορούσε να σκεφτόταν πιο θετικά και να είχε αγαπήσει κάποιον άλλον. Έτσι δεν θα 'χε νιώσει αυτή την απογοήτευση που την απομόνωσε τόσο πολύ από όλον τον κόσμο.

ΕΜΜΑ Ίσως να 'ναι καλύτερο αυτό. Ας είναι. Μην ξεχάσεις, Κάρολε, να περάσεις από το ταχυδρομείο και να μου πάρεις τα περιοδικά μου. Περιμένω τη «Συλφίδα» και τα «Κάνιστρα».

ΚΑΡΟΛΟΣ Μα ναι, ναι, ναι. Θα στα φέρω μόλις γυρίσω, αν έχουν έρθει. Περιμένω κι εγώ την εφημερίδα των γιατρών.

ΕΜΜΑ Α, Κάρολε, και κάτι άλλο: ζήτησε να δεις «ήρθε ο χάρτης του Παρισιού που έχω παραγγείλει».

ΚΑΡΟΛΟΣ Καλά, αγάπη μου. Αντίο.

ΕΜΜΑ Αντίο, Κάρολε.

[Ο Κάρολος φεύγει. Η Έμμα μένει μόνη και μιλά σαν να εξομολογείται στον εαυτό της.]

ΕΜΜΑ Δεν ξέρω τι να κάνω. Η αναχώρηση του Λεόν αρχίζει να με βασανίζει από τώρα. Δεν έπρεπε να αποφασίσει να φύγει. Έχω στηρίξει επάνω του όλες μου τις προσδοκίες και όλα μου τα όνειρα. Θα του το πω ξεκάθαρα, αν έρθει να με αποχαιρετήσει. Μάλλον όχι. Πιο καλά θα περιμένω να μιλήσει πρώτος. Όλα είναι θάνατος. Ούτε έρωτας δεν υπάρχει στη Ζονβίλ. Χασμουριέμαι όλη μέρα δίπλα στον Κάρολο. Φρίκη! Ο Κάρολος δεν ενδιαφέρεται για τίποτα, δεν ονειρεύεται καν. Λαχταράει μονάχα βαθιά να του κάνω και γιο. Αλλά όχι, ως εδώ. Μπορεί να του δείχνω αγάπη, ενδιαφέρον, αφοσίωση, αλλά άλλο παιδί δεν θα κάνω για να γίνω αστή, ποτέ!. Οπωσδήποτε όμως είναι καλός, καλός, τον συμπαθώ. Γι' αυτό και είμαι ενάρετη σύζυγος. Είμαι ενάρετη σύζυγος, μένω κοντά του γεμάτη στοργή.

[Η Ευτυχία αναγγέλλει την άφιξη της Ναταλί. Η φίλη της Έμμας έχει πληγωθεί από έναν παλιό έρωτα. Οι δύο γυναίκες συζητούν για τη μοναξιά και τον Λεόν.]

ΕΥΤΥΧΙΑ Κυρία, ήρθε η δεσποινίς Ναταλί.

ΕΜΜΑ Α, να περάσει λοιπόν, Ευτυχία.

ΝΑΤΑΛΘ Με περίμενες, Έμμα;

ΕΜΜΑ Ω, με ξέχασες, Ναταλί!

ΝΑΤΑΛΙ Ω, Έμμα, σε σκέφτομαι πάντα.

ΕΜΜΑ Ναι, ωστόσο έχεις να 'ρθεις μια ολόκληρη εβδομάδα.

ΝΑΤΑΛΙ Η αδελφή μου, βλέπεις, δεν με αφήνει καθόλου μόνη για να 'ρθω να σε δω. Φοβάται πως, αν μ' αφήσει ελεύθερη, θα κάνω ίσως καμιά τρέλα.

ΕΜΜΑ Ναταλί, καλή μου, πρέπει να το πάρεις πια απόφαση.

ΝΑΤΑΛΙ Θέλω να με καταλάβεις εσύ, Έμμα. Ως τώρα είμαι πολύ καλά στα λογικά μου, μα γρήγορα φοβάμαι πως θα τρελαθώ. Με έστειλε η μητέρα μου από την Τοστ εδώ πέρα για να τον ξεχάσω και να ηρεμήσω. Άδικα όμως, κι εδώ. Κάθε δρόμο, κάθε γωνιά, κάθε τόπο, μου φαίνεται σαν να τον έχω ξαναπεράσει μαζί του. Δεν θα ησυχάσω ποτέ πια. Συγχώρεσέ με, μα σε κουράζω κι εσένα με τον πόνο μου.

ΕΜΜΑ Μα τι λες; Να ’ξερες πόσο σε νιώθω τώρα που χάνω κι εγώ τον Λεόν. Φεύγει απόψε.

ΝΑΤΑΛΙ Σε αποχαιρέτησε;

ΕΜΜΑ Όχι ακόμα. Ελπίζω να ’ρθει σε λίγο.

ΝΑΤΑΛΙ Και ο Κάρολος; Δεν έχει αντιληφθεί ακόμα τίποτε;

ΕΜΜΑ Τίποτα απ’ όλα. Κι αυτό είναι που δημιουργεί μεγάλο κενό μεταξύ μας. Είσαι η μόνη αληθινή μου φίλη και θα ’θελα να σου μιλήσω άφοβα, Ναταλί. Δεν έγινε τίποτα με τον Λεόν κι εμένα. Αν τον έχω αγαπήσει, το έκανα γιατί ήταν άξιος για την αγάπη μου. Καταλαβαίνει από ποίηση, από μουσική. Είναι ένα εξαίσιο παιδί. Δεν σου κρύβω πως θα ’θελα να ’φευγα μαζί του. Αλλά ο Κάρολος είναι τόσο ασήμαντος που δεν μπορώ, δεν μου πάει να τον εγκαταλείψω. Αν είχε λίγη οντότητα, τότε το παιχνίδι αυτό θα ’χε αξιοπρέπεια για μένα. Καταλαβαίνεις;

ΝΑΤΑΛΙ Σε καταλαβαίνω. Σε ξέρω τόσο καλά, Έμμα.

ΕΜΜΑ Θα ’θελα γι’ αυτό να σταθείς λίγο κοντά μου, τώρα που έχω την ανάγκη σου. Ο Κάρολος δεν με νιώθει.

ΝΑΤΑΛΙ Έμμα, σε λατρεύει. Προσπαθεί να μη σου λείψει τίποτα. Σου πήρε πιάνο. Συλλογίσου. Μόνο η κόρη του δημάρχου έχει άλλο ένα, σ’ όλη τη Ζονβίλ.

ΕΜΜΑ Τι να το κάνεις; Η πεποίθησή του πως με όλα αυτά με κάνει ευτυχισμένη είναι μια βρισιά για μένα. Θα ’θελα πολύ να με ζήλευε, να με χτύπαγε ακόμα, για να μπορώ να τον απατήσω. Θα είχα προφάσεις τότε για να κάνω με αξιοπρέπεια εκείνο που σκόπευα. Τι περίεργο, αλήθεια, να του είμαι φρόνιμη επειδή δεν έχει οντότητα για τίποτα!

ΝΑΤΑΛΙ Νομίζω, Έμμα, πως τα πράγματα έπρεπε να ’ρθουν όπως ήρθαν. Ο Λεόν δεν μπορεί να σε πάρει πουθενά. Σ’ αγαπάει μονάχα. Κι αν αυτό δεν το ’χει καταλάβει ακόμη ο Κάρολος, ο κόσμος όμως, έχει αρχίσει να το υποψιάζεται. Το σχολίαζαν προχθές μερικές κυρίες. Και αλήθεια, τους φαίνεται περίεργο, Έμμα, πώς δεν ζητάς τη συντροφιά τους.

ΕΜΜΑ Α, τις απεχθάνομαι. Δεν μπορώ να κάνω μαζί τους φτηνό κουτσομπολιό για να σκοτώνω την ανία μου, ούτε και να ξεφυλλίζω στα σαλόνια τους άλμπουμ με φωτογραφίες ανθρώπων που δεν με ενδιαφέρουν.

ΝΑΤΑΛΙ Α, τώρα την άφησαν αυτή τη συνήθεια.

ΕΜΜΑ Αλήθεια;

ΝΑΤΑΛΙ Ναι. Μα, έφεραν άλλη μόδα από το Παρίσι, τα λευκώματα. Αγοράζουν κάθε μια τους μικρά χρυσόδετα βιβλία και ζητούν απαντήσεις στις ερωτήσεις που γράφουν: «Τι εστί φιλία; Τι εστί έρως;» και άλλα παρόμοια.

ΕΜΜΑ Θεέ μου, τι ζωή!

ΝΑΤΑΛΙ Εκείνο ωστόσο που μου έκανε εντύπωση είναι πως όλες, όλες σαν να' ταν συνεννοημένες, φιλοδοξούν πώς και τι να 'χουν στο λεύκωμά τους και λίγα λόγια του κυρίου Μπουλανζέ.

ΕΜΜΑ Του κυρίου Μπουλανζέ; Ποιος είναι αυτός;

ΝΑΤΑΛΙ Ένας νέος αριστοκράτης, πολύ ευγενής και ωραίος, που αγόρασε έναν πύργο με δύο αγροικίες, στην Ουσέτ, λίγο έξω απ' τη Ζονβίλ. Έχει έρθει απ' το Παρίσι ξέρεις.

ΕΜΜΑ Απ' το Παρίσι;

ΝΑΤΑΛΙ Ναι, είναι πολύ γνωστός εκεί στους καλούς κύκλους. Έβγαινε συχνά με το άλογό του στο δάσος της Βουλώνης, έτρωγε στο Μαξίμ.

ΕΜΜΑ Ω, στο Μαξίμ!

[Η Ευτυχία αναγγέλλει την άφιξη του Λεόν Ντιπουί.]

ΕΥΤΥΧΙΑ Κυρία, ο κύριος Ντιπουί, είναι κάτω, κυρία. Να περάσει.

ΕΜΜΑ Α, ναι, να περάσει.

ΝΑΤΑΛΙ Εγώ φεύγω, Έμμα. Προσπάθησε να φανείς γενναία.

ΣΚΗΝΗ 4 - Ο ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΛΕΟΝ

[Ο Λεόν έρχεται να αποχαιρετήσει την Έμμα πριν από την αναχώρησή του. Η συγκίνηση κρύβεται πίσω από τις τυπικές φιλοφρονήσεις.]

ΕΜΜΑ Λεόν!

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Με έστειλε ο κύριος Μποβαρί, να σας αποχαιρετήσω.

ΕΜΜΑ Φεύγετε οριστικά πια;

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Σε λίγα λεπτά. Με το «Χελιδόνι».

ΕΜΜΑ Πώς μπορείτε να εγκαταλείπετε έτσι τόσα και τόσα εδώ πέρα;

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Δεν με κρατάει τίποτα στη Ζονβίλ. Θέλω να πω, τίποτα απόλυτα δικό μου, τίποτα με προοπτική.

ΕΜΜΑ Καταλαβαίνω. Θα είστε ευτυχισμένος εκεί που θα πάτε;

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Το Παρίσι, είναι μια μεγάλη πόλη, με πολλά ενδιαφέροντα πράγματα: θέατρα, συναυλίες, διαλέξεις. Θα προσπαθήσω να πιαστώ απ' όλα αυτά και, καλλιεργώντας το πνεύμα και την ψυχή μου, θα θελήσω να ξεχάσω πώς....

ΕΜΜΑ Φεύγετε για να ξεχάσετε; Αληθινά, χωρίς να θέλετε να κρατήσετε στη μνήμη σας κάτι από δω;

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Δεν ήθελα να πω αυτό. Νομίζω πως μαντεύετε καλά ότι θα σας θυμάμαι πάντα. Πάντα!

ΕΜΜΑ Μου το υπόσχεστε αυτό;

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Σας το υπόσχομαι. Οι πιο ευτυχισμένες μου ώρες στη Ζονβίλ, είναι αυτές που έχω περάσει δίπλα σας, κουβεντιάζοντας για τόσα ωραία πράγματα. Από το πρώτο απόγευμα που φτάσατε στο πανδοχείο, σταθήκατε μια φωτεινή λάμψη για τη μονότονη ζωή μου. Δεν μπορώ να σας πω τίποτα άλλο.

ΕΜΜΑ Ευχαριστώ.

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Φεύγω κυρίως γιατί δεν με περιμένει κανένα μέλλον εδώ. Στο Παρίσι ελπίζω να βρω γρήγορα μια καλύτερη θέση. Έπειτα, θέλω και να σπουδάσω.

ΕΜΜΑ Σας εύχομαι κάθε επιτυχία. Σας αξίζει.

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Ευχαριστώ, κυρία Μποβαρί.

ΕΜΜΑ Πέστε με Έμμα, παρακαλώ. Είναι η μόνη φορά που θα ακούσω το όνομά μου από τα χείλη σας. Φεύγετε τόσο μακριά και ίσως για πάντα.

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Ελπίζω να 'ρθω για λίγο τον Μάη, στα γενέθλιά σας.

ΕΜΜΑ Ευχαριστώ που το θυμόσαστε αυτό. Γιατί να σας χάσω; Αν ξέρατε μόνο τι είσαστε για μένα!

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Έμμα...

ΕΜΜΑ Όχι, όχι, όχι. Καλύτερα φύγετε. Είναι μοιραίο να χωρίσουμε. Ένα λεπτό μόνο, σταθείτε.

[Η Έμμα τού δίνει ένα μικρό δώρο.]

Είναι για σας αυτά, για να θυμάστε την Έμμα Μποβαρί.

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Για μένα;

ΕΜΜΑ Λίγα μεταξωτά μαντίλια με το μονόγραμμά σας και μια καδένα για το ρολόι σας. Ελπίζω να σας αρέσουν.

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Με συγκινείτε. Κι εγώ; Εγώ τι θα θέλατε να σας στείλω από και;

ΕΜΜΑ Τίποτα, τίποτα. Στέλνετέ μου μόνο κανένα πρόγραμμα από τις παραστάσεις της όπερας.

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Θα τα 'χετε όλα.

ΕΜΜΑ Είστε πάντα καλός μαζί μου. Και τώρα φύγετε. Φύγετε, κύριε Ντιπουί.

ΛΕΟΝ ΝΤΙΠΟΥΙ Φιλήστε μου το κοριτσάκι σας. Φεύγω με τις καλύτερες αναμνήσεις από σας.

ΕΜΜΑ Καλή τύχη, Λεόν. Λεόν...

[Ο Λεόν απομακρύνεται. Η Έμμα μένει μόνη, βαθιά ταραγμένη.]

ΕΜΜΑ Γιατί μ' αφήνεις μόνη, ολομόναχη σε τέτοια ερημιά; Γιατί να μην είμαι δική σου, Λεόν; Γιατί να μην μπορώ να φύγω από δω πέρα μαζί σου; Λεόν, Λεόν!

ΣΚΗΝΗ 5 - Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΙΔΙ

[Μετάβαση στο σπίτι των Μποβαρί. Η Έμμα κάθεται στο πιάνο. Ο Κάρολος ακούει ευτυχισμένος, χωρίς να αντιλαμβάνεται τη διάθεσή της.]

ΚΑΡΟΛΟΣ Μη διακόπτεις. Παίξε, γλυκιά μου, παίξε, παίξε. Να 'ξερες πόσο γίνομαι ευτυχισμένος όταν σε βλέπω αφοσιωμένη στις ωραίες σου απασχολήσεις, μακριά από την κούραση της ζωής.

ΕΜΜΑ Κάρολε... Κάρολε...

ΚΑΡΟΛΟΣ Μ' αρέσει να σ' ακούω, να σε βλέπω, να αισθάνομαι ευτυχισμένος. Έμμα, πίστεψέ με, δεν γίνεται να υπάρξει καλύτερη αγάπη.

ΕΜΜΑ Σώπασε, Κάρολε.

ΚΑΡΟΛΟΣ Στο υπόσχομαι, μόλις αρχίσεις να παίζεις... Εμπρός, λοιπόν. Αλλά μια στιγμή, να φέρω το μωρό μας.

ΕΜΜΑ Όχι, όχι, όχι.

ΚΑΡΟΛΟΣ Γιατί, αγάπη μου; Η κόρη μας πρέπει να συνηθίσει από τώρα κοντά σου να αγαπάει τη μουσική.

ΕΜΜΑ Καλά, μα όχι τώρα. Δεν έχω διάθεση να τη δω.

ΚΑΡΟΛΟΣ Όπως θέλεις, αγάπη μου.

ΕΜΜΑ Ξέρεις, Κάρολε, θα 'θελα να το στέλναμε σε παραμάνα.

ΚΑΡΟΛΟΣ Μα εσύ, Έμμα...

ΕΜΜΑ Μην επιμένεις, καλέ μου. Ξέρω εγώ. Έτσι τα μεγαλώνουν τα παιδιά τους όλες οι μητέρες στο Παρίσι. Το διάβαζα προχθές σε ένα περιοδικό. Και θέλεις, λοιπόν, να μου κάνεις αυτή τη χάρη; Και λες πως με αγαπάς...

ΚΑΡΟΛΟΣ Μα σ' αγαπώ με όλη μου την καρδιά.

ΕΜΜΑ Το παιδί, λοιπόν, θα φύγει τη Δευτέρα. Έχω βρει παραμάνα. Είναι μια πολύ καλή γυναίκα. Είχα την ευκαιρία στου κυρίου Ωμέ, να τη συναντήσω και να μιλήσω μαζί της. Θα το αγαπούν με τον άντρα της σαν παιδί τους. Γι' αυτό...

ΚΑΡΟΛΟΣ Το θέλεις πολύ, Έμμα;

ΕΜΜΑ Πάρα πολύ. Αφάνταστα. Θα πηγαίνω άλλωστε τακτικά να το βλέπω.

ΚΑΡΟΛΟΣ Καλά, καλά, καλά. Το συζητούμε πάλι, αφού το θέλεις.

ΕΜΜΑ Ευχαριστώ.

ΚΑΡΟΛΟΣ Α, ναι. Πάρε και τα περιοδικά σου. Τον χάρτη σου. Ορίστε. Μόλις τα 'φερε όλα το ταχυδρομείο.

ΕΥΤΥΧΙΑ Συγγνώμη. Ο κύριος Μπουλανζέ ζητεί να τον δεχτείτε.

ΚΑΡΟΛΟΣ Μπουλανζέ; Ο Ροδόλφος Μπουλανζέ; Να περάσει.

ΣΚΗΝΗ 6 - Η ΑΦΙΞΗ ΤΟΥ ΡΟΔΟΛΦΟΥ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ

[Ο Ροδόλφος Μπουλανζέ επισκέπτεται τον Κάρολο ζητώντας ιατρική βοήθεια για υπηρέτη του. Η πρώτη συνάντησή του με την Έμμα αποκτά σταδιακά προσωπικό τόνο.]

ΚΑΡΟΛΟΣ Ποτέ δεν περίμενα τόσο υψηλές επισκέψεις. Ελπίζω να έχεις ακούσει γι' αυτόν, Έμμα.

ΕΜΜΑ Σχεδόν τίποτα, Κάρολε.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Μπουλανζέ! Ο γιατρός Μποβαρί;

ΚΑΡΟΛΟΣ Περάστε, περάστε. Ο ίδιος. Χαίρω πάρα πολύ που σας δέχομαι. Από δω η γυναίκα μου, Έμμα.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Με συγχωρείτε, κυρία μου, που σας ενοχλώ.

ΕΜΜΑ Ω, παρακαλώ, κύριε Μπουλανζέ. Καθίστε.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Ευχαριστώ πολύ. Δεν ήρθα να μείνω. Κάτι επείγον μ' έσπρωξε στο κατώφλι σας. Κύριε Μποβαρί, έχω κάτω στο ιατρείο σας έναν υπηρέτη μου. Παρουσιάζει κάτι ανησυχαστικούς πυρετούς. Θα ήθελα να τον κοιτάξετε και να του κάνετε ό,τι χρειάζεται.

ΚΑΡΟΛΟΣ Ω, Ελπίζω να μην έχει τίποτα σοβαρό. Θα κατέβω τώρα αμέσως κάτω και θα τον δω. Εσείς μπορείτε να μείνετε εδώ. Η γυναίκα μου θα προσπαθήσει να σας κρατήσει για λίγο συντροφιά.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Ευχαριστώ πολύ, κύριε Μποβαρί.

[Ο Κάρολος κατεβαίνει στο ιατρείο. Ο Ροδόλφος στρέφεται προς τη ζωγραφιά της Έμμας.]

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Ζωγραφίζετε, κυρία Μποβαρί;

ΕΜΜΑ Προσπαθώ, κύριε Μπουλανζέ.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Τι μετριοφροσύνη! Κι όμως δεν έχετε δίκιο. Ο πίνακάς σας αυτός έχει σχέδιο, χρώμα, έχει κιόλας αρμονία.

ΕΜΜΑ Ω, κύριε Μπουλανζέ, υπερβάλλετε. Ξεχνάτε πως εγκαταλείψατε το Παρίσι, καθώς έμαθα.

ΕΜΜΑ Το εγκατέλειψα γιατί δεν με ενέπνεε.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Και σας εμπνέει η Ζονβίλ;

ΕΜΜΑ Η Ζονβίλ γενικά; Όχι.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Διαβάζετε;

ΕΜΜΑ Ποίηση.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Και παίζετε και πιάνο;

ΕΜΜΑ Μου αρέσει η μουσική. Με ξεκουράζει.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Είσαστε λοιπόν μια σπάνια γυναίκα. Πόσα θα ’χε να ωφεληθεί κανείς από τη συντροφιά σας!

ΕΜΜΑ Δεν βαριέστε.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Μα την αλήθεια, ευχαριστώ πολύ τον υπηρέτη μου, που μου έδωσε με την αδιαθεσία του την ευκαιρία να σας γνωρίσω.

ΕΜΜΑ Θα έπρεπε, νομίζω, να τον ευχαριστήσω κι’ εγώ. Να τον ευχαριστήσουμε κι εμείς, θέλω να πω, που σας έδωσε την αφορμή να μας επισκεφθείτε.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Να το πιστέψω;

ΕΜΜΑ Γιατί όχι, κύριε Μπουλανζέ; Είχα ακούσει τόσα πολλά λόγια για σας.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Τότε, λοιπόν, δεν μένει παρά να μου ανταποδώσετε την επίσκεψή μου. Θα σας περιμένω κάθε απόγευμα στην Ωσέτ. Ελπίζω ένας περίπατος ως εκεί να σας ευχαριστήσει.

ΕΜΜΑ Το δίχως άλλο.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Έπειτα, έχουμε μια τόσο ευχάριστη θέα από κει. Από το περίπτερο του πάρκου βλέπετε τις λίμνες με τους κύκνους και το δάσος με τις βελανιδιές και τα αγριοπερίστερα.

ΕΜΜΑ Θα ζείτε λοιπόν μέσα σ’ ένα όνειρο.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Μην το λέτε. Η μοναξιά είναι πάντα σκληρή. Ωστόσο έφυγα από το Παρίσι γιατί βαρέθηκα τις συναναστροφές, τον θόρυβο της ζωής. Δεν βρήκα ούτε μία γυναίκα με περιεχόμενο, με πραγματική ακτινοβολία, κάτι για να με δονήσει.

ΕΜΜΑ Πόσο απίθανο, κύριε Μπουλανζέ!

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Κι όμως…

[Επιστρέφει ο Κάρολος από το ιατρείο.]

Ω! Λοιπόν, κύριε Μποβαρί;

ΚΑΡΟΛΟΣ Μπα, δεν έχει τίποτα σοβαρό. Χρειάζεται όμως να μου τον στείλετε, κύριε Μπουλανζέ, για να του πάρουμε αίμα.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Α, θα σας τον φέρω πάλι εγώ ο ίδιος.

ΚΑΡΟΛΟΣ Θα μπορούσατε να αποφύγετε τον κόπο, αν θέλατε.

ΕΜΜΑ Μα δεν εννοείς, Κάρολε, πως αυτό το ενδιαφέρον του κυρίου Μπουλανζέ για τον υπηρέτη του, είναι ένα ευγενικό καθήκον που τον ευχαριστεί;

ΚΑΡΟΛΟΣ Έχεις δίκιο, αγάπη μου. Βλέπετε, η Έμμα με προλαβαίνει από όλες τις αδέξιες σκέψεις μου. Είναι μια πολύτιμη γυναίκα.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Κάτι που σας αξίζει, κύριε Μποβαρί. Με χαρά μου, λοιπόν, θα σας έβλεπα μια από αυτές τις μέρες στον πύργο μου.

ΚΑΡΟΛΟΣ Ευχαριστούμε. Ευχαριστούμε πολύ για την πρόσκληση. Όμως, για μένα αυτό είναι κάτι δύσκολο. Πιστέψτε με, κοντεύω να γίνω ακοινώνητος από το πλήθος των φροντίδων που έχω. Ωστόσο η Έμμα θα μπορούσε να κάνει έναν περίπατο ως εκεί.

ΕΜΜΑ Ίσως. Άλλοτε, στην Τόστ, όπου ήμαστε εγκατεστημένοι, μου άρεσε να περιδιαβάζω στους ερημικούς τόπους.

ΚΑΡΟΛΟΣ Καθίστε, καθίστε, κύριε Μπουλανζέ.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Πρέπει να φεύγουμε, κύριε Μποβαρί. Ο καιρός είναι να βρέξει. Τα άλογα γλιστρούν με τη βροχή.

ΚΑΡΟΛΟΣ Καλά, δεν επιμένουμε.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Θα ξαναέρθω, όμως, μέσα στην εβδομάδα.

ΕΜΜΑ Πρέπει!

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Κυρία και κύριε Μποβαρί, σας χαιρετώ.

ΚΑΡΟΛΟΣ Χαρήκαμε πολύ για τη γνωριμία σας. Χαίρετε.

[Ο Ροδόλφος απομακρύνεται. Ο Κάρολος και η Έμμα επιστρέφουν στο δωμάτιο.]

Τι κύριος!

ΕΜΜΑ Φέρνει πίσω του όλο το Παρίσι.

ΚΑΡΟΛΟΣ Θα αργήσουμε να φάμε;

ΕΜΜΑ Θα μας φωνάξει η Ευτυχία όταν θα ‘ναι όλα έτοιμα.

ΚΑΡΟΛΟΣ Ωραία. Ωραία. Στο μεταξύ, προλαβαίνουμε να διαβάσουμε τα περιοδικά και τις εφημερίδες.

ΣΚΗΝΗ 7 - ΤΟ ΠΑΡΙΣΙ ΣΤΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΚΑΙ Η ΕΓΧΕΙΡΗΣΗ ΤΟΥ ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ

[Η Έμμα ξεφυλλίζει τα περιοδικά της. Ο Κάρολος διαβάζει την ιατρική του εφημερίδα. Η φαντασία της Έμμας στρέφεται στο Παρίσι.]

ΕΜΜΑ Κάρολε, άκου τι γράφουν τα «Κάνιστρα». «Στον κύκλο των ιμπρεσιονιστών ζωγράφων εμφανίζεται τώρα και ένας ονόματι Ουτριλό. Αποδίδει λαϊκούς δρόμους και ταβέρνες. Το αυστηρό κοσμικό Παρίσι αντιμετωπίζει με πολύ οίκτο τα άθλια θεάματά του». Ενδιαφέρον. Α, και κάτι άλλο. «Εις την οικία της κυρίας Ρουλό εδόθη την παρελθούσα Παρασκευή μεγάλη χοροεσπερίς. Παρευρέθησαν, μεταξύ άλλων η κυρία Σεβινιέ με τη θυγατέρα της Εριέττη, ο πρεσβευτής κύριος Μπερτάν, ο κύριος και η κυρία Πλεγιέρ, ο κύριος Μπερτό, η κυρία Ντε Σαβέλ...» Α, την κυρία Ντε Ροντέν δεν την αναφέρει. Περίεργο. Θα λείπει φαίνεται από το Παρίσι ή θα τα έχει χαλάσει με την κυρία Ρουλό. «Στους προσκεκλημένους προσεφέρθη στο τέλος παγωμένο τσάι». Έτσι. Έτσι σερβίρεται τώρα στο Παρίσι.

ΚΑΡΟΛΟΣ Αληθινά, σε ενδιαφέρει τόσο πολύ η ζωή του Παρισιού;

ΕΜΜΑ Κάρολε, δεν μπορείς να φανταστείς.

ΚΑΡΟΛΟΣ Θα κάνω, λοιπόν, ό,τι μπορώ για να πάμε κι εμείς μια μέρα.

ΕΜΜΑ Αν το πιστεύεις, ίσως...

ΚΑΡΟΛΟΣ Σου υπόσχομαι να αγωνιστώ για να πάμε, αφού το θέλεις.

ΕΜΜΑ Σ' ευχαριστώ, Κάρολε, σ' ευχαριστώ. Αλλά πότε;

ΚΑΡΟΛΟΣ Έμμα, κοίταξε τι γράφει πάλι η «Εφημερίς των Ιατρών». «Ένα συνταρακτικό γεγονός διά τους περί την ιατρικήν ασχολουμένους συνέβη την εβδομάδα αυτή εις το Μπορντό Ο εκεί εγκαταστημένος ιατρός Φιλίπ Ντε Λανσουά, έκανε επιτυχή χειρουργικήν επέμβασιν, εις τον ανάπηρον Ζεράρ Γκιγμέν. Ο κύρος Ντε Λανσουά, κατόπιν αυτού, εκλήθη από τον ιατρικόν σύλλογον και από την πρυτανεία του πανεπιστημίου εις τον Παρίσι, διά να ανακοινώσει τα συμπεράσματα των μελετών του, και να μετάσχει του συμβουλίου εις το οποίον θα τεθούν αι βάσεις της χειρουργικής, η οποία, καθώς τονίζεται και πάλιν, είναι η ιατρική του μέλλοντος».

ΕΜΜΑ Τ' ακούς, Κάρολε; Τ' ακούς; Άλλος πάλι αυτός ο γιατρός, Ντε Λανσουά, που εκλήθη στο Παρίσι. Τον προηγούμενο μήνα τρεις από την Αβινιόν, από το Βισύ, από το Καλαί. Κι όμως, κανείς τους δεν ήταν τίποτε περισσότερο από σένα. Μα είμαι βέβαιη: αν κάνεις κι εσύ μια εγχείρηση, θα σωθούμε, θα φύγουμε από δω!

ΚΑΡΟΛΟΣ Μα πως;... δεν έχω τις βάσεις.

ΕΜΜΑ Κανένας δεν τις είχε.

ΚΑΡΟΛΟΣ Τότε έκαμαν μίαν ατιμίαν,, αν δεν πίστευαν πως θα πετύχουν.

ΕΜΜΑ Πέτυχαν όμως! Κι εσύ θα πετύχεις. Είσαι νέος, έχεις σταθερό χέρι, έχεις θέληση, Κάρολε. Εμπρός! Πάρε την απόφαση. Θα γίνεις πρόσωπο της ημέρας, θα πάψεις να είσαι ασήμαντος. Θα μας καλέσουν στο Παρίσι. Θα φύγουμε, θα φύγουμε από δω. Θα ζήσουμε, Κάρολε!

ΚΑΡΟΛΟΣ Αν δεν πετύχω;

ΕΜΜΑ Όχι, όχι, μην το σκέφτεσαι αυτό. Θα πετύχεις, θα πετύχεις αν το θέλεις. Άλλωστε, αγάπη μου, μου το υποσχέθηκες πριν από λίγο πως θα αγωνιστείς για να πάμε στο Παρίσι.

ΚΑΡΟΛΟΣ Ναι, μα αυτός δεν είναι τρόπος, Έμμα...

ΕΜΜΑ Είναι! Είναι! Θα κάνεις επέμβαση στο πόδι του Ιππόλυτου. Μη φοβάσαι, μην έχεις δισταγμούς. Τι χειρότερο απ' ό,τι έχει μπορεί να πάθει; Γιατί, λοιπόν, του αρνείσαι την υγεία του και τη χαρά;

ΚΑΡΟΛΟΣ Μπορεί και να 'χεις δίκιο.

ΕΜΜΑ Σ' ευχαριστώ, Κάρολε! Το 'ξερα πως θα το αποφάσιζες. Στο βάθος το καταλαβαίνεις κι εσύ πως πρέπει και μπορείς να εγχειρήσεις τον Ιππόλυτο. Σ' αγαπώ λοιπόν, γιατί πιστεύω και στη δύναμη και στην επιτυχία σου. Είσαι και θα γίνεις σπουδαίος. Ίσα για να φύγουμε από δω, να πάμε στο Παρίσι.

ΚΑΡΟΛΟΣ Έμμα!

ΕΜΜΑ Στο Παρίσι! Θεέ μου, στο Παρίσι!

ΣΚΗΝΗ 8 - Η ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΡΟΔΟΛΦΟΥ

[Χρονικό πέρασμα. Ακούγεται το οργανέτο του τυφλού πλανόδιου, που περνά την ίδια ώρα κάθε μέρα. Η Έμμα βρίσκεται στο σπίτι.]

ΕΜΜΑ Κι αυτό το οργανέτο, την ίδια πάντα ώρα!

ΕΥΤΥΧΙΑ Κυρία Μποβαρί...

ΕΜΜΑ Άκου, Ευτυχία. Αυτόν τον σκοπό, τον αγαπούν όλες οι κυρίες στο Παρίσι. Είναι πολύ της μόδας.

ΕΥΤΥΧΙΑ Είναι κάτω ο κύριος Μπουλανζέ.

ΕΜΜΑ Ε, πες του λοιπόν ν' ανέβει. Θα θέλει ίσως να μας πει κάτι για τον υπηρέτη του που είναι βαριά άρρωστος.

ΕΥΤΥΧΙΑ Ήταν κάτω με τον κύριο Μποβαρί. Ήρθε όμως ένας άλλος επισκέπτης στον γιατρό και ο κύριος παρακάλεσε τότε να δει κι εσάς.

ΕΜΜΑ Πολύ καλά.

ΕΥΤΥΧΙΑ Μάλιστα.

ΕΜΜΑ Ένα λεπτό μονάχα.

ΕΥΤΥΧΙΑ Ναι.

ΕΜΜΑ Θα έπρεπε ίσως να...ναι κοιταχτώ λίγο. Δεν είναι ευγενικό να δεχθώ έναν κύριο σ' αυτά τα χάλια. Ευτυχία...

ΕΥΤΥΧΙΑ Ναι.

ΕΜΜΑ Πες του ότι διάβαζα όταν ήρθες να μου τον αναγγείλεις. Πήγαινε τώρα, ε; Και πες του ότι θα τον δεχθώ.

ΕΥΤΥΧΙΑ Μάλιστα, κυρία.

ΕΜΜΑ Ένα βιβλίο... Αυτό...αυτό είναι καλό: «Παύλος και Βιργινία».

[Η Έμμα παίρνει ένα βιβλίο στα χέρια της. Ο Ροδόλφος εισέρχεται.]

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Ω, κυρία Μποβαρί, σας ευχαριστώ πολύ που με δεχτήκατε.

ΕΜΜΑ Καλώς ήρθατε στο σπίτι μας, κύριε Μπουλανζέ. Ελπίζω τώρα να είναι εντελώς καλά ο υπηρέτης σας.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Νομίζω, ναι.

ΕΜΜΑ Καθίστε.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Ευχαριστώ.

ΕΜΜΑ Τι θα πάρετε; Ένα τσάι παγωμένο ή ένα ποτό που το φτιάχνω μόνη μου από μήλα; Είναι δροσιστικό και ελπίζω να σας αρέσει. Αν και πολύ φοβάμαι πως το μόνο ποτό που θα σας αρέσει θα είναι η σαμπάνια.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Εξαρτάται από τις ώρες και τις στιγμές.

ΕΜΜΑ Στην επαρχία μας πίνουμε μόνο αυτά τα απλά, οικογενειακά ποτά.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Λέτε «η επαρχία μας» σαν να σας κάνει πολύ κακό η Ζονβίλ.

ΕΜΜΑ Τη βαριέμαι, τη βαριέμαι όσο δεν μπορείτε να φανταστείτε.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Εγώ, όμως, τώρα την αγαπώ.

ΕΜΜΑ Είστε βέβαιος;

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Απολύτως.

ΕΜΜΑ Τόσο γρήγορα; Α, μα δοκιμάστε.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Ευχαριστώ. Θα πρέπει ίσως, πίνοντάς το, να πω κάτι. Τι θα θέλατε, λοιπόν, να σας ευχηθώ;

ΕΜΜΑ Ό,τι νομίζετε εσείς.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Ν' αγαπήσετε πολύ, με όλη τη δύναμη της καρδιάς σας. Και να σας αγαπήσουν κι εσάς. Μια τέτοια αγάπη, ανοίγει τις πύλες του ουρανού.

ΕΜΜΑ Ω, κύριε Μπουλανζέ...

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Έμμα!

ΕΜΜΑ Θα έπρεπε ίσως να...

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Σας παρακαλώ, για λίγα λεπτά μη μου πείτε τίποτα. Ύστερα, αν θέλετε, μπορώ να φύγω για πάντα και να μην ακούσετε ποτέ πια τίποτα για μένα. Αλλά τώρα, τώρα, τώρα επιτρέψτε μου να σας μιλήσω. Είναι κάτι πολύ δυνατό, πολύ μεγάλο αυτό που με πνίγει. Από τη μέρα εκείνη, πριν από λίγες εβδομάδες, που σας πρωτοείδα, ένιωσα αμέσως ότι εσείς είσαστε κάτι ξεχωριστό. Μια γυναίκα έξω από το αστικό κλίμα της επαρχίας, με τους απλούς και ανόητους ανθρώπους που περιφέρουν μάταια την ανία τους. Από τότε σας είδα πολλές φορές. Λαχταρούσα να σας μιλήσω, να σας εξομολογηθώ... την αγάπη μου.

ΕΜΜΑ Κύριε Μπουλανζέ, με φέρνετε σε πολύ δύσκολη θέση.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Είμαι βέβαιος γι' αυτό, Έμμα. Ξέρω ότι αγαπάτε πολύ το παιδί σας. Κι ακόμη ότι είστε υπόδειγμα ενάρετης συζύγου. Αλλά σας ικετεύω, πέστε μου: πώς είναι δυνατόν να παλέψω με τον ουρανό; Και πώς μπορώ να αντέξω στο χαμόγελο των αγγέλων;

ΕΜΜΑ Ω!

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Το καταλαβαίνω, Έμμα. Σας κάνουν αποστροφή τα λόγια μου.

ΕΜΜΑ Αποστροφή; Όχι...

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Ω, Έμμα, αν ξέρατε... Τα βράδια, όλα τα βράδια, σηκωνόμουν από το κρεβάτι μου, ερχόμουν έξω από το σπίτι σας, και κοιτούσα με πάθος το φωτισμένο παράθυρό σας. Σκεφτόμουν ότι εκείνη την ώρα εσείς, ευτυχισμένη και αμέριμνη, θα διαβάζατε στίχους ή θα κεντούσατε κάτι για τον κύριο Μποβαρί. Ενώ εγώ, εγώ τρομερά δυστυχισμένος και μόνος, έκανα βόλτες έξω από το σπίτι σας χωρίς σκοπό και χωρίς καμιά ελπίδα.

ΕΜΜΑ Αν ξέρατε, κύριε Μπουλανζέ, πώς με πνίγουν τα λόγια σας. Θα ήθελα να είχα τη δύναμη να σας παρακαλέσω να φύγετε, να φύγετε και να μη σας ξαναδώ πια. Αλλά, δεν το μπορώ. Είστε τόσο καλός, τόσο διαφορετικός από όλους αυτούς τους ανθρώπους που υπάρχουν γύρω μου.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Σας αγαπώ, Έμμα. Αυτό είναι όλο. Σας αγαπώ με όλη τη δύναμη της καρδιάς μου, μ' ένα έξαλλο πάθος, χωρίς καμιά λογική και χωρίς κανέναν έλεγχο.

ΕΜΜΑ Σας ικετεύω, σταματήστε! Ανεβαίνει ο Κάρολος.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Τώρα μπορώ... γιατί μαντεύω πώς κι εσείς νιώθετε ίσως την ανάγκη ενός έρωτα. Θα σας βοηθήσει να ξεφύγετε απ' αυτά τα ασήμαντα που σας περιβάλλουν και που σας είναι τρομερά ξένα.

[Ακούγονται βήματα. Η Έμμα αλλάζει απότομα τόνο, προσποιούμενη ότι η συζήτηση αφορά την υγεία της.]

ΕΜΜΑ Λοιπόν, κύριε Μπουλανζέ, σας έλεγα ότι τον τελευταίο καιρό αισθάνομαι πολύ αδιάθετη. Ώρες ώρες έχω την εντύπωση πως δεν μπορώ να αναπνεύσω κι άλλες πάλι ότι ένα βάρος έχει καθίσει στο στήθος μου. Με πνίγει εφιαλτικά.

ΣΚΗΝΗ 9 - Η ΑΠΟΤΥΧΗΜΕΝΗ ΕΠΕΜΒΑΣΗ ΚΑΙ Η ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΙΠΠΑΣΙΑ

[Ο Κάρολος μπαίνει. Ο Ροδόλφος συγκρατεί την ταραχή του.]

ΚΑΡΟΛΟΣ Εμένα θα μου επιτρέψετε, κύριε Μπουλανζέ, να σας αποχαιρετήσω. Με κάλεσαν στο «Χρυσό Λιοντάρι» να δω τον δυστυχισμένο Ιππόλυτο. Του έχω βάλει το πόδι του σε μηχάνημα... Δεν θ' αργήσω όμως.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Όπως θέλετε, δόκτωρ.

ΚΑΡΟΛΟΣ «Δόκτωρ»! Ναι, αυτό, μα την αλήθεια, μου αρέσει. Μολονότι δεν είμαι τίποτα περισσότερο από ένας απλός γιατρός μιας μικρής επαρχίας.

ΕΜΜΑ Ω, Κάρολε!

ΚΑΡΟΛΟΣ Γιατί, Έμμα; Νομίζω ότι τα πράγματα πρέπει να τα βλέπουμε όπως είναι. Στη Ζονβίλ δεν υπάρχει περιθώριο για να δράσει κανείς. Οι άνθρωποι είναι κάπως καθυστερημένοι και δειλοί. Εντούτοις, κύριε Μπουλανζέ, σας βεβαιώνω ότι είμαι ευχαριστημένο,. είμαι ήσυχος, ξέρω τι κάνω και πώς το κάνω. Τίποτα περισσότερο δεν με ενδιαφέρει. Ω, Θεέ μου! Εσείς, κύριε Μπουλανζέ, τόση ώρα είστε όρθιος. Καθίστε. Καθίστε.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Ευχαριστώ, ευχαριστώ. Όμως, κύριε Μποβαρί, θα σας παρακαλούσα να μου εξηγήσετε κάτι.

ΚΑΡΟΛΟΣ Με όλη μου την καρδιά.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Διάβασα στην εφημερίδα της Ρουέν ένα άρθρο γραμμένο από τον φαρμακοποιό Ωμέ, στο οποίο γίνεται λόγος για μια μοναδική εγχείρηση στρεψοποδίας που κάνατε. Λέτε να ενδιαφερθεί σχετικά και το Παρίσι;

ΚΑΡΟΛΟΣ Δυστυχώς, φαίνεται ότι τα πράγματα δεν ήταν τόσο απλά όσο τα φανταζόμουν. Δεν είχα, άλλωστε, και τα κατάλληλα μέσα για να κάνω αυτή την εγχείρηση. Έτσι ο δυστυχισμένος Ιππόλυτος, αντί να γίνεται καλύτερα, μέρα με τη μέρα χειροτερεύει.

ΕΜΜΑ Δεν είναι αλήθεια αυτό, Κάρολε!

ΚΑΡΟΛΟΣ Αλίμονο, Έμμα. Τώρα μόλις, λίγα λεπτά πριν ανεβώ επάνω, με ειδοποίησε η κυρία Λε Φρανσουά ότι ο Ιππόλυτος όλη τη νύχτα βογκούσε από τους πόνους, και ότι το εγχειρισμένο πόδι του έχει μαυρίσει ως το γόνατο.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Μην απελπίζεστε, κύριε Μποβαρί.

ΚΑΡΟΛΟΣ Ο άνθρωπος δεν πρέπει ποτέ να κάνει τίποτα περισσότερο από τις δυνάμεις του.

ΕΜΜΑ Σε παρακαλώ, Κάρολε, μη μιλάς άλλο γι' αυτό.

ΚΑΡΟΛΟΣ Σωστά, σωστά. Δεν πρέπει να σας κουράζω μ’ αυτή την ατυχία μου.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Ω, μα δεν με κουράζετε καθόλου. Κάθε άλλο, μάλιστα. Τι σκέφτεστε τώρα να κάνετε;

ΚΑΡΟΛΟΣ Θα πάω στο «Χρυσό Λιοντάρι» να δω. Λένε πως θα φωνάξουν έναν γιατρό από τη Ρουέν, να του κόψει το πόδι.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Ελπίζω να με συγχωρήσει η κυρία Μποβαρί που άνοιξα αυτή τη συζήτηση. Μα είχα ακούσει και είχα διαβάσει τόσα πολλά γι' αυτό το θαύμα και...

ΕΜΜΑ Βιάστηκαν όλοι. Αλίμονο! Θαύματα δεν γίνονται, κύριε Μπουλανζέ. Τουλάχιστον εδώ στη Ζονβίλ.

ΚΑΡΟΛΟΣ Η Έμμα, βλέπετε, κύριε Μπουλανζέ, είναι απαισιόδοξη. Ίσως αυτό να οφείλεται και σε κάποιες αδιαθεσίες που αισθάνεται τον τελευταίο καιρό.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Ναι, γι' αυτές ακριβώς μου μιλούσε η κυρία Μποβαρί λίγα λεπτά πριν έρθετε. Τι θα λέγατε, όμως, για λίγη ιππασία;

ΚΑΡΟΛΟΣ Πραγματικά θαυμάσια ιδέα! Η ιππασία φαντάζομαι ότι θα της έκανε καλό. Τι λες, αγαπητή μου; Βρίσκεις ενδιαφέρουσα την ιδέα του κυρίου Μπουλανζέ;

ΕΜΜΑ Μα, φυσικά. Δεν έχω, όμως, το κατάλληλο άλογο.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Ελπίζω να μου επιτρέψει ο κύριος Μποβαρί να σας δώσω εγώ ένα από τον στάβλο μου.

ΚΑΡΟΛΟΣ Μα είστε πολύ ευγενικός, κύριε Μπουλανζέ.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ **ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ** Το κάνω, πώς να σας πω, από ιδιοτέλεια. Ο πρωινός μου περίπατος με το άλογο στη λίμνη με κουράζει. Είμαι μόνος και δεν έχω κάποιον κοντά μου να του πω δυο λόγια. Ενώ με την κυρία Μποβαρί θα έχουμε τόσα να λέμε. Είναι τόσο χρήσιμος ένας καλλιεργημένος άνθρωπος σαν την κυρία Μποβαρί.

ΕΜΜΑ Σας ευχαριστώ για την επιείκειά σας.

ΚΑΡΟΛΟΣ Κι εγώ. Θα σας παρακαλέσω, όμως, να μου επιτρέψετε να φύγω. Δεν θ' αργήσω, Έμμα. Καληνύχτα σας, κύριε Μπουλανζέ.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Καληνύχτα σας, κύριε Μποβαρί.

ΣΚΗΝΗ 10 - Η ΥΠΟΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΕΡΩΤΑ ΚΑΙ Η ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΤΟΥ ΛΕΡΕ

[Ο Κάρολος αποχωρεί. Η Έμμα μένει μόνη με τον Ροδόλφο. Η ευγένεια της προηγούμενης συζήτησης δίνει τη θέση της στην προσωπική εξομολόγηση.]

ΕΜΜΑ Τι άνθρωπος!

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Σας αγαπάει τόσο.

ΕΜΜΑ Μ' αγαπάει. Όμως δεν προσπάθησε ποτέ του να ξεπεράσει αυτή τη μικροεπαρχία και τους ηλίθιους ανθρώπους της. Με συγχωρείτε, κύριε Μπουλανζέ. Κάποτε θα τ' ακούγατε αυτά από μένα. Η τύχη το θέλησε να τ' ακούσετε κάπως νωρίς.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Πόσο σας νιώθω! Δώστε μου, όμως, τη δυνατότητα να προσπαθήσω να σας κάνω ευτυχισμένη.

ΕΜΜΑ Μη μου μιλάτε άλλο.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Πέστε μου μόνο αυτό, Έμμα: ότι δεν σας είμαι ολότελα αδιάφορος.

ΕΜΜΑ Μα, φυσικά όχι.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Ω, Έμμα, Έμμα, αν ξέρατε τι σημαίνουν για μένα τα λόγια σας! Σας ορκίζομαι, λοιπόν, αυτή την ώρα της απόλυτης ευτυχίας μου, ότι θα σας αγαπώ ως τον θάνατο.

ΕΜΜΑ Είναι η πρώτη φορά που αισθάνομαι τόσο ευτυχισμένη. Σας παρακαλώ, όμως, φύγετε τώρα.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Και πότε θα σας ξαναδώ;

ΕΜΜΑ Θα σας γράψω.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Θα περιμένω κάθε ώρα και κάθε στιγμή το γράμμα σας.

ΕΜΜΑ Την άλλη βδομάδα κιόλας. Θα σας ορίσω πότε ακριβώς. Είστε ευχαριστημένος;

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΜΠΟΥΛΑΝΖΕ Καληνύχτα, Έμμα.

ΕΜΜΑ Καληνύχτα, Ροδόλφε.

[Ο Ροδόλφος φεύγει. Η Έμμα μένει μόνη, συνεπαρμένη.]

ΕΜΜΑ Νόμιζα πως θα πέθαινα χωρίς καμιά αλλαγή, χωρίς καμιά ελπίδα. Από σήμερα, όμως, μια καινούργια δύναμη μπήκε στη ζωή μου. Αγαπώ! Αγαπώ!

[[Η Ευτυχία μπαίνει για να αναγγείλει μια νέα επίσκεψη..]

ΕΥΤΥΧΙΑ Κυρία, έχετε ακόμα μια επίσκεψη.

ΕΜΜΑ Η Ναταλί; Μα πες της να περάσει.

ΕΥΤΥΧΙΑ Είναι ο κύριος Λερέ.

ΕΜΜΑ Ο κύριος Λερέ; Α, δεν είμαι εδώ! Δεν μπορώ τώρα να δεχθώ κανέναν. Και θα προτιμούσα απόψε να έμενα μόνη.

ΕΥΤΥΧΙΑ Μάλιστα, κυρία Μποβαρί.

ΕΜΜΑ Ή μάλλον όχι, Ευτυχία. Πες του ότι θα τον δεχθώ. Ας ανέβει.

ΕΥΤΥΧΙΑ Αμέσως, κυρία Μποβαρί.

[Η Ευτυχία αποχωρεί και οδηγεί μέσα τον έμπορο Λερέ..]

ΛΕΡΕ Καλησπέρα σας, κυρία Μποβαρί.

ΕΜΜΑ Καλησπέρα, κύριε Λερέ.

ΛΕΡΕ Ήρθα να σας δείξω μερικά πράγματα, που είμαι σίγουρος πως θα σας αρέσουν.

ΕΜΜΑ Ναι, συμφωνώ, μα δεν μπορώ. Φοβάμαι πως ο λογαριασμός μας θα έχει αρκετά μεγαλώσει μ' όλες αυτές τις αγορές που έκανα τον τελευταίο καιρό.

ΛΕΡΕ Ω, δεν βαριέστε, κυρία Μποβαρί! Ποιος τα προσέχει αυτά; Σας ζήτησα εγώ ποτέ χρήματα; Έχω τόση εμπιστοσύνη σε σας και στον κύριο Μποβαρί, που μου φτάνει μια απλή υπογραφή σας.

ΕΜΜΑ Δεν θα ήθελα, κύριε Λερέ, να ανακατεύετε τον Κάρολο στους λογαριασμούς που έχουμε οι δυο μας.

ΛΕΡΕ Μα δεν τον ανακατεύω ποτέ!

ΕΜΜΑ Σας ευχαριστώ, κύριε Λερέ. Θα σας τα πληρώσω όλα από τα προσωπικά μου χρήματα.

ΛΕΡΕ Όπως θέλετε. Τα θυμόσαστε μόνο, ε; Σε διάστημα ενός χρόνου, αλλάξατε δυο φορές κουρτίνες σε όλα τα δωμάτια, πήρατε καινούργιο ύφασμα για τα έπιπλά σας, αγοράσατε έξι φορέματα, ύφασμα μεταξωτό για μαντίλια, μια καδένα χρυσή για ρολόι, και διάφορα άλλα μικροπράγματα.

ΕΜΜΑ Θα ήθελα να ξέρω πόσα σας χρωστώ.

ΛΕΡΕ Έννοια σας. Έννοια σας. Όταν ξαναπεράσω, θα σας φέρω έναν πρόχειρο λογαριασμό. Αλλά σας το ξαναλέω: δεν υπάρχει κανένας, μα κανένας λόγος να ανησυχείτε. Όποτε και όπως μπορείτε, μπορείτε να με πληρώσετε. Άλλωστε, τι μου δίνετε εσείς; Απλά χαρτάκια χωρίς καμιά πραγματική αξία. Εκείνο που έχει σημασία είναι ο λόγος που έχουμε δώσει μεταξύ μας.. Δεν θα θέλετε να σας δείξω τι έχω φέρει;

ΕΜΜΑ Όχι, όχι, θα σας παρακαλούσα μόνο να δεχθείτε άλλη μία παραγγελία μου.

ΛΕΡΕ Με όλη μου την καρδιά, κυρία Μποβαρί.

ΕΜΜΑ Στο κατάστημα «Ό,τι αγαπάτε» στη Ρουέν, είδα πριν από μέρες ένα ωραιότατο ανδρικό μαστίγιο με ασημένια σκαλιστή λαβή. Θα ήθελα να μου το αγοράσετε.

ΛΕΡΕ Γιατί όχι; Αν και το κατάστημα αυτό είναι από τα πιο ακριβά της περιοχής, κι ένα τέτοιο μαστίγιο θα στοιχίσει αρκετά.

ΕΜΜΑ Ναι, θα φροντίσω να σας εξοφλήσω γρήγορα, κύριε Λερέ. Μόνο θα σας παρακαλούσα να το είχα την άλλη εβδομάδα.

ΛΕΡΕ Μήπως έχει τη γιορτή του ο κύριος Μποβαρί;

ΕΜΜΑ Όχι, όχι. Άλλωστε αυτό είναι κάτι που δεν σας ενδιαφέρει και θα ήθελα πολύ να μην το σχολιάσετε καθόλου.

ΛΕΡΕ Να το σχολιάσω; Με ποιον; Ξέρετε εσείς καλά πόσο εχέμυθος είμαι. Έχουν να το λένε όλες οι κυρίες της Ζονβίλ που αγοράζουν πράγματα από μένα, χωρίς να το μαθαίνουν ποτέ οι άντρες τους. Θα πρέπει όμως να πηγαίνω. Κρίμα, κρίμα που δεν σας ενδιαφέρει τίποτα από όλα αυτά τα ωραία πράγματα που έχω φέρει μαζί μου.

ΕΜΜΑ Μια άλλη φορά, ίσως.

ΛΕΡΕ Θα ήθελα να σας παρακαλέσω ακόμα κάτι, κυρία Μποβαρί. Την τελευταία φορά που σας έφερα τα δύο κηροπήγια, δεν μου δώσατε απόδειξη. Την άλλη φορά που θα έρθω, αν θέλετε, μαζί με τον λογαριασμό του μαστιγίου, προσθέτετε και διακόσια φράγκα για τα κηροπήγια.

ΕΜΜΑ Διακόσια φράγκα γι' αυτά τα κηροπήγια; Αυτό είναι απίθανο σχεδόν!

ΛΕΡΕ Α, μην ξεχνάτε ότι εσείς μου είπατε να σας αγοράσω τα ωραιότερα που υπάρχουν στη Ρουέν.

ΕΜΜΑ Ας είναι. Θα σας δώσω και γι' αυτά μια απόδειξη, κύριε Λερέ.

ΛΕΡΕ Και, αν θέλετε, προσθέτετε στα διακόσια φράγκα, ό,τι ποσό νομίζετε εσείς ότι πρέπει να πάρω για αμοιβή μου και ποσοστά μου. Αυτό όμως το αφήνω απολύτως στη διάθεσή σας.

ΕΜΜΑ Πολύ καλά.

ΛΕΡΕ Ευχαριστώ πολύ, κυρία Μποβαρί. Καληνύχτα σας.

ΕΜΜΑ Καληνύχτα, κύριε Λερέ.

[Ο Λερέ αποχωρεί. Η Έμμα μένει μόνη, ταραγμένη από την υπενθύμιση των χρεών. Έξω ο καιρός χειροτερεύει.]

ΕΜΜΑ Α, τον παλιάνθρωπο! Πώς με βασανίζει με τους λογαριασμούς του! Μυρίζει πάλι βροχή. Ω, Θεέ μου!

ΣΚΗΝΗ 11 - Η ΑΠΟΤΥΧΙΑ ΤΗΣ ΕΓΧΕΙΡΗΣΗΣ

[Ο Κάρολος επιστρέφει καταβεβλημένος. Η επέμβαση στο πόδι του Ιππόλυτου είχε τραγική κατάληξη: εμφανίστηκε γάγγραινα και άλλος γιατρός προχώρησε σε ακρωτηριασμό.]

ΕΜΜΑ Γύρισες, Κάρολε;

ΚΑΡΟΛΟΣ Ναι. Δεν πήγα στον άλλον άρρωστο που με περίμενε. Ω, Έμμα, Έμμα, δεν έπρεπε να σ' ακούσω.

ΕΜΜΑ Να με ακούσεις; Σε τι;

ΚΑΡΟΛΟΣ Δεν έπρεπε να κάνω την εγχείρηση.

ΕΜΜΑ Γιατί;

ΚΑΡΟΛΟΣ Το ξέρω ότι θα θυμώσεις πάλι, αλλά πρέπει να το καταλάβεις, Έμμα. Ο κάθε άνθρωπος είναι πλασμένος για μια συγκεκριμένη ζωή, έχει μια προκαθορισμένη μοίρα. Αν προσπαθήσει να την ξεπεράσει, σίγουρα θα αποτύχει. Ή θα πρέπει τότε να γίνει γελοίος σ' όλη του τη ζωή ή να πεθάνει.

ΕΜΜΑ Καλύτερα να πεθάνει.

ΚΑΡΟΛΟΣ Έμμα, προσπάθησε να με καταλάβεις. Μπορείς, αν θέλεις, γιατί είσαι καλή και μ' αγαπάς. Δεν είναι έτσι;

ΕΜΜΑ Βρέχει, βρέχει, μόνο βρέχει.

ΚΑΡΟΛΟΣ Κοίταξέ με, αγάπη μου. Ας πούμε ότι δεν φταίει κανένας μας. Και ας προσπαθήσουμε να το ξεχάσουμε.

ΕΜΜΑ Να ξεχάσουμε τι; Εξήγησέ μου.

ΚΑΡΟΛΟΣ Την τρομερή αποτυχία μου στην εγχείρηση του Ιππόλυτου. Σήμερα το μεσημέρι ήρθε ένας γιατρός από τη Ρουέν. Διαπίστωσε ότι το πόδι του δυστυχισμένου νέου, είχε πάθει γάγγραινα και του το έκοψε. Κινδύνευε η ζωή του.

ΕΜΜΑ Ψέματα! Ψέματα!

ΚΑΡΟΛΟΣ Δεν μπορούσε να γίνει τίποτα πια. Κι όλοι, ποιος λίγο, ποιος πολύ, θεωρούν υπαίτιο εμένα γι' αυτόν τον ακρωτηριασμό.

ΕΜΜΑ Έπρεπε να το είχα μαντέψει πως δεν ήσουν εκείνος που θα μπορούσε να κάνει αυτή την εγχείρηση.

ΚΑΡΟΛΟΣ Μην πικραίνεσαι, Έμμα. Μην πικραίνεσαι. Ήταν μια επιπολαιότητα αυτό που έκανα. Πίστεψα ότι θα μπορούσα να αποκτήσω φήμη και να σε κάνω ευτυχισμένη. Το ήθελα, το ήθελα τόσο πολύ αυτό. Τώρα κινδυνεύω να γελοιοποιηθώ. Νιώσε με λίγο. Ενώ όλοι με έσπρωχναν να κάνω αυτή την εγχείρηση, ακόμα και ο δήμαρχος, κι ενώ πρώτος και καλύτερος ο Ωμέ έγραψε για μένα άρθρα ότι τιμώ τη Ζονβίλ, τώρα και αυτός δεν συμμερίζεται την ευθύνη.

ΕΜΜΑ Έτσι η αποτυχία σου ολοκληρώθηκε.

ΚΑΡΟΛΟΣ Δεν θα έπρεπε να θυμώνεις, Έμμα. Δεν θα' πρεπε. Όταν εγώ δίσταζα, εσύ ήσουν που με έσπρωχνες να κάνω αυτή την εγχείρηση για να...να διακριθώ. Προσπάθησα τότε να σου εξηγήσω, αλλά δεν ήθελες να με καταλάβεις.

ΕΜΜΑ Να καταλάβω τι, Κάρολε; Ότι θα περάσουμε όλη τη ζωή μας στη Ζονβίλ; Εσύ σαν ένας ασήμαντος επαρχιακός γιατρός κι εγώ σαν μια φιλήσυχη γυναικούλα; Εγώ είχα φιλοδοξίες για σένα και νόμιζα ότι θα μπορούσες να τις πραγματοποιήσεις.

ΚΑΡΟΛΟΣ Μ' αυτή την εγχείρηση;

ΕΜΜΑ Με οτιδήποτε. Φτάνει να γινόσουν κάτι. Να έπαυες να είσαι ο αστείος γιατρός του χωριού, που συστήνει καθάρσιο για τη βαρυστομαχιά και θεραπεύει την ιλαρά. Τώρα όμως βλέπω καλά ότι δεν θα γίνεις τίποτα. Ποτέ σου!

ΚΑΡΟΛΟΣ Τουλάχιστον, Έμμα, μη δείχνεσαι σκληρή. Αν έβλεπες τον Ιππόλυτο πώς σπαρταρούσε από τους πόνους όταν του έκοβαν το πόδι, σίγουρα θα ένιωθες κι εσύ τύψεις. Μόλις με είδε, με κοίταξε παραπονεμένα, κλαίγοντας, σαν να ήθελε να μου πει: «Γιατί μου το 'κανες αυτό, γιατρέ Μποβαρί; Με κάρφωσες όλη μου τη ζωή σε μια καρέκλα, κι όμως ήμουν ευτυχισμένος ακόμη και με το στραβό μου πόδι». Ξέρεις λοιπόν τι έπρεπε τότε να του απαντήσω, αν ήθελα - αν μπορούσα μάλλον - να του μιλήσω ειλικρινά; «Γιατί είχα φιλοδοξίες, Ιππόλυτε. Ήθελα να γράψουν για μένα οι εφημερίδες του Παρισιού και να γίνω προσωπικότητα. Δεν αξίζει το πόδι σου τίποτα μπρος στις φιλοδοξίες μου». Θα δεις, Έμμα, που σε λίγο θα με δικαιώσεις κι εσύ για τη λύπη μου. Καλύτερα όμως να πάω μέσα. Το ξέρω ότι σου δίνω στα νεύρα.

[Ο Κάρολος αποσύρεται. Η βροχή συνεχίζεται. Η Έμμα γράφει ένα γράμμα και καλεί την Ευτυχία.]

ΣΚΗΝΗ 12 - ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΚΑΙ Η ΒΡΟΧΗ

ΕΥΤΥΧΙΑ Με ζητήσατε, κυρία;

ΕΜΜΑ Ευτυχία, ετοιμάσου να πας αμέσως το γράμμα αυτό στον κύριο Μπουλανζέ.

ΕΥΤΥΧΙΑ Μα βρέχει.

ΕΜΜΑ Πρέπει να πας.

ΕΥΤΥΧΙΑ Πολύ καλά, κυρία.

ΕΜΜΑ Και σε παρακαλώ να μη σε δει κανένας.

ΕΥΤΥΧΙΑ Μπορείτε να μου έχετε εμπιστοσύνη, κυρία Μποβαρί.

ΕΜΜΑ Σου έχω, Ευτυχία. Άλλωστε πήρα πια την απόφασή μου.

ΕΥΤΥΧΙΑ Δεν θ' αργήσω, κυρία.

[Η Ευτυχία φεύγει με το γράμμα. Η Έμμα ακούει τη βροχή, κοιτάζει τα γνώριμα σπίτια και τους άδειους δρόμους.]

ΕΜΜΑ *[Μονολογεί.]* Κι άλλη μια φορά απόψε μού έδειξε πόσο ασήμαντος είναι. Λυπάμαι βαθιά που φάνηκα διστακτική τόσο καιρό. Απόψε θα βρω και τη δύναμη και τη θέληση. Βρέχει, πάλι βρέχει. Κι αυτός ο καιρός, όλα ανάποδα εδώ. Σπίτια, δρόμοι, άνθρωποι, όλα είναι βροχή. Γκρίζα βροχή και

σκοτάδι. Θεέ μου, τι θλίψη! Ζωή δεν υπάρχει. Όχι, όχι! Θα αντιδράσω με κάθε τρόπο πριν πεθάνω από πλήξη.

ΣΚΗΝΗ 13 - Η ΝΑΤΑΛΙ ΚΑΙ Η ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΕΜΜΑΣ

[Μετάβαση σε άλλο απόγευμα στο σπίτι των Μποβαρί. Η Έμμα έχει αρχίσει να ιππεύει και βγαίνει συχνά προς τη λίμνη και το δάσος. Ο Κάρολος παρατηρεί ένα καινούργιο φωτιστικό..]

ΚΑΡΟΛΟΣ Ευτυχία;

ΕΥΤΥΧΙΑ Ορίστε!

ΚΑΡΟΛΟΣ Πότε τη φέρατε αυτή τη λάμπα εδώ;

ΕΥΤΥΧΙΑ Νωρίς το απόγευμα. Την παρήγγειλε η κυρία με τον ταχυδρόμο στη Ρουέν.

ΚΑΡΟΛΟΣ Μα γιατί δεν την αγοράζατε από του κυρίου Λερέ; Έχει παρόμοιες.

ΕΥΤΥΧΙΑ Η κυρία είπε πως δεν θα ξαναψωνίσει τίποτα από αυτόν. Νομίζει ότι είναι πανάκριβος και ότι θα ’πρεπε κάποιος να τον καταγγείλει για τις τιμές που βάζει. Η αλήθεια είναι πως η κυρία δεν τον εκτιμάει καθόλου σαν χαρακτήρα.

ΚΑΡΟΛΟΣ Καλά, καλά, Ευτυχία. Πήγαινε.

[Χτυπάει η πόρτα.]

Κοίταξε να δεις ποιος είναι.

ΕΥΤΥΧΙΑ Αμέσως. Περάστε, η δεσποινίδα Ναταλί.

ΚΑΡΟΛΟΣ Ω, έλα λοιπόν!

ΝΑΤΑΛΙ Καλησπέρα σας.

ΚΑΡΟΛΟΣ Καλησπέρα. Η Έμμα θα χαρεί πολύ να σε δει μόλις έρθει.

ΝΑΤΑΛΙ Τι, λείπει;

ΚΑΡΟΛΟΣ Ναι, ναι. Έχει πάει για την τακτική της ιππασία. Της δίνουν τόσο κέφι αυτοί οι περίπατοι στο δάσος και στη λίμνη. Έχει ένα κάτασπρο άλογο που το βάφτισε Χίμαιρα. Έχει μια αδυναμία, ξέρεις, στα χιμαιρικά και στα άπιαστα.

ΝΑΤΑΛΙ Θα ’πρεπε, νομίζω, Κάρολε, να κάνατε μαζί ένα ταξιδάκι. Αυτό θα ’σπαζε την ανία της, θα την ανανέωνε, θα την ενθουσίαζε.

ΚΑΡΟΛΟΣ Λες;

ΝΑΤΑΛΙ Άκου με εμένα. Την ξέρω την Έμμα. Διψάει για κίνηση, για αλλαγή εντυπώσεων, για νέους τόπους, νέα πρόσωπα.

ΚΑΡΟΛΟΣ Ναι, ναι, ναι. Το νιώθω κι εγώ. Και μακάρι να μπορούσα πάντα να πραγματοποιώ κάθε επιθυμία της! Αφού καθετί, είναι λίγο μπροστά στην ομορφιά που κρύβει μέσα της.

ΝΑΤΑΛΙ Προσπάθησε λοιπόν να την ευχαριστήσεις. Φύγετε για λίγο. Τη νιώθω καλά, λιώνει από πλήξη εδώ. Ω, αν μπορούσα να φύγω κι εγώ για κάπου πιο ανοιχτά, θα έφευγα με κάθε τρόπο.

ΚΑΡΟΛΟΣ Θα σου πω, Ναταλί κάτι που πιστεύω, και που δεν μπορώ να το πω στην Έμμα, για να μην την πικράνω. Οι άνθρωποι μπορούν παντού και πάντα να ’ναι ευτυχισμένοι. Φτάνει να ζουν μ’ ό,τι έχουν, μ’ ό,τι μπορούν να έχουν. Εγώ, επί παραδείγματι. Εγώ πρέπει να νιώθω πολύ ευτυχισμένος. Έχω την Έμμα, την Μπέρτα, τη δουλειά μου. Τι περισσότερο μου αξίζει ακόμα;

[Επιστρέφει η Έμμα.]

ΕΜΜΑ Επάνω είναι;

ΕΥΤΥΧΙΑ Ναι, είναι και η φίλη σας επάνω.

ΕΜΜΑ Η Ναταλί;

ΕΥΤΥΧΙΑ Μάλιστα**.**

ΕΜΜΑ Α, Ναταλί!

ΝΑΤΑΛΙ Έμμα!

ΕΜΜΑ Αν ήξερα πως ήσουν εδώ, θα γύριζα πιο γρήγορα. Τι να σου πω! Η λίμνη απόψε ήταν όνειρο. Αν ήθελες, Κάρολε, θα μπορούσες κι εσύ να ’ρθεις καμιά φορά.

ΚΑΡΟΛΟΣ Δεν την αγαπώ την ιππασία και δεν με συγκινούν πολύ οι ρομαντικές εξοχές. Προτιμώ να βάλω τις παντόφλες μου και να μείνω σπίτι μου μ’ ένα βιβλίο στο χέρι.

ΝΑΤΑΛΙ Μου άρεσαν κι εμένα κάποτε οι μακρινοί περίπατοι με τ’ άλογα.

ΕΜΜΑ Με συγχωρείς, Ναταλί. Δεν ήθελα να σου θυμίσω τον... Κάρολε, τώρα που γυρνούσα συνάντησα στον δρόμο τον Ωμέ. Με παρακάλεσε λοιπόν να σου πω να πας στο «Χρυσό Λιοντάρι» να παίξετε μια παρτίδα μπιλιάρδο, κι ύστερα θα σου κάνει το τραπέζι σπίτι του. Έχει καλέσει κι έναν γιατρό από τη Ρουέν.

ΚΑΡΟΛΟΣ Ω, ναι, ναι, ναι. Μου το ’χει πει πως θα ερχόταν. Πρόκειται για τον Δόκτωρα Κανιβέ που είναι αυθεντία στις συνταγές αφεψημάτων. Θα πρέπει όμως, Έμμα, να ’ρθεις κι εσύ στους Ωμέ.

ΕΜΜΑ Προτιμώ να μείνω εδώ, Κάρολε. Θα παρακαλέσω τη Ναταλί να μου κρατήσει λίγο συντροφιά κι ύστερα θα πάω για ύπνο.

ΚΑΡΟΛΟΣ Όπως θέλεις. Ναταλί, ελπίζω να μου επιτρέψεις να φύγω. Άλλωστε τώρα θα έχετε πολλά να πείτε οι δυο σας. Καληνύχτα, Ναταλί. Κι άλλη φορά...

ΝΑΤΑΛΙ Καταλαβαίνω, Κάρολε. Θα έρχομαι συχνότερα.

ΕΜΜΑ Καληνύχτα, Κάρολε.

ΚΑΡΟΛΟΣ Τι συμβαίνει, Έμμα; Μήπως αισθάνεσαι αδιάθετη;

ΕΜΜΑ Όχι, είμαι πολύ καλά. Έτσι, με έπιασε ένα μικρό σφίξιμο στην καρδιά και θέλησα να σε αγκαλιάσω και να σε φιλήσω.

ΚΑΡΟΛΟΣ Μήπως θα ήθελες, αγάπη μου, να μείνω κοντά σου;

ΕΜΜΑ Δεν υπάρχει λόγος. Σε παρακαλώ να πας και να μείνεις όσο θέλεις.

ΚΑΡΟΛΟΣ Καλά. Λοιπόν, καληνύχτα.

ΝΑΤΑΛΙ Καληνύχτα.

ΕΜΜΑ Καληνύχτα.

[Ο Κάρολος φεύγει. Η Έμμα κρατά για λίγο το βλέμμα στην πόρτα και στρέφεται προς τη Νατάλι.]

ΕΜΜΑ Παραλίγο να προδοθώ. Μ' έπιασε η επιθυμία, πριν φύγω, να τον σφίξω για τελευταία φορά στην αγκαλιά μου. Μπορεί να είμαστε δυο άνθρωποι εντελώς διαφορετικοί. Εκείνος όμως ήταν πάντα πολύ καλός μαζί μου. Ήξερε να μ' αγαπά σιωπηλά, χωρίς ποτέ να διαμαρτύρεται και να παραπονιέται.

ΝΑΤΑΛΙ Μιλάς σαν να πρόκειται να μην τον ξαναδείς πια.

ΕΜΜΑ Ναι, Νατάλι. Δεν θα τον ξαναδώ ποτέ πια.

ΝΑΤΑΛΙ Δεν τα πιστεύεις βέβαια αυτά που λες, Έμμα.

ΕΜΜΑ Κι όμως, Νατάλι. Πήρα την οριστική μου απόφαση. Θα φύγω και δεν θα ξανάρθω ποτέ στη Ζονβίλ. Δεν θα ξαναδώ πια το σπίτι μου.

ΝΑΤΑΛΙ Μα πού θα πας; Με ποιον; Πότε;

ΕΜΜΑ Έλα, χρυσή μου, έλα να κάτσουμε εδώ κοντά κοντά και να τα πούμε ήσυχα, ήσυχα. Είμαι σίγουρη, Νατάλι, ότι εσύ τουλάχιστον θα με δικαιώσεις. Πολλές φορές κατάλαβες σε τι απόσταση βρισκόμαστε με τον Κάρολο, και τι αγώνα έκανα για να μπορέσω να ζήσω μαζί του. Τον πρώτο καιρό μάλιστα το κατόρθωσα. Όσο περνούσε όμως ο καιρός καταλάβαινα ότι αυτός ο γάμος ήταν γελοίος, αφού δεν ήμουνα πλασμένη από τη φύση μου αστή, και δεν θα μπορούσα να κλείσω τη ζωή μου σε μαύρους τοίχους που έστηναν γύρω μου οι κοινωνικές συνθήκες και οι επαρχιακές αντιλήψεις.

ΝΑΤΑΛΙ Μα νομίζω με τον καιρό συνήθισες.

ΕΜΜΑ Συνήθισα, χα. Ας μην κοροϊδευόμαστε. Πάντα ένιωθα ξένη πλάι σ' αυτόν τον άνθρωπο που είναι τόσο ευχαριστημένος με την ασήμαντη μοίρα του. Πάντα, απ' την πρώτη κιόλας μέρα του γάμου μας.

ΝΑΤΑΛΙ Έμμα!

ΕΜΜΑ Μην εκπλήσσεσαι, φίλη μου, πάντα υπήρχε ένα μεγάλο κενό ανάμεσα σε μένα και στον Κάρολο. Μ' όλη όμως την απόσταση που μας χώριζε, δεν τον μίσησα, δεν τον εγκατέλειψα. Αντίθετα, προσπάθησα να τον εσύρω μαζί μου, όπου θα τράβαγα. Η εγχείρηση του Ιππόλυτου ήταν ένας

τρόπος. Απέτυχε όμως, και φάνηκε αμέσως ασήμαντος σε όλους. Τίποτα λοιπόν δεν μπορούσε πια να με κρατήσει κοντά του. Γι' αυτό φεύγω. Το σκέφτηκα καλά και είδα ότι αυτή η δραπέτευση είναι η μόνη λύση.

ΝΑΤΑΛΙ Και να φανταστείς Έμμα, ότι πριν από λίγο, όταν ήμασταν μόνοι με τον Κάρολο, τον συμβούλευα να κάνετε κανένα ταξίδι για να αλλάξεις λίγο εντυπώσεις,

ΕΜΜΑ Τώρα ποια δεν ωφελεί σε τίποτα, Ναταλί. Τα έχουμε κανονίσει όλα με τον Ροδόλφο. Σε λίγο θα περάσει με το αμάξι να με πάρει, θα κατεβούμε στη Ρουέν. Από κει έχουμε κλείσει εισιτήρια για το Παρίσι.

ΝΑΤΑΛΙ Τον αγαπάς λοιπόν τόσο πολύ;

ΕΜΜΑ Ναι, Ναταλί, όσο δεν μπορείς να φανταστείς.

ΝΑΤΑΛΙ Κι εκείνος;

ΕΜΜΑ Ο Ροδόλφος, μου ορκίστηκε ότι είμαι η πρώτη γυναίκα που τον συγκίνησε τόσο βαθιά.

ΝΑΤΑΛΙ Και δέχτηκε έτσι πρόθυμα να φύγετε για πάντα;

ΕΜΜΑ Ω, όχι, όχι, όχι. Στην αρχή δίσταζε, το έβρισκε κάπως επιπόλαιο και ανησυχούσε για μένα. Φοβόταν μήπως πάψω κάποτε να τον αγαπώ και θελήσω να ξαναγυρίσω στο Κάρολο και στο παιδί μου. Προσπάθησε να με κάνει ν' αλλάξω γνώμη, να μείνω στο σπίτι μου. Στο κλουβί μου, δηλαδή. Έκανα μεγάλο αγώνα για να φύγω από δω πέρα μαζί του.

ΝΑΤΑΛΙ Ο Κάρολος όμως, σ' αγαπάει. Σκέψου το πάλι!

ΕΜΜΑ Καλύτερα όχι. Τώρα που έχω πάρει την απόφαση, φοβάμαι τον ίδιο τον εαυτό μου, Ναταλί, δεν στο κρύβω. Τρέμω μήπως λυγίσω και αλλάξω γνώμη. Αν μ' αγαπάς και εσύ Ναταλί, πες μου πως πρέπει να φύγω. Θέλω να γλυτώσω από αυτό το ανιαρό περιβάλλον που με γεμίζει κάθε μέρα με θάνατο. Θέλω να ζήσω! Να ζήσω! Θέλω να ζήσω!

ΝΑΤΑΛΙ Φτωχή μου Έμμα, σου εύχομαι με όλη μου την καρδιά να ευτυχίσεις.

ΕΜΜΑ Το πιστεύω, Ναταλί, και σου εύχομαι κι εγώ το ίδιο, γιατί κι εγώ σε αγαπώ και λυπάμαι πολύ που σε χάνω. Αλλά πρέπει να φύγω, πρέπει, αλλιώς θα πεθάνω. Τώρα σε λίγο, θα περάσει το αμάξι με τον Ροδόλφο, θα σηκώσει δυο φορές το φανάρι για να τον δω και να κατέβω κάτω.

ΝΑΤΑΛΙ Είσαι έτοιμη;

ΕΜΜΑ Ναι, θα φύγω με ό,τι φοράω, έχω ετοιμάσει και τις βαλίτσες μου **ό**ταν έλειπε ο Κάρολος, και τις έχω κατεβάσει από νωρίς στην αποθήκη τού κήπου. Θα τις φορτώσουμε γρήγορα γρήγορα και μετά...μετά θα πάμε στο Παρίσι, και εκεί δεν θα μας χωρίσει τίποτα, τίποτα, τίποτα!

ΝΑΤΑΛΙ Μα, εσύ κλαις!

ΕΜΜΑ Έχεις δίκιο, σήμερα δεν πρέπει να κλαίω, πρέπει να είμαι ευτυχισμένη. Ναταλί, έλα να δεις το οργανέτο. Δεν θα ξανακούσω ποτέ πια αυτό το τραγούδι.

ΝΑΤΑΛΙ Εμένα με πνίγει όταν τ' ακούω.

ΕΜΜΑ Έχει μεγάλο σουξέ στο Παρίσι. *[Ψιθυρίζει τους στίχους του τραγουδιού.]* «Ήτανε κάποια κυρία, μια κυρία, σιωπηλή».

ΝΑΤΑΛΙ Έμμα μου, θα σε χάσω.

ΕΜΜΑ Θα σου γράφω, Ναταλί, όπου αν βρίσκομαι θα σου γράφω. Θα σου λέω για τους νέους τόπους που θα βλέπω, για τους καινούριους ανθρώπους που θα γνωρίζω. Για την αγάπη μου με το Ροδόλφο, και ίσως κάποτε ποιος ξέρει, σε καλέσουμε να' ρθεις και εσύ κοντά μας, και τότε να μην χωρίσουμε ποτέ πια.

[Μπαίνει η Ευτυχία και αναγγέλλει την επίσκεψη του Λερέ.]

ΕΥΤΥΧΙΑ Κυρία Μποβαρί, σας ζητάει ο κύριος Λερέ.

ΕΜΜΑ Πάλι; Δεν φαντάζομαι να του είπες ότι είμαι εδώ.

ΕΥΤΥΧΙΑ Με πρόλαβε. Μου είπε πως σας είδε όταν γυρίζατε από την ιππασία με τ' άλογό σας.

ΕΥΤΥΧΙΑ Πες του τότε ότι μ' έπιασε ένας δυνατός πονοκέφαλος και έπεσα στο κρεβάτι.

ΕΜΜΑ *[Προς τη Ναταλί.]* Θα υποψιάστηκε ίσως πως φεύγω.

[Επιστρέφει η Ευτυχία.]

ΕΥΤΥΧΙΑ Ο κύριος Λερέ, μου είπε, ότι αν δεν τον δεχθείτε, θα δει αύριο τον κύριο Μποβαρί, και θα λυπηθεί πολύ για ό,τι θα συμβεί.

ΕΜΜΑ Ας κάνει ό,τι θέλει, μόνο ας φύγει τώρα. Ας φύγει!

ΕΥΤΥΧΙΑ Όπως θέλετε, κυρία Μποβαρί.

[Η Ευτυχία αποχωρεί και η Έμμα εξηγεί στη Ναταλί τις οικονομικές αξιώσεις του Λερέ.]

ΕΜΜΑ Μα πώς είναι δυνατόν να ζήσω σ' αυτό το περιβάλλον με τις καθημερινές απειλές αυτού του παλιανθρώπου. Ω, Ναταλί, μου κάνει αφόρητη τη ζωή. Ό,τι έχω πάρει από αυτόν, το έχω πληρώσει ως τώρα δέκα φορές με το αίμα της καρδιάς μου, και ακόμα με απειλεί με κάτι συναλλαγματικές που του υπέγραψα σε μια στιγμή επιπολαιότητας.

ΝΑΤΑΛΙ Εσύ;1

ΕΜΜΑ Μην τα ρωτάς, μπλέχτηκα. Καταλαβαίνω όμως, πως αν δεν του δώσω όλα αυτά, όσα μου ζητάει, μπορεί να μου κάνει κατάσχεση στα πράγματα. Αλλά όχι, αυτόν τον εξευτελισμό δεν θα μπορέσω να τον υποφέρω, θα φύγω.

ΝΑΤΑΛΙ Ησύχασε Έμμα, τώρα πια κανείς δεν μπορεί να σου κάνει τίποτα.

[Η Ευτυχία επιστρέφει με ένα καλάθι από τον Μπουλανζέ.]

ΕΥΤΥΧΙΑ Κυρία, ένας υπηρέτης του κυρίου Μπουλανζέ, σας έφερε αυτό το καλάθι.

ΕΜΜΑ Καλά, άστο και πήγαινε.

ΕΥΤΥΧΙΑ Πολύ καλά.

[Η Ευτυχία αποχωρεί και πάλι. Η Έμμα παραξενεύεται από την κίνηση του Μπουλανζέ.]

ΕΜΜΑ Τι σημαίνει αυτό πάλι;,

ΝΑΤΑΛΙ Ησύχασε, Έμμα, δεν σημαίνει τίποτα.

ΕΜΜΑ Φράουλες. Κι ένα γράμμα. *[Η Έμμα διαβάζει το γράμμα φωναχτά.]* «Αγάπη μου, Έμμα, μαζί με αυτές τις φράουλες που τόσο σ αρέσουνε, σου στέλνω και λίγη από την απέραντη λατρεία μου για

σένα. Συγχώρεσέ με για τη λύπη που σου δίνω, αλλά...' δεν μπορεί να γίνει αλλιώς. Το πιο ωραίο μου όνειρο ήτανε να ζήσουμε για πάντα μαζί, αλλά αυτό είναι μια χίμαιρα. Όταν σήμερα το απόγευμα σε είδα για τελευταία φορά, ήθελα να σου πω την αλήθεια, ότι δεν πρέπει να σε παρασύρω μαζί μου στην άβυσσο, φαινόσουνα όμως τόσο ευτυχισμένη, που δεν μπόρεσα να σου πω τίποτα». *[Η Έμμα δεν μπορεί να συνεχίσει την ανάγνωση.]*

Διάβασε εσύ το υπόλοιπο...

ΝΑΤΑΛΙ *[Συνεχίζει την ανάγνωση.]* «Δεν θα σε ξεχάσω ποτέ...Πίστεψέ με, αλλά κάποτε αργά ή γρήγορα, ο ενθουσιασμός της αγάπης μας θα έσβηνε και τότε... Καλύτερα λοιπόν να μείνεις κοντά στον άντρα σου, στην έτοιμη ευτυχία σου, που τίποτα δεν μπορεί να την ταράξει. Σε λίγο θα περάσω με τ' αμάξι απ' το δρόμο σου και θα σηκώσω δυο φορές το φανάρι, σαν τελευταίο χαιρετισμό. Αντίο, αγάπη μου, αντίο».

[Η Έμμα καταρρέει.]

Σώπασε, Έμμα, σώπα. Σώπα.

ΕΜΜΑ Με εγκαταλείπουν για δεύτερη φορά. Δεν μπορώ, δεν μπορώ!

ΝΑΤΑΛΙ Ίσως γυρίσει πάλι. Ίσως μετανιώσει και ξανάρθει κοντά σου.

ΕΜΜΑ Όχι, όχι, τώρα καταλαβαίνω. Δεν ήθελε ποτέ να με πάρει από δω, και μου το 'κρυβε, με ένα σωρό αναβολές και γελοίες προφάσεις. Όταν τον πίεσα, μόνο δέχτηκε να φύγουμε απόψε. Αλλά να, με πρόδωσε. Τώρα λοιπόν δεν έχω κανένα λόγο να ζήσω. Τώρα...

[Ακούγεται από τον δρόμο το αμάξι του Μπουλανζέ. Η Έμμα τρέχει στο παράθυρο.]

Το αμάξι. Ροδόλφε! Ροδόλφε! Ροδόλφε! Μη φεύγεις αγάπη μου! Είμαι δική σου!

ΝΑΤΑΛΙ Έμμα, Έμμα, ησύχασε, ησύχασε, Έμμα. Ησύχασε. Είμαστε πλασμένες για να ζήσουμε εδώ στο χωριό μας ,για πάντα. Θα προσπαθήσουμε, αγάπη μου, να ζήσουμε και έτσι. Θα προσπαθήσουμε.

ΣΚΗΝΗ 14 - Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΣΦΥΞΙΑ

[Χρονική μετάβαση. Ο Κάρολος λογαριάζει χρήματα με τη μητέρα του. Αργότερα η Ναταλί και η Ευτυχία συζητούν για την Έμμα και την απειλή κατάσχεσης.]

ΚΑΡΟΛΟΣ 30 σκούδα και 45, 75, και 15, 90, και 80 όλα τα άλλα, 170μ πάλι δεν βγαίνουν.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Θα αργήσει να' ρθει η Έμμα;

ΚΑΡΟΛΟΣ Ναι, συνήθως το χελιδόνι γυρίζει στις πέντε μητέρα.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Δεν θα με προλάβει, λοιπόν. Ήθελα να την έβλεπα λίγο. Κάρολε, το βρίσκεις καλό αυτό το πήγαινε έλα της γυναίκας σου, κάθε πέμπτη στην Ρουέν;

ΚΑΡΟΛΟΣ Η αλήθεια είναι πως κουράζεται κάπως. Σηκώνεται νωρίς το πρωί για να προλάβει το αμάξι της κυρίας Λε Φρανσουά, και...

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Δεν εννοώ αυτό. Θέλω να πω, θα χανόταν ο κόσμος αν δεν έκανε μαθήματα πιάνου;

ΚΑΡΟΛΟΣ Μητέρα, η μουσική είναι μία ευχάριστη ασχολία.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Και πόσα της παίρνει αυτή η δασκάλα;

ΚΑΡΟΛΟΣ Μη ρωτάς, μητέρα.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Καλά παιδί μου αφού πικραίνεσαι... θα ήθελα μονάχα να σου τονίσω και πάλι, πως μερικές οικονομίες δεν βλάπτουν.

ΚΑΡΟΛΟΣ Έννοια σου, έννοια σου. Όλα θα πάνε καλά. Θα ‘θελα, μόνο να με βοηθήσεις και εσύ λίγο σε αυτή την οικονομική στενοχώρια που περνάμε τώρα.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Κάρολε!

ΚΑΡΟΛΟΣ Ε ναι, ναι μητέρα, ναι, δεν είναι τρομερό νομίζω αυτό που σου ζητώ. Να μου δίνες φέτος κάτι από τα εισοδήματα που έχεις από τα κτήματα. Το 1/3 περίπου. Αυτό θα με διευκόλυνε να ξεπληρώσω χίλια φράγκα στον Λερέ και κάτι άλλα χρέη. Βλέπεις, η αρρώστια της Έμμας τόσον καιρό, μας έφερε πίσω.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Πιότερο από ό,τι έπρεπε.

ΚΑΡΟΛΟΣ Παραδέξου μητέρα, πως δεν μπορούσαν παρά να γίνουν αυτά τα χρέη. Θυμήσου σε τι κατάσταση βρέθηκα όταν νόμιζα πως θα χάσω την Έμμα. Από εκείνη τη νύχτα που λιποθύμησε και της πέρασε η ιδέα να πέσει από το παράθυρο. Δεν μπόρεσα πια να εργαστώ. Έπρεπε να παρακολουθώ καλά τη δική της υγεία. Χρειαζότανε να μένω πάντα κοντά της, από φόβο μήπως αυτή η απλή νευρικότητα, αυτή η μελαγχολία που την είχε κυριεύσει, μήπως την οδηγούσε ξαφνικά σε καμία τρέλα. Έπειτα, όλοι είπαν, και ο Ωμέ και ο γιατρός Κανιβέ, πως η Έμμα έπρεπε να αλλάξει εντυπώσεις, να φύγει λίγο από τη Ζονβίλ. Όλα αυτά λοιπόν, ήταν έξοδα, έξοδα που έπρεπε να γίνουν.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Δεν τα καταλαβαίνω αυτά, παιδί μου.

ΚΑΡΟΛΟΣ Αν ήσουν στη θέση μου, θα ‘νιωθες ότι στην απελπιστική κατάσταση που είχε φτάσει η Έμμα, γινόταν ευτυχισμένη με ένα τίποτα. Όμως, αυτό το τίποτα, κόστιζε.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Κάρολε, σε έχει επηρεάσει και δεν σκέφτεσαι ψύχραιμα. Καλά ή κακά, έπαθε μια κρίση των νεύρων, είχες υποχρέωση να την προσέξεις. Ωραία, βλέπεις, μιλάω λογικά. Αλλά δεν έπρεπε να τις κάνεις κι όλα της τα καπρίτσια. Της κάπνισε ξαφνικά να γίνει θεοφοβούμενη, να εξομολογείται και να μεταλαβαίνει. Πολύ σωστά. Αλλά όχι και να παραγγείλει στη Ρουέν, ένα πλήθος θρησκευτικές φυλλάδες, ακριβοπληρωμένες από την τσέπη σου για να σώσει λέει την ψυχή της.

ΚΑΡΟΛΟΣ Αχ, μητέρα!

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Ένα λεπτό. Κάποτε πάλι, της πέρασε η ιδέα να γίνει ευεργέτρια όλων των φτωχών της επαρχίας, και τους έραβε αράδα πουκάμισα, ενώ η Μπέρτα σας μένει ακόμα με τις ίδιες σκισμένες ποδιές. Τι είναι αυτά τα καμώματα, Κάρολε;

ΚΑΡΟΛΟΣ Μητέρα, είναι ο τύπος της. Θέλει να την αγαπούν όλοι και γι' αυτό φέρνεται έτσι. Δεν έχεις δίκιο, πίστεψέ με. Η Έμμα είναι η πιο καλή, η πιο...

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Φτάνει, Κάρολε! Το θέμα της Έμμας το έχουμε εξαντλήσει από καιρό. Από τους πρώτους κιόλας μήνες που την πήρες. Το βρίσκω κουραστικό και για σένα και για μένα, να

ξαναρχόμαστε στο ίδιο θέμα. Εκείνο που ακόμα θα μπορούσα να σου πω, μόλο που ξέρω πως δεν θα μ' ακούσεις, είναι να προσπαθήσεις να φανείς δυνατότερος.

ΚΑΡΟΛΟΣ Δυνατότερος; Σε ποιον, και γιατί μητέρα;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Στον εαυτό σου, Κάρολε, για να σωθείτε. Αν μπορείτε να σωθείτε τώρα πια.

ΚΑΡΟΛΟΣ Μα...

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Μην κουράζεσαι παιδί μου, τα ξέρω όλα. Χρωστάτε σχεδόν σε όλη την επαρχία και από μέρα σε μέρα κινδυνεύετε να σας πετάξουν στους δρόμους. Οι πελάτες σου έχουν σκορπίσει. Και η Έμμα... η Έμμα παίρνει μαθήματα αρμονίας και πιάνου στη Ρουέν.

ΚΑΡΟΛΟΣ Είσαι σκληρή για την Έμμα.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Μου το έχεις πει πολλές φορές. Ας είναι, λοιπόν, σταματώ. Άλλωστε είναι πολύ αργά. Μου λες σε παρακαλώ την ώρα;

ΚΑΡΟΛΟΣ Κοντεύει τέσσερις.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Τι ώρα θα 'ρθουν να σε πάρουν;

ΚΑΡΟΛΟΣ Τώρα όπου να 'ναι. Μα γιατί δεν μένεις απόψε μαζί μας;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Ξέρεις πως τέτοια εποχή δεν μπορώ να λείψω από το κτήμα. Εύκολα οι εργάτες και οι αγωγιάτες σε ρίχνουν έξω. Λυπάμαι μόνο που δεν είδα σήμερα τη μικρή Μπέρτα.

ΚΑΡΟΛΟΣ Σου είπα, πήγε η Ευτυχία στην παραμάνα της να τη ζητήσει, αλλά την είχαν βγάλει περίπατο.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Τέλος πάντων.

[Χτυπάει η πόρτα.]

ΚΑΡΟΛΟΣ Ευτυχία, κοίταξε ποιος είναι.

ΕΥΤΥΧΙΑ Αμέσως... Η δεσποινίς Ναταλί.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Τη χάνουμε εμείς από την Τοστ, και την έχετε εσείς εδώ.

ΚΑΡΟΛΟΣ Την αγαπούμε πολύ.

ΝΑΤΑΛΙ Καλησπέρα σας.

ΚΑΡΟΛΟΣ Καλώς ήρθες, Ναταλί.

ΝΑΤΑΛΙ Πώς είστε, κυρία Μποβαρί;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Καλά παιδί μου. Μένεις εδώ τώρα;

ΝΑΤΑΛΙ Ναι, πότε πότε στης αδερφής μου. Έχει πάρει κάποιον από δω, ξέρετε.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Το είχα μάθει.

ΝΑΤΑΛΙ Ετοιμάζεστε να φύγετε βλέπω;

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Θα φύγω πάλι για την Τοστ. Ήρθα το πρωί.

ΚΑΡΟΛΟΣ Μα, μη στέκεστε όρθιες. Περιμένουμε κάποιο αμάξι, Ναταλί, Θα' ρθει να με πάρει σε κάποιο μετόχι που έχω έναν άρρωστο. Έτσι, θα συνοδεύσω και τη μητέρα ως πιο κάτω. Δεν θα μας παρεξηγήσεις αν σ' αφήσουμε.

ΝΑΤΑΛΙ Και βέβαια όχι, Κάρολε.

ΚΑΡΟΛΟΣ Ω, να, ήρθε κιόλας μητέρα. Ναταλί, δεν θα το κουνήσεις καθόλου από δω, μου το υπόσχεσαι ε; Σε λίγο θα φανεί και η Έμμα. Στο μεταξύ πάρε κάτι να διαβάσεις. Ελπίζω να μην πλήξεις.

ΝΑΤΑΛΙ Έννοια σου.

ΕΥΤΥΧΙΑ Κύριε, το αμάξι ήρθε κάτω και σας περιμένει.

ΝΑΤΑΛΙ Ναι, ναι, ναι, Ευτυχία, κατεβαίνουμε. Λοιπόν, γεια σου, Ναταλί,

ΝΑΤΑΛΙ Γεια σου, Κάρολε. Χάρηκα πολύ που σας είδα, κυρία Μποβαρί.

ΚΥΡΙΑ ΜΠΟΒΑΡΙ (ΜΗΤΕΡΑ) Κι εγώ.

ΕΥΤΥΧΙΑ Μήπως θέλετε τίποτα; Να σας ετοιμάσω κανένα τσάι;

ΝΑΤΑΛΙ Όχι, ευχαριστώ, Ευτυχία. Προτιμώ να μου κρατήσεις λίγο συντροφιά ώσπου να γυρίσει η κυρία σου. Αλήθεια θ' αργήσει;

ΕΥΤΥΧΙΑ Συνήθως τέτοια ώρα γυρίζει. Είναι όμως τόσο λυπημένη όταν έρχεται από τη Ρουέν.

ΝΑΤΑΛΙ Θέλω να μου μιλήσεις Ευτυχία. Είμαι φίλη της Έμμας, και πρέπει να ξέρω. Πώς τα πηγαίνει τώρα με τον Κάρολο; Πες μου.

ΕΥΤΥΧΙΑ Νομίζω πως τα ξέρετε όλα. Από κείνο το βράδυ που εσείς εδώ τη γλυτώσατε από την τρέλα που πήγε να κάνει, η κυρία Έμμα είναι τόσο, τόσο παράξενη και άστατη. Άλλοτε με αγκαλιάζει, με φιλάει και μου λέει πως δεν θα μου' χει πια κανένα μυστικό, κι άλλοτε πάλι γίνεται δύστροπη με όλα.

ΝΑΤΑΛΙ Γιατί;

ΕΥΤΥΧΙΑ Δεν μπορώ κι εγώ να το εξηγήσω. Η αλήθεια είναι πως τον τελευταίο καιρό την ενοχλεί πολύ ο κύριος Λερέ για κάτι χρέη. Τη φοβερίζει π;νς, αν δεν πάρει τα λεφτά του, θα κάνει κατάσχεση στα πράγματα του σπιτιού. Και το χειρότερο είναι πως δεν ξέρει τίποτα σχεδόν ο κύριος Μποβαρί. Η κυρία, με έχει παρακαλέσει να μην πω τίποτα. Είναι βέβαιη πως μπορεί να τακτοποιήσει μονάχη της τα ζητήματά της με τον κύριο Λερέ.

[Ακούγεται η Έμμα.]

ΕΜΜΑ Ευτυχία.

ΕΥΤΥΧΙΑ Ήρθε. Ναι, κυρία, πάνω είμαι.

ΕΜΜΑ Κουράστηκα πάλι. *[Βλέπει τη Ναταλί.]* Ναταλί μου!

ΝΑΤΑΛΙ Έμμα**,** τι κάνεις;

ΕΜΜΑ Πεθαίνω, σίγουρα πια. Θα στα πω... θα στα πω. Ευτυχία πήγες;

ΕΥΤΥΧΙΑ Πήγα.

ΕΜΜΑ Τι σου είπε;

ΕΥΤΥΧΙΑ Τίποτα.

ΕΜΜΑ Δεν γίνεται;

ΕΥΤΥΧΙΑ Τίποτα, κυρία, τίποτα. Κούνησε μόνο το κεφάλι του.

ΕΜΜΑ Θα ξαναπάς!

ΕΥΤΥΧΙΑ Μα...

ΕΜΜΑ Τώρα αμέσως, τώρα αμέσως!

ΕΥΤΥΧΙΑ Καλά.

ΕΜΜΑ Ο κύριος που είναι;

ΕΥΤΥΧΙΑ Ήρθαν και τον πήραν από το μετόχι του Γκαβώ. Έφυγε μαζί με τη μητέρα του, που ήταν σήμερα εδώ. Θ' αργήσει να 'ρθει.

ΕΜΜΑ Ωραία, πήγαινε λοιπόν. Ζήτησε να δεις πάλι τον ίδιο. Ρες του πως τον παρακαλώ, πώς είναι ανάγκη να' ρθει τώρα. Τώρα!

ΕΥΤΥΧΙΑ Μάλιστα.

ΕΜΜΑ Ε, μια στιγμή. Μήπως ξανάρθε ο Λερέ;

ΕΥΤΥΧΙΑ Όχι.

ΕΜΜΑ Ευτυχώς.

ΕΥΤΥΧΙΑ Δηλαδή. Με είδε στο δρόμο και μου είπε πως... οπωσδήποτε σας περιμένει απόψε. Έχει ανάγκη κι 'αυτός. Αλλιώς...

ΕΜΜΑ Καλά, καλά, καλά, τα ξέρω. Ο σιχαμένος! Έλα, πήγαινε τώρα. Και εξήγησέ του, είναι απόλυτη ανάγκη, καταλαβαίνεις εσύ, ε;

ΕΥΤΥΧΙΑ Έννοια σας.

[Φεύγει η Ευτυχία και η Έμμα εξομολογείται στη Ναταλί.]

Με συγχωρείς, καλή μου.

ΝΑΤΑΛΙ Έμμα!

ΕΜΜΑ Όσο καλό μου κάνει που σε ξαναβλέπω. Μήνες τώρα χάθηκες στην Τόστ.

ΝΑΤΑΛΙ Υπέφερε πολύ η μητέρα, γι αυτό.

ΕΜΜΑ Να 'ξερες όμως πόσο σε χρειαζόμουν εδώ. Αχ, Ναταλί, δεν ήταν να 'χα σκοτωθεί τη νύχτα εκείνη που με εγκατέλειψε ο Ροδόλφος;

ΝΑΤΑΛΙ Γιατί, θα 'πρεπε να συνήθιζες.

ΕΜΜΑ Μα συνήθισα, αλλά συνέβηκαν τόσα στο μεταξύ.

ΝΑΤΑΛΙ Μα, τι συνέβη;

ΕΜΜΑ Θα 'θελα να στα 'λεγα όλα, αλλά δεν υπάρχει τρόπος να σε δω. Είμαι χαμένη, Ναταλί, οριστικά χαμένη.

ΝΑΤΑΛΙ Κι όμως, Έμμα, ίσως βρεθεί λύση.

ΕΜΜΑ Δεν υπάρχει, Ναταλί. Θα τα χάσω όλα, όλα. Από στιγμή σε στιγμή κινδυνεύω να μου πάρουν το σπίτι μου, τα πράγματά μου, ό,τι μου δίνει ακόμη δύναμη να ζω. Είχες βέβαια καταλάβει πόσο με κυνηγούσαν για τα χρέη μου. Και γι' αυτό άλλωστε είχα δεθεί με τόση λαχτάρα στην ιδέα της φυγής. Ή της φυγής ή του θανάτου. Εκείνο το βράδυ τα έπαιξα όλα για όλα. Κι έχασα, Ναταλί. Έχασα.

ΝΑΤΑΛΙ Συνέχισε, Έμμα.

ΕΜΜΑ Καταλαβαίνεις ότι όλο αυτό τον καιρό της αρρώστιας μου, δεν ήμουν σε θέση να σκεφτώ τίποτα. Στον νου μου είχε καρφωθεί η ιδέα του θανάτου. Τα χρέη όμως μεγάλωναν. Ο Λερέ διπλασίαζε και τριπλασίαζε τους τόκους, κι εγώ δεν μπορούσα να κάνω τίποτα. Όταν έγινα κάπως καλά, μια μέρα, στη Ρουέν, συνάντησα τυχαία τον Λεόν Ντιπουί. Γαντζώθηκα με πάθος επάνω του, με την ελπίδα να με βοηθήσει. Μου είπε ότι με αγαπούσε ακόμη και ότι, αν ήθελα, θα μπορούσαμε να ζήσουμε για πάντα μαζί.

ΝΑΤΑΛΙ Καλά, τι έκανε αυτός στη Ρουέν;

ΕΜΜΑ Είχε πάρει το δίπλωμά του και δούλευε σε ένα συμβολαιογραφείο. Τον πίστευα αγνό και ευγενικό, όπως τον είχα γνωρίσει, και... και του δόθηκα μ' όλη μου την ψυχή. Από τότε πήγαινα κάθε εβδομάδα στη Ρουέν. Έβρισκα στην αρχή διάφορες γελοίες δικαιολογίες. Μα, ύστερα σκέφτηκα να βρω κάτι πειστικότερο. Είπα στον Κάρολο ότι ήθελα να αρχίσω μαθήματα πιάνου. Με πίστεψε και... Αχ, Ναταλί, προδόθηκα! Προδόθηκα για μια ακόμη φορά.

ΝΑΤΑΛΙ Σ' άφησε κι έφυγε κι αυτός;

ΕΜΜΑ Κάτι χειρότερο. Κατάλαβα τι είναι. Του ζήτησα να με βοηθήσει να γλιτώσω από αυτό το αδιέξοδο. Και σήμερα, αφού περάσαμε τόσο καιρό μαζί, μου εξήγησε ότι έπρεπε να χωρίσουμε, γιατί είχε, λέει, γίνει σκάνδαλο στο γραφείο του. Χυδαίος κι αυτός! Τον παρακάλεσα για μια τελευταία φορά να με βοηθήσει, να μου δώσει δύο χιλιάδες φράγκα, όσα μπορούσε. Μου απάντησε ξεκάθαρα ότι τάχα δεν μπορούσε να βάλει θηλιά στον λαιμό του και να μπλεχτεί σε μια σκοτεινή υπόθεση. Τον άφησα κι έφυγα σαν κυνηγημένη. Τον σιχαίνομαι, Ναταλί! Τον σιχαίνομαι!

ΝΑΤΑΛΙ Και τι θα γίνει, Έμμα;

ΕΜΜΑ Γι' αυτόν δεν με νοιάζει. Να σωθώ μονάχα, να σωθώ από τον εξευτελισμό! Με κυνηγάει ο Λερέ. Τα χρέη έχουν φτάσει οχτώ χιλιάδες φράγκα. Κι έχω κοροϊδέψει τον Κάρολο. Του πούλησα τα κτήματα με το πληρεξούσιο που μου είχε κάνει. Δεν έχει ιδέα από αυτά. Πού πήγαν τόσα χρήματα; Πού πήγαν;

ΝΑΤΑΛΙ Έμμα, πες μου, πώς να σε βοηθήσω.

ΕΜΜΑ Δεν μπορείς, το ξέρω καλά. Ο Λερέ δεν δέχεται άλλη αναβολή. Τον παρακάλεσα, ταπεινώθηκα, έκλαψα στα πόδια του. Καταλαβαίνεις τι εξευτελισμός; Μάταια όμως. Σήμερα περιμένει τα λεφτά. Πήγα σ' έναν έμπορο κάτω στη Ρουέν να δανειστώ και να του τα δώσω. Έκλεισε τις πόρτες αυτός και μου ζήτησε να... Τον χαστούκισα κι έφυγα.

ΝΑΤΑΛΙ Και... και θα αφήσεις να σου κατασχέσουν τα πράγματα;

ΕΜΜΑ Όχι, βέβαια. Η Έμμα Μποβαρί δεν τα χάνει. Έχει πάντα έτοιμη την αξιοπρεπή λύση.

ΝΑΤΑΛΙ Τι θες να πεις;

ΕΜΜΑ Έχω μια τελευταία ελπίδα, Ναταλί. Πριν από λίγες μέρες γύρισε στον πύργο του από το Παρίσι ο Ροδόλφος Μπουλανζέ. Έστειλα, όπως είδες, την Ευτυχία να τον φωνάξει να ’ρθει εδώ. Θα του πω ότι τον συγχωρώ για εκείνο το βράδυ. Θα δείξω ότι, αν...αν θέλει, μπορούμε να συνεχίσουμε την αγάπη μας. Δεν γίνεται, Ναταλί. Αυτός θα με βοηθήσει.

ΝΑΤΑΛΙ Φτάνει να’ ρθει.

ΕΜΜΑ Θα ’ρθει, θα δεις! Θα’ ρθει, δεν μπορεί, θα ’ρθεί!

ΝΑΤΑΛΙ Ησύχασε, Έμμα, ησύχασε. Δεν βγαίνει τίποτα έτσι.

ΕΜΜΑ Έχεις δίκιο. Πρέπει να με βρει ήσυχη και όμορφη, σαν άλλοτε.

[Η Ευτυχία επιστρέφει με νέα από τον Ροδόλφο. Η Έμμα προσπαθεί να συγκρατήσει την ταραχή της.]

ΕΜΜΑ Δεν έφυγες ακόμη, Ευτυχία;

ΕΥΤΥΧΙΑ Έννοια σας, κυρία, είδα το άλογό του έξω από το πεταλωτήριο του Λαντού. Μπήκα μέσα, τον φώναξα παράμερα και του μίλησα.

ΕΜΜΑ Του εξήγησες καλά;

ΕΥΤΥΧΙΑ Ναι. Και έρχεται αμέσως. Με άφησε να προχωράω μπροστά, για να μη μας βλέπουν μαζί.

ΕΜΜΑ Πολύ καλά.

ΝΑΤΑΛΙ Έμμα. Εγώ φεύγω.

ΕΜΜΑ Ναι, Ναταλί, δεν σε κρατάω. Καταλαβαίνεις.

ΝΑΤΑΛΙ Θα ξαναπεράσω αύριο. Μην απελπίζεσαι, Έμμα. Γεια σου, Ευτυχία.

ΕΥΤΥΧΙΑ Αντίο, δεσποινίς.

ΕΜΜΑ Όταν έρθει ο κύριος Μπουλανζέ, όποιος κι αν χτυπήσει την πόρτα, να πεις πως δεν είμαι πάνω.

ΕΥΤΥΧΙΑ Μείνετε ήσυχη.

ΕΜΜΑ Ξεκίνησε για να ’ρθει, τον είδες;

ΕΥΤΥΧΙΑ Ναι. Α, να τον! Τον βλέπω, κυρία, έρχεται. Τον βλέπω απ’ το παράθυρο. Πάω να ανοίξω.

ΕΜΜΑ Άκου. Πήγαινε μετά στον Λερέ και πες του να περιμένει. Ίσως απόψε μπορέσω να του πάω λίγα χρήματα.

ΕΥΤΥΧΙΑ Καλά.

[Μόνη. Η Έμμα ετοιμάζεται για την ύστατη συνάντηση. Η σύντομη σιωπή προβάλλει την αγωνία της.]

ΕΜΜΑ Τι θα του πω; Πώς θ' αρχίσω; Βοήθησέ με, Θεέ μου. Βοήθησέ με!

ΣΚΗΝΗ 15 - Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΡΟΔΟΛΦΟ

[Ο Ροδόλφος εισέρχεται. Η Έμμα προσπαθεί να αναστήσει την παλιά οικειότητα πριν αποκαλύψει την οικονομική της απόγνωση.]

ΕΜΜΑ Ροδόλφε!

ΡΟΔΟΛΦΟΣ Έμμα! Με ζήτησες;

ΕΜΜΑ Ναι. Έστειλα δύο φορές την Ευτυχία να σε καλέσει.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ Ναι. Την πρώτη με βρήκε μόλις ετοιμαζόμουν να φύγω για κυνήγι. Ξέρεις, είχα κλείσει τις ώρες μου και...

ΕΜΜΑ Ξέρω. Βγαίνεις τώρα με κάποια κυρία Ντενόβ απ΄ τη Ρουέν.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ Είναι τρομερό να ζει κανείς μόνος.

ΕΜΜΑ Σε νιώθω.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ Εσύ όμως δεν άλλαξες καθόλου. Είσαι πάντα χαριτωμένη.

ΕΜΜΑ Τι λες; Οι χάρες μου είναι θλιβερές, αφού τις είχες περιφρονήσει.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ Δεν το ξέχασες, Έμμα;

ΕΜΜΑ Ούτε μια στιγμή, Ροδόλφε. Μου είχε στοιχίσει τόσο πολύ εκείνη η εγκατάλειψη.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ Πίστεψέ με, Έμμα, εκείνο που θέλαμε δεν μπορούσε να γίνει. Ήσουνα γυναίκα κάποιου άλλου. Ήσουν μητέρα, πάνω απ' όλα. Συλλογίσου: πρώτος εγώ υπέφερα που ήρθαν έτσι τα πράγματα.

ΕΜΜΑ Πόσο θα 'θελα να το πιστέψω!

ΡΟΔΟΛΦΟΣ Μα σε βεβαιώ, πέρασα ολόκληρες νύχτες χωρίς να κλείσω μάτι. Πάντα σε έβλεπα εμπρός μου. Έβλεπα τα μάτια σου, τα μαλλιά σου, χωρίς να μπορώ να τ' αγγίξω, να τα χαϊδέψω σαν άλλοτε. Αν ήξερες, Έμμα! Μονάχα οι ουρανοί μπορούν να μαρτυρήσουν τον πόνο που ένιωθα τότε.

ΕΜΜΑ Κι όμως, από τότε που ήρθες, με είδες δύο φορές στην εμποροπανήγυρη και με απέφυγες. Έκανες πως τάχα δεν με είδες.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ Ναι. Φοβόμουν πως θα το έβρισκες ακατανόητο αυτό, ύστερα από εκείνον τον χωρισμό.

ΕΜΜΑ Ήμουν διατεθειμένη να σου τα συγχωρήσω όλα. Αχ, Ροδόλφε, σε είχα αγαπήσει τόσο πολύ, και με έκανες τόσο πολύ να υποφέρω.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ Χωρίς να το θέλω, Έμμα. Έμμα, έτσι είναι η ζωή, γεμάτη δοκιμασίες για εκείνους που αγαπούν.

ΕΜΜΑ Τι απλά που τα λες!

ΡΟΔΟΛΦΟΣ Μα…Δεν συμφωνείς πως θα ήταν προτιμότερο να μην χωρίζαμε ποτέ; Δεν περνούσαμε ευτυχισμένα όπως ήμασταν;

ΕΜΜΑ Τι εποχή!

ΡΟΔΟΦΛΟΣ Δεν θα ’θελες, λοιπόν;

ΕΜΜΑ Εγώ, Ροδόλφε, έχω όλη τη δύναμη να σε συγχωρήσω.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ Έμμα…

ΕΜΜΑ Μίλησέ μου, λοιπόν. Πες μου πως τίποτα δεν άλλαξε σε μας τους δύο.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ Δεν άλλαξε τίποτα, αγάπη μου. Μόνο που σε λατρεύω περισσότερο από άλλοτε.

ΕΜΜΑ Το περίμενα πως θα τ’ άκουγα αυτό! Ροδόλφε. Ροδόλφε μου, πόσο με κάνεις ευτυχισμένη!

ΡΟΔΟΛΦΟΣ Μα εσύ φαίνεσαι κλαμένη, και τα μάγουλά σου καίνε σαν να’ χεις πυρετό.

ΕΜΜΑ Από τη χαρά μου, από τη συγκίνησή μου, που σε ξαναβλέπω. Σε βεβαιώνω, είμαι ευτυχισμένη. Να ‘μαι, γελώ, γελώ, γελώ!

ΡΟΔΟΛΦΟΣ Σε πιστεύω, Έμμα. Πες μου μόνο, πώς τα περνάς;

[Η Έμμα περνά προσεκτικά από την ερωτική επίκληση στο πραγματικό αίτημά της. Ο τόνος του Ροδόλφου μεταβάλλεται όταν αντιλαμβάνεται ότι του ζητά χρήματα.]

ΕΜΜΑ Με απασχολούν διάφορα οικονομικά ζητήματα. Ξέρεις, αγαπητέ μου, ο άντρας μου είχε τοποθετήσει όλη του την περιουσία σ’ έναν συμβολαιογράφο κι αυτός δραπέτευσε. Χίλιοι δυο ακόμη σ’ όλη την επαρχία μας χρωστάνε.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ Είναι φοβερό.

ΕΜΜΑ Πραγματικά. Γιατί, βλέπεις, χρωστάμε κι εμείς οχτώ χιλιάδες φράγκα σε κάποιον που μας πιέζει να του δώσουμε τουλάχιστον τις τρεις. Όμως δεν σου κρύβω πως δεν έχουμε τώρα. Αργότερα βέβαια θα ‘χουμε, θα εισπράξουμε τα χρέη μας και τα ενοίκια κάποιων μαγαζιών μας στο Βισύ και στην Τοστ… Θα ’θελα λοιπόν να μας δάνειζες - να με δάνειζες δηλαδή - τρεις χιλιάδες φράγκα, και θα..

ΡΟΔΟΛΦΟΣ Λυπούμαι, μα…

ΕΜΜΑ Σκέψου καλά, αγάπη μου. Κινδυνεύω να μου κάνουν κατάσχεση στα έπιπλα και να εξευτελιστώ.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ Σου λέω, δεν έχω χρήματα.

ΕΜΜΑ Κι όμως, έχω ανάγκη, Ροδόλφε!

ΡΟΔΟΛΦΟΣ Πίστεψέ με, αν θα μπορούσα, θα σε βοηθούσα.

ΕΜΜΑ Πνίγομαι, χάνομαι, με κυνηγάνε. Σήμερα το βράδυ, πρέπει να παραδώσω τις τρεις χιλιάδες.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ Γι' αυτό με κάλεσες; Και γι' αυτό τόση ώρα έκανες πως με αγαπάς;

ΕΜΜΑ Όχι! Με την ψυχή μου, όχι! Εσύ όμως... Εσύ... Δεν θα θελήσεις να με συλλάβουν, δεν είναι έτσι; Υπόγραψέ μου ένα χαρτί ότι θα...θα εξοφλήσεις εσύ αύριο ή μεθαύριο τα χρέη μου, αυτό αρκεί! Θα με σώσεις απόψε από τη μεγαλύτερη ντροπή. Θα εμποδίσεις τον Λερέ να κολλήσει χαρτί του εισαγγελέα έξω από την πόρτα μου!

ΡΟΔΟΛΦΟΣ Δεν μπορώ να το κάνω αυτό.

ΕΜΜΑ Γιατί;

ΡΟΔΟΛΦΟΣ Γιατί, γιατί, μα επιτέλους, είσαι παντρεμένη.

ΕΜΜΑ Λοιπόν, θα σου πω την αλήθεια. Ο άντρας μου δεν ξέρει τίποτα απ' τα χρέη μου αυτά.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ Ένας λόγος ακόμη. Δεν μπορώ να μπλέξω εγώ.

ΕΜΜΑ Αυτό βρίσκεις να πεις; Ροδόλφε, αγάπη μου, συλλογίσου το πάλι!

ΡΟΔΟΛΦΟΣ Το σκέφτομαι. Δεν με αφορούν τα ζητήματά σου.

ΕΜΜΑ Ροδόλφε, με πεθαίνεις! Κρέμομαι από σένα απόψε. Τρεις χιλιάδες φράγκα δεν σου είναι τίποτα. Μη με γκρεμίζεις ακόμη μια φορά!

ΡΟΔΟΛΦΟΣ Φτάνει, φτάνει σου είπα ότι δεν έχω. Να, θα πρέπει να πηγαίνω, όμως. Έχω αφήσει το άλογό μου στον πεταλωτή και είμαι ακόμη με το κοστούμι της ιππασίας.

ΕΜΜΑ Έχεις δίκιο, Ροδόλφε. Άργησες. Μπορείς να φύγεις, αν θέλεις.

ΡΟΔΟΛΦΟΣ Γεια σου, Έμμα. Κι αν ηρεμήσεις κάποτε, με πολλή χαρά θα σε δεχτώ στον πύργο μου. Η συντροφιά σου μου είναι πάντα πολύ ενδιαφέρουσα. Α, και κάτι ακόμη. Το μαστίγιο αυτό μού το είχες χαρίσει εσύ. Είναι αρκετά πολύτιμο δώρο και νομίζω ότι δεν πρέπει να σου το στερήσω.

ΕΜΜΑ Φύγε, Ροδόλφε. Φύγε!

ΣΚΗΝΗ 16 - Η ΑΝΑΓΓΕΛΙΑ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΧΕΣΗΣ

[Ο Ροδόλφος αποχωρεί. Η Ευτυχία φέρνει την είδηση ότι η κατάσχεση δημοσιοποιείται. Η Έμμα προσπαθεί να κρατήσει την αξιοπρέπειά της, ενώ έχει πλέον χάσει κάθε ελπίδα.]

ΕΜΜΑ Ευτυχία! Ευτυχία!

ΕΥΤΥΧΙΑ Ορίστε. Είχα πάει στου κυρίου Λερέ, όπως μου είπατε.

ΕΜΜΑ Λοιπόν.

ΕΥΤΥΧΙΑ Σας περίμενε ως τώρα. Ήταν κι ένας χωροφύλακας εκεί με τα δύο χαρτιά του εισαγγελέα.

ΕΜΜΑ Μίλα, θάρρος, Ευτυχία. Έχω θάρρος κι εγώ για να σε ακούσω. Κοίταξέ με.

ΕΥΤΥΧΙΑ Πήγαν και κόλλησαν το ένα χαρτί στον τοίχο της εκκλησίας. Έχει μαζευτεί κιόλας όλη η Ζονβίλ και το διαβάζει. Τώρα έρχονται να βάλουν το άλλο στην πόρτα μας. Θα μας πάρουν τα πράγματά μας, κυρία!

ΕΜΜΑ Ησύχασε, Ευτυχία. Ό,τι ήταν να γίνει, γίνηκε πια. Η κατάσχεση... Κι ο Κάρολος δεν ξέρει σχεδόν τίποτα από όλα αυτά. Τα παίξαμε όλα για όλα, Ευτυχία, και χάσαμε. Μια λύση μάς μένει πια. Θα κλειστώ στο δωμάτιό μου, Ευτυχία, και να μη με ανησυχήσει κανείς. Όταν έρθει ο κύριος, πες του πως ήμουν κουρασμένη κι έπεσα να κοιμηθώ. Τον παρακαλώ να μη με ξυπνήσει.

ΕΥΤΥΧΙΑ Κολλάνε στην πόρτα μας το χαρτί του πλειστηριασμού, κυρία!

ΕΜΜΑ Μη μου λες τίποτα πια, φτάνει! Έχω ακόμη τη δύναμη να αντιδράσω. Να σταθώ πάνω απ' όλους αυτούς και να μην τους δώσω το δικαίωμα να με εξευτελίσουν. Έχω τη δύναμη!

ΣΚΗΝΗ 17 - Η ΑΡΡΩΣΤΙΑ ΤΗΣ ΕΜΜΑΣ

[Χρονική μετάβαση. Στο σπίτι των Μποβαρί επικρατεί αναστάτωση. Η Έμμα βρίσκεται στο δωμάτιό της με συμπτώματα δηλητηρίασης.]

ΝΑΤΑΛΙ Λοιπόν, Ευτυχία;

ΕΥΤΥΧΙΑ Μη ρωτάτε καλύτερα.

ΝΑΤΑΛΙ Μπορώ ν' ανέβω πάνω;

ΕΥΤΥΧΙΑ Μάλλον όχι. Ο γιατρός Κανιβέ το απαγορεύει.

ΝΑΤΑΛΙ Μα εγώ είμαι η μόνη της φίλη! Έχω το δικαίωμα ν' ανέβω.

ΕΥΤΥΧΙΑ Α, μα δεν ωφελεί. Δεν θα σας γνωρίσει. Την έπιασε πάλι αυτό το βαρύ πλάκωμα στο στήθος. Άρχισε να σπαράζει από τους πόνους και να τρίβεται απάνω στο κρεβάτι. Υποφέρει πολύ.

ΝΑΤΑΛΙ Φτωχή μου Έμμα! Και ο γιατρός Κανιβέ;

ΕΥΤΥΧΙΑ Ω, δεν βαριέσαι...

ΝΑΤΑΛΙ Άδικα λοιπόν τον έφερε ο Κάρολος από τη Ρουέν.

ΕΥΤΥΧΙΑ Δεν μπορούμε να ξέρουμε ακόμη. Ελπίζουμε μ' αυτό το φάρμακο που της έδωσε να σωθεί. Δεν έμεινε άλλωστε και πολύ. Φαινόταν απελπισμένος κι έφυγε γρήγορα για την Ωσέτ. Πάει να φωνάξει τον δόκτορα Λαριβιέρ.

ΝΑΤΑΛΙ Και ο Λαριβιέρ θα 'ρθει; Ω Θεέ μου! Δεν πάμε καθόλου καλά.

[Χτύπος στην πόρτα. Φτάνει η κυρία Λεφρανσουά, αναστατωμένη από τις φήμες που κυκλοφορούν στη Ζονβίλ.]

ΕΥΤΥΧΙΑ Μια στιγμή να δω ποιος είναι. Ποιος είναι τώρα; Α, η κυρία Λε Φρανσουά!

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Τι ήταν αυτό; Πω πω, πω! Τόσο απρόοπτα!

ΕΥΤΥΧΙΑ Σας παρακαλώ πολύ, μη φωνάζετε. Περάστε ήσυχα.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Τι ήταν αυτό; Αρσενικό λοιπόν; Αρσενικό! Ποιος να το ’λεγε; Ήρθε ο Λαντού, ο πεταλωτής, και μου χτύπησε το τζάμι. «Κυρία Λεφρανσουά», μου λέει, «η κυρία Μποβαρί πήρε φαρμάκι». Ώσπου να τελειώσει την κουβέντα του, βλέπω τον Κανιβέ να έρχεται από τη Ρουέν και τον αιδεσιμότατο πάτερ Φραγκίσκο να βγαίνει με τη θεία μετάληψη από δω. Τι να σας πω; Απίστευτο μου φαίνεται. Η κυρία Μποβαρί, αυτή που αγαπούσε τόσο πολύ τη ζωή!

ΝΑΤΑΛΙ Ο κύριος Μποβαρί μού είπε ότι η γυναίκα του έκανε λάθος, κι έριξε αντί για ζάχαρη, αρσενικό στον καφέ της.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Αυτό είναι λοιπόν;

ΝΑΤΑΛΙ Μα βέβαια. Γιατί ρωτάτε;

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Ξέρετε... Ο κόσμος άρχισε κιόλας να συνδυάζει το ατύχημα αυτό της κυρίας Μποβαρί με άλλα γεγονότα. Η κυρία Τυβάς, η σύζυγος του δημάρχου, με σταμάτησε στην πλατεία και μου είπε πως η κυρία Μποβαρί έκανε απόπειρα ν’ αυτοκτονήσει, επειδή χτες κοινοποιήθηκε η κατάσχεση των πραγμάτων.

ΝΑΤΑΛΙ Ψέματα!

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Αυτό πιστεύει ο κόσμος. Αλλά δεν έχει σημασία. Εκείνο που πρέπει να μας νοιάζει είναι να σωθεί. Να σωθεί!

[Άφιξη του διακεκριμένου γιατρού Λαριβιέρ. Οι παρευρισκόμενοι αποσύρονται για να εξετάσει την ασθενή.]

ΕΥΤΥΧΙΑ Περάστε, δόκτορ Λαριβιέρ.

ΛΑΡΙΒΙΕΡ Η ασθενής πού βρίσκεται;

ΝΑΤΑΛΙ Επάνω, γιατρέ.

ΛΑΡΙΒΙΕΡ Αδελφή σας;

ΝΑΤΑΛΙ Όχι, φίλη μου είναι. Ανεβείτε, γιατρέ.

ΕΥΤΥΧΙΑ Περάστε, γιατρέ.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Μμμ, τι ύφος!

ΝΑΤΑΛΙ Θα τη σώσει άραγε;

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Αν όχι αυτός, τότε κανένας πια. Είναι επιστήμονας από τους λίγους.

ΝΑΤΑΛΙ Φτωχή μου Έμμα!

[Λίγο αργότερα, στον διάδρομο. Ο γιατρός εξετάζει την Έμμα στο δωμάτιο. Ο Κάρολος περιμένει με αγωνία.]

ΝΑΤΑΛΙ Λοιπόν, κύριε Ωμέ;

ΩΜΕ Μόνον ένα θαύμα,

ΝΑΤΑΛΙ Κάρολε…Αλήθεια;

ΚΑΡΟΛΟΣ Μη με ρωτάς.

ΝΑΤΑΛΙ Μα γιατί την αφήσατε;

ΚΑΡΟΛΟΣ Ο δόκτωρ Λαριβιέρ, μάς έβγαλε έξω. Θέλει να κάνει μόνος τη διάγνωση.

ΝΑΤΑΛΙ Ω Θεέ μου! Θα τη σώσει;

ΚΑΡΟΛΟΣ Τον παρακάλεσα να κάνει ό,τι είναι δυνατόν. Τον ικέτευσα. Δίχως αυτή δεν θα μπορέσω να ζήσω.

ΝΑΤΑΛΙ Ποιος να το ’λεγε…ποιος; Μα πώς γίνηκαν όλα;

ΚΑΡΟΛΟΣ Μη με ρωτάτε. Δεν θυμάμαι. Δεν θυμάμαι…

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Ε, εγώ φεύγω, λοιπόν. Θα σας ξανάρθω με την κυρία Μπονέ αύριο το πρωί. Ελπίζω ως τότε να ’ναι καλά.

ΚΑΡΟΛΟΣ Ευχαριστώ.

ΚΥΡΙΑ ΛΕΦΡΑΝΣΟΥΑ Χαίρετε.

ΩΜΕ Νομίζω ότι τώρα μπορώ ν’ ανέβω στο δωμάτιο της κυρίας Μποβαρί.

[Ο Κάρολος και η Ναταλί μένουν μόνοι. Η Ναταλί τον καλεί να εξηγήσει όσα συνέβησαν.]

ΝΑΤΑΛΙ Είμαστε οι δυο μας, Κάρολε. Εσύ κι εγώ, που τόσο την αγαπήσαμε.

ΚΑΡΟΛΟΣ Μπορώ λοιπόν σε σένα να μιλήσω;

ΝΑΤΑΛΙ Πώς γίνηκαν όλα;

ΚΑΡΟΛΟΣ Όταν χτες αργά τη νύχτα γύρισα από το μετόχι του ΓΚαβώ, είδα έξω από την πόρτα μας κολλημένο το χαρτί του εισαγγελέα για την κατάσχεση. Έκπληκτος ανέβηκα πάνω να ζητήσω εξηγήσεις από την Έμμα, αλλά εκείνη κοιμόταν ήσυχα. Μονάχα είχε αφήσει ένα γράμμα για μένα πάνω στην κονσόλα, με την παράκληση να το διαβάσω σήμερα.

ΝΑΤΑΛΙ Λοιπόν;

ΚΑΡΟΛΟΣ Δεν θέλησα να την ξυπνήσω. Ώσπου τα μεσάνυχτα την είδα να στριφογυρίζει απάνω στο στρώμα. Ίδρωνε. «Τώρα αρχίζει», ψιθύριζε, «τώρα αρχίζει». Τη ρώτησα τι είχε. «Δεν φταίει κανένας», μου λέει. Άρχισα να καταλαβαίνω. Βάζω το χέρι μου πάνω στο στομάχι της, πετάγεται επάνω μου μουγκρίζοντας. Πιάνω το χέρι της, βλέπω μια άσπρη σκόνη στα δάχτυλα. Δηλητηρίαση, λοιπόν. Ξυπνώ την Ευτυχία, φωνάζω τον Ωμέ, ειδοποιώ τον Κανιβέ, καλώ τον Λαριβιέρ. Αυτό είναι όλο.

ΝΑΤΑΛΙ Ησύχασε, Κάρολε.

ΚΑΡΟΛΟΣ Μα γιατί; Γιατί μου το έκανε; Γιατί;

ΝΑΤΑΛΙ Δεν υπήρχε πια άλλη λύση;

ΚΑΡΟΛΟΣ Όχι! Ό,τι κι αν είχε γίνει, δεν ήταν τίποτα. Θα ξανακάναμε τη ζωή μας. Δεν θα ζούσα πάλι παρά μόνο γι' αυτήν. Ενώ τώρα... τώρα...

ΝΑΤΑΛΙ Κάρολε, σώπα.

[Επιστρέφει ο γιατρός Λαριβιέρ από το δωμάτιο της Έμμας. Η συνομιλία γίνεται με συγκρατημένη αγωνία.]

ΚΑΡΟΛΟΣ Α, να ο γιατρός. Λοιπόν, κύριε Λαριβιέρ;

ΛΑΡΙΒΙΕΡ Έχετε πείρα, κύριε Μποβαρί. Είστε επιστήμων.

ΚΑΡΟΛΟΣ Αυτό μόνο μου λέτε;

ΛΑΡΙΒΙΕΡ Λυπάμαι.

ΚΑΡΟΛΟΣ Ευχαριστώ, κύριε καθηγητά.

ΩΜΕ Μπορούμε να πηγαίνουμε λοιπόν, κύριε Λαριβιέρ.

ΚΑΡΟΛΟΣ Ευχαριστώ, ευχαριστώ και πάλι, δόκτωρ. Θα περάσω να σας δω.

ΛΑΡΙΒΙΕΡ Μη βιαστείς, παιδί μου. Δύναμη, δύναμη χρειάζεται.

ΩΜΕ Αύριο πρωί θα είμαι πάλι εδώ, Κάρολε.

[Ο γιατρός αποχωρεί. Η Ευτυχία εμφανίζεται με ένα μήνυμα από την Έμμα.]

ΕΥΤΥΧΙΑ Κύριε... Η κυρία θέλει να σηκωθεί και να πάει στο σαλόνι, εκεί που πέρασε τις περισσότερες ώρες της.

ΚΑΡΟΛΟΣ Ναταλί, εγώ θ' ανέβω επάνω. Αν θες, μπορείς να 'ρθεις μαζί μου.

ΝΑΤΑΛΙ Και βέβαια, Κάρολε.

[Στο σαλόνι. Η Έμμα, εξαντλημένη, έχει ζητήσει να μεταφερθεί στο γνώριμο δωμάτιο. Το διάστημα της σιωπής και η αλλαγή του χώρου δηλώνονται μουσικά.]

ΚΑΡΟΛΟΣ Είσαι καλά, αγάπη μου;

ΕΜΜΑ Ναι, Κάρολε. Εδώ, σ' αυτό το δωμάτιο, όπου τα έζησα όλα.

ΚΑΡΟΛΟΣ Ξέχασέ τα.

ΕΜΜΑ Τράβηξε τις κουρτίνες. Θέλω να βλέπω τη Ζονβίλ, που τόσο την αδίκησα.

[Ο Κάρολος τραβάει τις κουρτίνες.]

ΕΜΜΑ Έτσι. Σε ευχαριστώ. Πόσο θέλω να ησυχάσω!

ΝΑΤΑΛΙ Ναι, Έμμα μου. Θα σ' αφήσω τώρα που σε είδα, και θα ξανάρθω τα ξημερώματα.

ΕΜΜΑ Να 'ρθεις, Ναταλί, σε παρακαλώ. Μην αφήσεις τον Κάρολό μου μόνο.

ΝΑΤΑΛΙ Έμμα...

ΕΜΜΑ Ευχαριστώ.

ΝΑΤΑΛΙ Γεια σου, Κάρολε.

[Η Ναταλί αποχαιρετά την Έμμα και αποχωρεί. Μένουν μόνο οι δύο σύζυγοι.]

ΕΜΜΑ Κι έτσι βρεθήκαμε μόνοι, εσύ κι εγώ, Κάρολε. Αλλά για τόσο λίγο...

ΚΑΡΟΛΟΣ Δεν θα σ' αφήσω ποτέ!

ΕΜΜΑ Θα πεθάνω.

ΚΑΡΟΛΟΣ Έμμα, Έμμα, θα ζήσεις! Θα γίνεις καλά. Θα πάμε μαζί στο Παρίσι. Στο Παρίσι που τόσο αγάπησες και το ξέρεις κιόλας τόσο καλά από τους χάρτες και από τα βιβλία. Στο Παρίσι!

ΕΜΜΑ Δεν το γυρεύω πια. Ας μπορούσα μονάχα να ζήσω εδώ πέρα! Τώρα, νιώθω πως όλα και στη Ζονβίλ είναι ωραία...Όλα πια τ' αγαπώ.

ΚΑΡΟΛΟΣ Έμμα.

ΕΜΜΑ Όμως περισσότερο απ' όλα, Κάρολε, αγαπώ εσένα. Κι όσο σκέφτομαι με τι τρόπο σου φέρθηκα...

ΚΑΡΟΛΟΣ Σώπα, σώπα.

ΕΜΜΑ Σ' τα είπα όλα και τα ξέρεις. Σε πρόδωσα, Κάρολε. Θα με συγχωρήσεις ποτέ;

ΚΑΡΟΛΟΣ Ό,τι αγάπησες θα είναι και σε μένα αγαπητό.

ΕΜΜΑ Κάρολε, πώς μπορείς να 'χεις τόση επιείκεια... και καλοσύνη; Λυπάμαι που θα χωρίσουμε, τώρα που σε νιώθω και σ' αγαπώ, όσο τίποτα στον κόσμο.

ΚΑΡΟΛΟΣ Έμμα...

ΕΜΜΑ Η μικρή μας Μπέρτα πού είναι;

ΚΑΡΟΛΟΣ Τη στείλαμε πάλι στην παραμάνα της. Έκλαιγε που σε έβλεπε πριν από ώρα στο κρεβάτι.

ΕΜΜΑ Πόσο λυπάμαι που δεν είναι και τώρα κοντά μου! Θα 'θελα πάλι να τη φιλήσω και να της πω πόσο την αγαπώ. Να μου την προσέχεις, Κάρολε. Να μεγαλώσει και να γίνει ένα καλό κορίτσι. Πες της πως η μητέρα της πάει σ' ένα μεγάλο ταξίδι· πως από κει που θα βρίσκεται θα ρωτάει γι' αυτήν και... πως κάποτε θα βρεθούμε πάλι μαζί. Έτσι, Κάρολε;

ΚΑΡΟΛΟΣ Ναι, ναι, ναι, Έμμα...

ΕΜΜΑ Και κάτι άλλο τώρα, αγάπη μου. Φίλησέ με.

[Ο Κάρολος τη φιλά. Ακολουθεί παρατεταμένη σιωπή.]

ΕΜΜΑ Ευχαριστώ...

ΚΑΡΟΛΟΣ Έμμα! Έμμα! Έμμα! Σε πήραν οι ουρανοί, αγάπη μου. Έμμα δεν θα σ' αφήσω, Έμμα. Ευτυχία.

[Η Έμμα έχει πεθάνει. Στο σαλόνι, ο Κάρολος απευθύνεται στην Ευτυχία. Η ακινησία της σκηνής αντιπαρατίθεται στις τελευταίες εντολές του.]

ΕΥΤΥΧΙΑ Ορίστε, κύριε.

ΚΑΡΟΛΟΣ Κατέβασε τις κουρτίνες. Άνοιξε το πιάνο. Και άναψε τα κεριά. Να μη μας ενοχλήσει κανένας αυτή τη νύχτα, η Έμμα κι εγώ θα μείνουμε μόνοι. Η νύχτα αυτή είναι δική μας.

[ΑΥΛΑΙΑ]

